

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 17/08-238

Ústavný súd Slovenskej republiky na verejnom zasadnutí 20. mája 2009 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jána Auxta, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Sergeja Kohuta, Jána Lubyho, Milana Ľalíka, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika o návrhu skupiny 46 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na začatie konania vo veci namietaného nesúladu zákona č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, nesúladu slovného spojenia „predsedu Špeciálneho súdu“ a „a podpredsedu Špeciálneho súdu“ v § 4 ods. 2 písm. c) zákona č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, nesúladu § 5 ods. 2, slovného spojenia „Špeciálneho súdu“ v § 8 ods. 1 písm. a) a b), § 9, celej piatej hlavy druhej časti, ako aj slovného spojenia „Špeciálnom súde“ v § 45 ods. 1 a § 51 ods. 5, slovného spojenia „a Špeciálneho súdu“ v § 59, slovného spojenia „predsedom Špeciálneho súdu“ v § 67 ods. 1 písm. c), slovného spojenia „a Špeciálneho súdu“ v § 71 ods. 1 písm. c) prvom bode, slovného spojenia „Špeciálny súd“ v § 73 ods. 4, nesúladu § 74 ods. 6, slovného spojenia „riaditeľ správy Špeciálneho súdu vykonáva správu Špeciálneho súdu“ v § 78 ods. 2, nesúladu § 84 ods. 5, slovného spojenia „predsedovi Špeciálneho súdu a“ v § 85, § 91, slovného spojenia „Špeciálny súd“ v § 92 ods. 1 zákona

č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, nesúladu slovného spojenia „Špeciálny súd“ v § 10 ods. 4, slovného spojenia „a Špeciálny súd“ v § 10 ods. 5, nesúladu § 14, § 16 ods. 2, § 18 ods. 4, § 19 ods. 1 druhej vety, § 21 ods. 2 písm. b), § 22 ods. 2, § 23 ods. 2, § 24 ods. 3, nesúladu slovného spojenia „a Špeciálny súd, ak ide o veci patriace do jeho pôsobnosti“ v § 24 ods. 4, slovného spojenia „Špeciálny súd“ za slovami „Najvyšší súd,“ a slovného spojenia „a Špeciálny súd“ v časti vety za bodkočiarkou v § 56 ods. 2, nesúladu § 196 ods. 1 druhej vety, § 315 druhej vety, § 477 písm. d) slov za bodkočiarkou zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov, nesúladu § 4 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, nesúladu § 11 ods. 3, § 12 ods. 4 poslednej vety, slovného spojenia „a Špeciálny súd“ v § 14 ods. 2, § 24 ods. 2 poslednej vety, § 34 ods. 8, slovných spojení „a sudcu Špeciálneho súdu“ a „alebo Špeciálny súd“ v § 66 ods. 1, slovných spojení „a predsedovi Špeciálneho súdu“ v § 68 ods. 1 písm. c), „a podpredsedovi Špeciálneho súdu“ v § 68 ods. 1 písm. d), „a predsedovi senátu Špeciálneho súdu“ v § 69 ods. 1 písm. a), „a sudcovi Špeciálneho súdu“ v § 69 ods. 1 písm. b), nesúladu § 69 ods. 2, § 72 ods. 1 poslednej vety a ods. 2 poslednej vety, slovných spojení „a Špeciálneho súdu“ v § 83 ods. 1, „a predsedu Špeciálneho súdu“ v § 114 ods. 2, „predseda Špeciálneho súdu“ v § 114 ods. 5, nesúladu § 150 ods. 3, § 150a, § 151c zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, nesúladu § 46 ods. 2, slovného spojenia „a to vo veciach, ktoré patria do právomoci Špeciálneho súdu“ v § 55b ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov, nesúladu slovného spojenia „a Špeciálneho súdu“ v § 2 písm. a) zákona č. 65/2001 Z. z. o správe a vymáhaní súdnych pohľadávok v znení neskorších predpisov, nesúladu § 150a zákona č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, nesúladu slovného spojenia „to neplatí, ak ide o vec patriacu do právomoci Špeciálneho súdu“ v § 4a ods. 1 písm. a) zákona č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním) v znení neskorších predpisov, nesúladu slovného spojenia „okrem sudcu Špeciálneho súdu“ v § 34 ods. 1 písm. f) zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,

nesúladu § 5 zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (v znení zákonov č. 428/2004 Z. z. a č. 757/2004 Z. z.) v platnom a účinnom znení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky samostatne, ako aj v spojení s čl. 46 ods. 1, čl. 141 ods. 1 a 2, čl. 141a ods. 4 písm. b), čl. 144 ods. 1, čl. 145 ods. 2 a čl. 148 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky, v spojení s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a v spojení s čl. 11 ods. 1 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti korupcii,

s čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1 a 2, čl. 145 ods. 2 a čl. 148 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky,

a taktiež samostatne s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj s čl. 11 ods. 1 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti korupcii takto

r o z h o d o l :

1. Ustanovenie čl. I § 1 zákona č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, slovné spojenie „predsedu Špeciálneho súdu“ a „a podpredsedu Špeciálneho súdu“ v § 4 ods. 2 písm. c) zákona č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, § 5 ods. 2, slovné spojenie „a Špeciálneho súdu“ v § 8 ods. 1 písm. a), slovné spojenie „Špeciálneho súdu“ v § 8 ods. 1 písm. b), § 9, celá piata hlava druhej časti, ako aj slovné spojenie „a Špeciálnom súde“ v § 45 ods. 1, slovné spojenie „Špeciálnom súde,“ v § 51 ods. 5, druhá veta v § 59, slovné spojenie „a predsedom Špeciálneho súdu“ v § 67 ods. 1 písm. b), slovné spojenie „a Špeciálneho súdu“ v § 71 písm. c) prvom bode, slovné spojenie „Špeciálny súd a“ v § 73 ods. 4, § 74 ods. 5, slovné spojenie „riaditeľ správy Špeciálneho súdu vykonáva správu Špeciálneho súdu“ v § 78 ods. 2, § 84 ods. 5, slovné spojenie „predsedovi Špeciálneho súdu a“ v § 85, § 91, slovné spojenie „a Špeciálny súd“ v § 92 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, slovné spojenie „Špeciálny súd“ v § 10 ods. 4, časť vety pred bodkočiarkou v § 10 ods. 5, § 14, § 16 ods. 5, § 18 ods. 4, § 19 ods. 1 druhá veta, § 21 ods. 2 písm. b), § 22 ods. 2, § 23 ods. 2,

§ 24 ods. 3, slovné spojenie „a Špeciálny súd, ak ide o veci patriace do jeho pôsobnosti“ v § 24 ods. 4, slovné spojenie „Špeciálny súd“ za slovami „Najvyšší súd,“ a slovné spojenie „a Špeciálny súd“ v časti vety za bodkočiarkou v § 56 ods. 2, § 196 ods. 1 druhá veta, § 315 druhá veta, § 477 písm. d) slová za bodkočiarkou zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov, slovné spojenie „vo veciach, ktoré patria do právomoci Špeciálneho súdu podľa osobitného zákona“ v § 4 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, § 12 ods. 2 a posledná veta v ods. 4, slovné spojenie „a spĺňa podmienku podľa § 12 ods. 2“ v § 14 ods. 2, posledná veta v § 24 ods. 2, § 34 ods. 8, slovné spojenia „a sudcu Špeciálneho súdu“ a „alebo Špeciálny súd“ v § 66 ods. 1, slovné spojenia „a predsedovi Špeciálneho súdu“ v § 68 ods. 1 písm. c), „a podpredsedovi Špeciálneho súdu“ v § 68 ods. 1 písm. d), „a predsedovi senátu Špeciálneho súdu“ v § 69 ods. 1 písm. a), „a sudcovi Špeciálneho súdu“ v § 69 ods. 1 písm. b), § 69 ods. 2, § 72 ods. 1 posledná veta a ods. 2 posledná veta, slovné spojenia „a predsedu Špeciálneho súdu“ v § 114 ods. 2, „predseda Špeciálneho súdu“ v § 114 ods. 5, § 150 ods. 3, § 150a a § 151c zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, § 46 ods. 2, slovné spojenie „a to vo veciach, ktoré patria do právomoci Špeciálneho súdu“ v § 55b ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov, slovné spojenie „vrátane Špeciálneho súdu“ v § 2 písm. a) zákona č. 65/2001 Z. z. o správe a vymáhaní súdnych pohľadávok v znení neskorších predpisov, § 150a zákona č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, slovné spojenie „to neplatí, ak ide o vec patriacu do právomoci Špeciálneho súdu“ v § 4a ods. 1 písm. a) zákona č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním) v znení neskorších predpisov, slovné spojenie „okrem sudcu Špeciálneho súdu“ v § 34 ods. 1 písm. f) zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, § 5 zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (v znení zákonov č. 428/2004 Z. z. a č. 757/2004 Z. z.) v platnom a účinnom znení n i e s ú v súlade s čl. 1 ods. 1, čl. 141 ods. 1, čl. 141a ods. 4

písm. b), čl. 144 ods. 1 v spojení s čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 148 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a s čl. 11 ods. 1 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti korupcii.

2. Konanie o návrhu skupiny 46 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky v časti týkajúcej sa vyslovenia nesúlady slovného spojenia „predsedom Špeciálneho súdu“ v § 67 ods. 1 písm. c), nesúlady § 74 ods. 6 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, nesúlady § 16 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov, nesúlady § 11 ods. 3 a slovného spojenia „a Špeciálneho súdu“ v § 83 ods. 1, zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky samostatne, ako aj v spojení s čl. 46 ods. 1, čl. 141 ods. 1 a 2, čl. 141a ods. 4 písm. b), čl. 144 ods. 1, čl. 145 ods. 2 a čl. 148 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky, v spojení s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a v spojení s čl. 11 ods. 1 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti korupcii, s čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1 a 2, čl. 145 ods. 2 a čl. 148 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky,

a taktiež samostatne s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj s čl. 11 ods. 1 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti korupcii
z a s t a v u j e .

3. Právoplatné, ale nevykonané rozsudky Špeciálneho súdu vydané v trestnom konaní do dňa straty účinnosti zákona č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov n i e s ú na základe tohto rozhodnutia dotknuté dôvodom na obnovu konania podľa ustanovení Trestného poriadku v zmysle § 41b zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov.

4. Vo zvyšnej časti návrhu skupiny 46 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky
n e v y h o v u j e .

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 11. februára 2008 doručený návrh skupiny 46 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „navrhovateľ“) z 5. februára 2008 na začatie konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „ústava“), resp. § 37 a nasl. zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Na základe výzvy ústavného súdu z 21. februára 2008 doplnil právny zástupca navrhovateľa návrh z 5. februára 2008 písomnými podaniami z 3. marca 2008 a 11. marca 2008 doručenými ústavnému súdu 6. marca 2008 a 17. marca 2008.

Navrhovateľ žiada, aby ústavný súd nálezom vyslovil nesúlad označených ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov s označenými ustanoveniami ústavy, Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „dohovor“) a Dohovoru Organizácie Spojených národov proti korupcii (vyhláseného v Zbierke zákonov oznámením Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 434/2006 Z. z.; ďalej aj „Dohovor OSN proti korupcii“).

Ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní návrhu na začatie konania k záveru o splnení predpokladov ustanovených v ústave a v zákone o ústavnom súde na meritórne prerokovanie veci a preto uznesením č. k. PL. ÚS 17/08-78 z 21. mája 2008 prijal uvedený návrh na ďalšie konanie.

Navrhovateľ svoj návrh odôvodnil takto: *«... Zriadenie Špeciálneho súdu je v rozpore s princípmi právneho štátu... v zmysle čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Právny štát, či už v pôvodných koncepciách angloamerickej „rule of law“ alebo kontinentálnej, vychádzajúcej z nemeckej teórie „Rechtstaatu“, obsahuje základné princípy,*

ktoré sú všeobecne akceptované... Právna doktrína medzi ne tradične a stabilne zaraďuje „princíp vlády práva, obmedzenej vlády a obmedzenej (limitovanej) väčšiny, ústavnosti a zákonnosti, ľudských práv, del'by moci a suverenity ľudu, nezávislosti súdництва a niektoré ďalšie“ (PRUSÁK, J.: Teória práva. Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, Bratislava, 1997, s. 166). Podobne tiež učebnice Ústavného práva - napríklad SVÁK, J. a kol.: Ústavné právo Slovenskej republiky, APZ, Bratislava, 4. vydanie, 2006, alebo odborné monografie - napríklad BRÖSTL, A.: Právny štát. Pojmy, teórie, princípy. Košice - Medes, s. r. o., 1995. Väčšina z týchto princíпов sa dostala aj priamo do textu Ústavy Slovenskej republiky (napríklad nezávislosť súdництва - čl. 141 ods. 1), alebo vyplýva zo systematiky a členenia Ústavy Slovenskej republiky (del'ba moci) a tie, ktoré sa expressis verbis v Ústave Slovenskej republiky nenachádzajú, rešpektuje Ústavný súd Slovenskej republiky v rámci teórie materiálneho právneho štátu, ktorú v podobe konštantnej judikatúry permanentne aplikuje od samého začiatku svojej existencie v roku 1993...

Materiálny právny štát sa zásadne odlišuje od formálneho právneho štátu, ktorý favorizuje princíp legality v úzkom význame „bezhodnotového“ pozitívneho práva. Podstatou materiálneho štátu je vnášať do systému pozitívneho práva a formálnej legality aj základné princípy a hodnoty, na ktorých je založená demokratická spoločnosť... Pregnantne a permanentne to zdôrazňuje napríklad aj Ústavný súd Českej republiky tiež od samého začiatku svojej rozhodovacej činnosti. Už v rozhodnutí č. Pl. ÚS 19/93 uviedol, že Ústava Českej republiky nie je založená na hodnotovej neutralite, nie je len „vymedzením inštitúcií a procesov, ale včleňuje do svojho textu i určité regulatívne myšlienky vyjadrujúce základné nedotknuteľné hodnoty demokratickej spoločnosti. Ústava akceptuje a rešpektuje princíp legality ako súčasť celkovej koncepcie právneho štátu, neviaže však pozitívne právo len na formálnu legalitu, ale výklad a použitie právnych noriem podriaďuje ich obsahovo materiálnemu zmyslu, podmieňuje právo rešpektovaním základných konštitutívnych hodnôt demokratickej spoločnosti a týmito hodnotami tiež použitie právnych noriem meria... Toto chápanie ústavného štátu odmieta formálne racionálnu legitimitu režimu a formálny právny štát.“

Koncepcia materiálneho právneho štátu teda vnáša do právneho poriadku základné princípy a hodnoty, ktoré sú spájané s demokratickým štátom. Zákonodarca potom nemá

právo voľnej úvahy ani v tých prípadoch, keď Ústava SR výslovne nezakazuje kreovanie určitého inštitútu, pretože jej text nemôže pamätať na všetky situácie, ale naopak svojim textom má Ústava SR umožniť taký výklad, ktorý je v zhode s hodnotami demokratického štátu. To zaväzuje predovšetkým zákonodarcu, aby tieto princípy a hodnoty rešpektoval, pretože v zmysle článku 2 ods. 2 Ústavy SR je aj Národná rada Slovenskej republiky štátny orgán, ktorý môže konať len na základe ústavy a v jej medziach. ... Ústavný súd Slovenskej republiky k tomu v rozhodnutí č. Pl. ÚS 29/95 uviedol, že „ak Národná rada SR chce upraviť určité spoločenské vzťahy ako vzťahy právne, môže tak urobiť len v rozsahu a spôsobom, ktorý je v súlade s ústavou.“ V premietnutí na možnosť zriadenia akéhokoľvek typu súdu s argumentom, že čl. 143 ods. 1 Ústavy SR umožňuje kreovať „ostatné súdy“, to znamená, že Národná rada SR nemôže zákonom zriadiť akýkoľvek súd. V duchu materiálneho právneho štátu môže zriadiť len taký druh súdu, ktorý je v zhode so základnými hodnotami a princípmi demokratického štátu. Je v zhode s týmito hodnotami a princípmi Špeciálny súd zriadený zákonom č. 458/2003 Z. z.?

V odpovedi na položenú otázku o súlade Špeciálneho súdu s demokratickými hodnotami treba začať charakteristikou Špeciálneho súdu a to najmä z pohľadu, či ide o špecializovaný súd alebo mimoriadny súd. V tejto časti je možné rozobrať význam slova mimoriadny a špeciálny. Toto rozlíšenie má kľúčový význam pre jeho kompatibilitu s princípom právneho štátu. Špecializované súdy sú v demokratických štátoch skôr pravidlom ako výnimkou, kým v prípade mimoriadnych súdov je to naopak.

O bežnosti postupu zriaďovania špecializovaných súdov v demokratických štátoch svedčí aj vytváranie všeobecných súdov so špecializovanou agendou, ktorými sú v zmysle zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov konkurzné a vyrovnacie súdy (§ 9), zmenkové a šekové súdy (§ 10), súdy s agendou priemyselnoprávnej ochrany (§ 11), súd s agendou ochrany práv z hospodárskej súťaže (§ 12), súd s agendou burzových obchodov (§ 13), súdy s azylovou agendou (§ 14).

Mimoriadny súd je na druhej strane kompatibilný s princípom právneho štátu v demokratických štátnych režimoch len výnimočne na dosiahnutie mimoriadne závažného cieľa, ktorý nie je možné dosiahnuť iným spôsobom.

Medzi základné charakteristické znaky mimoriadneho súdu patrí najmä:

- *trestnoprávny charakter (mimoriadne súdy sa nezriadujú na rozhodovanie v občianskoprávných sporoch, ale len na rozhodovanie o vine a treste v trestnom konaní),*
- *spoločenská potreba demokratického štátu riešiť vzniknutú mimoriadnu situáciu vyvolanú vojnovým stavom, prírodnými katastrofami v podobe napr. záplav alebo iných živelných pohrôm, kde je osobitným spôsobom potrebné zabezpečiť život, zdravie a majetok občanov a pritom na túto situáciu nemôžu adekvátne odpovedať riadne (všeobecné) súdne orgány štátu,*
- *osobitný a účelový spôsob kreovania sudcov a ich postavenia, ktorý má slúžiť na to, aby bol splnený cieľ, ktorý sa jeho zriadením sledoval.*

Z právnej doktríny charakterizujúcej mimoriadne súdnictvo možno v našom prostredí uviesť špecializovanú monografiu F. Zoubka: Soudy a soudnictví (C. H. BECK/SEVT, Praha, 1995). V kapitole označenej ako „Soudy mimořádné“ na str. 212 uvádza: „Tieto súdy sú vytvárané výlučne na úseku trestného súdnictva, a to za okolností natoľko mimoriadnych, že sa riadny výkon súdnictva dostáva do konfliktu s inými štátnymi záujmami, ktorým je prisudzovaná priorita... Charakteristickou zvláštnosťou mimoriadnych súdov je predovšetkým osobitný výber sudcov, ktorí na nich majú pôsobiť, a to so zreteľnou tendenciou, aby išlo o osoby, ktoré budú preferovať osobitné záujmy, ktoré vedú k ustanoveniu mimoriadnych súdov.“ Ako príklad takýchto súdov na našom území uvádza mimoriadne ľudové súdy zriadené prezidentskými dekrétmi z r. 1946 a štátny súd, ktorý bol zriadený už v roku 1923, ako súd zvláštny; ale ako súd určený na prejednávanie politických procesov začal fakticky fungovať až po februári 1948.

Medzi základné a charakteristické znaky Špeciálneho súdu patrí:

- *pôsobnosť v trestnom súdnictve, ktorá je zúžená v porovnaní so všeobecnými súdmi len na rozhodovanie vo veciach, na ktorých štátu mimoriadne záleží tak, aby bol dosiahnutý vopred určený cieľ vyjadrený v dôvodovej správe k zákonu č. 458/2003 Z. z. (lepšia špecializácia a ochrana súdu a prelomenie niektorých miestnych väzieb, ktoré môžu ovplyvniť odhaľovanie, vyšetrovanie a prípadne aj samotné súdne konanie v prípadoch stíhania korupcie) a,*
- *osobitný výber sudcov Špeciálneho súdu, s osobitnými previerkami realizovanými výkonnou mocou a vytvorenie osobitných podmienok, vrátane osobitného ohodnotenia pre týchto sudcov, aby mohli fakticky vykonávať súdnictvo vo vyššie uvedenom záujme.*

Vzhľadom na to, že v oboch základných a charakteristických znakoch dochádza nielen k formálnemu, ale aj reálnemu prekrytiu možno konštatovať, že Špeciálny súd má znaky nie špecializovaného súdnictva, ale mimoriadneho súdnictva. Vzhľadom na úzku prepojenosť medzi politickými záujmami výkonnej moci a inštitúciou mimoriadneho súdnictva sú demokratické štáty veľmi zdržanlivé pri ich kreovaní. V snahe zabrániť zneužitiu tohto inštitútu mnohé ústavy demokratických štátov výslovne v ústavách zakazujú zriadenie mimoriadnych - špecifických súdov, čo osobitne platí pre štáty strednej a východnej Európy, ktoré majú s takýmito súdmi veľmi negatívne skúsenosti z čias totalitného režimu...

Je pravdou, že Ústava SR výslovne nezakázala Národnej rade zriadiť Špeciálny súd, avšak princíp materiálneho právneho štátu kreovanie takéhoto „osobitného súdu“ viaže v demokratických štátoch na absolútne nevyhnutné prípady, keď ich riešenie nie je možné dosiahnuť prostredníctvom všeobecného súdnictva. Existoval takýto naliehavý spoločenský záujem pri zriaďovaní Špeciálneho súdu?

Použitím historicko-právnej metódy možno naliehavý spoločenský záujem pri zriaďovaní Špeciálneho súdu hľadať v dôvodovej správe k zákonu č. 458/2003 Z. z. V nej sa uvádza, že hlavným dôvodom pre zriadenie Špeciálneho súdu bola ochrana pred korupciou a organizovaným zločinom. „Korupcia a organizovaný zločin predstavujú jedno z najväčších nebezpečenstiev, ktorým musia štáty čeliť v záujme zachovania bezpečnosti, stability a ekonomického rozvoja. Korupcia ohrozuje právny štát, demokraciu a ľudské práva, narušá hospodársku súťaž, bráni hospodárskemu rozvoju, ohrozuje stabilitu demokratických inštitúcií a morálne základy spoločnosti. Organizovaný zločin ohrozuje bezpečnosť a ekonomiku jednotlivých štátov, fungovanie spoločnosti, demokraciu, nezávislosť štátnych orgánov a integritu finančných inštitúcií. Pred niekoľkými rokmi bol problém korupcie a organizovaného zločinu vnímaný len ako problém lokálny alebo vnútroštátny. Dnes má korupcia a organizovaný zločin nadnárodný charakter a stáva sa významným globálnym problémom ľudstva, na riešenie ktorého je nevyhnutné prijímať účinné opatrenia... Proti narastajúcej trestnej činnosti v oblasti korupcie a organizovaného zločinu treba prijímať ďalšie účinné opatrenia. Jedným z týchto opatrení by malo byť prijatie navrhovanej právnej úpravy, ktorá umožní špecializáciu a koordinovaný postup orgánov činných v trestnom konaní proti korupcii a organizovanému zločinu. Obdobný

prístup k riešeniu tejto problematiky bol prijatý aj v iných krajinách.“

V ďalšej časti dôvodovej správy sa potom uvádzajú príklady z „iných krajín“, pričom sú však uvádzané inštitúcie, ktorých úlohou nie je rozhodovanie o vine a treste, ale vyšetrovanie trestných činov. Tieto komparatívne argumenty majú teda zmysel pri odôvodňovaní špecializovaných inštitúcií na úrovni orgánov činných v trestnom konaní (polícia, prokuratúra), ale pri odôvodňovaní zriadenia Špeciálneho súdu pôsobia opačným efektom. Je možné k nim pristupovať aj tak, že aj v iných krajinách je korupcia a organizovaný zločin vážnym spoločenským problémom, ale nie takým mimoriadnym, aby bolo nevyhnutné zriadiť osobitný súd s charakterom mimoriadneho súdnictva, azda s výnimkou Turecka, kde podľa dôvodovej správy je zriadený súd štátnej bezpečnosti:

„Turecko je podľa zákona o zriadení súdov pre štátnu bezpečnosť rozdelené na osem regiónov. Tieto súdy sa zaoberajú trestnými činmi proti nedeliteľnej celistvosti štátu, demokracii alebo proti republike, ktoré sú definované v ústave a trestnými činmi proti vnútornej a vonkajšej bezpečnosti štátu, teroristickými trestnými činmi a organizovaným zločinom. Sudcovia a prokurátori sú na tieto súdy starostlivo vyberaní spomedzi skúsených členov Najvyššej rady sudcov a prokurátorov na obdobie štyroch rokov. Niektorých sudcov vyberá Ministerstvo obrany z radov vojenských sudcov. Uvedené trestné činy v prípravnom konaní vyšetrujú prokurátori. Vyšetrovanie nesmú viesť bezpečnostné sily. Podľa zákona o zriadení súdov pre štátnu bezpečnosť robí všetky vyšetrovacie úkony (napr. výsluchy, konfrontáciu, svedecké výpovede, domovú prehliadku, zhabanie vecí) prokuratúra prostredníctvom polície. Existuje i vojenská prokuratúra. Na úrovni každej brigády sa stíhajú vojenské trestné činy spáchané vo vojenskej zóne.“

Teda jediným vzorom pre zriadenie súdu osobitného druhu v dôvodovej správe k zákonu č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry bolo Turecko, ktoré je ale v permanentnom vnútornom ozbrojenom konflikte s kurdskou národnostnou menšinou. Je potrebné v tejto súvislosti poukázať najmä na trestné kauzy riešené Európskym súdom pre ľudské práva proti Turecku vo veciach mučenia alebo dokonca zmiznutia kurdov.

V osobitnej časti dôvodová správa k § 2, k nutnosti zriadiť Špeciálny súd uvádza: „Zefektívnenie boja proti korupcii a organizovanému zločinu vyžaduje špecializáciu a koordináciu práce všetkých orgánov činných v trestnom konaní. Z toho dôvodu sa

navrhuje zriadiť Špeciálny súd so sídlom v Bratislave s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky, ktorý bude príslušný na konanie a rozhodovanie o trestných veciach patriacich do pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry.“ Žiadny iný vecný argument sa na zriadenie Špeciálneho súdu neuvádza, pričom vyššie uvedený argument vychádza zo „socialistickej“ koncepcie, kde súd bol spolu s políciou a prokuratúrou orgánom činným v trestnom konaní. Táto koncepcia vlastná totalitnému štátu ignorovala ďalší z princípov právneho štátu, a to nezávislosť súdnictva. Práve princíp nezávislosti súdnictva je spolu s princípom delby moci popri absencii mimoriadneho spoločenského záujmu ďalším argumentom pri posudzovaní ústavnosti zriadenia Špeciálneho súdu.

Vytvorením Špeciálneho súdu došlo aj k porušeniu čl. 1 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 143 ods. 1 a 2 ústavy, pretože možnosť zákonom zriadiť „ostatné“ súdy neznamená pre zákonodarcu ľubovoľnú možnosť zriadenia akéhokoľvek súdu. V právnom štáte založenom nielen na formálnom princípe legality, ale aj na materiálnom princípe legitimacy je možné zriadiť mimoriadny súd len v naliehavom spoločenskom záujme. Dotvorenie systému orgánov činných v trestnom konaní na boj proti korupcii a organizovanému zločinu o Špeciálny súd nie je v právnom štáte dostatočným naliehavým spoločenským (verejným) záujmom, a to nielen z pohľadu obsahového, ale ani z pohľadu historického (negatívne skúsenosti s mimoriadnym súdnictvom na našom území) a ani z pohľadu komparatívneho (Slovenská republika nepredstavuje štát, ktorý by bol v porovnaní s ostatnými európskymi krajinami mimoriadne ohrozený korupciou a organizovaným zločinom).

Kedy by mal Špeciálny súd legitimitu? Len ak by zvrchované a životne dôležité záujmy štátu a štandard ľudských práv boli natoľko ohrozené, že bez existencie mimoriadneho súdnictva by nebolo možné zabrániť ústavnému rozvratu, ohrozeniu životne dôležitých záujmov štátu, masívnemu porušovaniu ľudských práv. Mimoriadne súdnictvo totiž samo o sebe je vždy neprímeraným a protiústavným zásahom do delby moci. Preto je akceptovateľné, len ak je v hre vyšší záujem ako samotná rovnováha medzi jednotlivými zložkami moci, a to je ohrozenie vyššie naznačených hodnôt. To je prípad Španielska, kde sa vedie ozbrojený boj separatistických skupín za odtrhnutie časti územia od Španielska.

Dôvodom na zriadenie Špeciálneho súdu (ratio legis) je spochybnenie nezávislosti a nestrannosti ostatných súdov od iných štátnych orgánov a od občanov. Aby toto spochybnenie sa nevzťahovalo aj na samotný Špeciálny súd, vyňali sa sudcovia tohto súdu

z okruhu ústavných činiteľov vyňatých z režimu bezpečnostných previerok, ktorí inak odvodzujú svoju právomoc oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami z demokratického rodokmeňa svojej funkcie, priameho alebo odvodeného (PL. ÚS 6/04). Ratio legis spočíva v nedôvere zákonodarcu k nezávislosti a nestrannosti súdov. Údajná legitimita Špeciálneho súdu sa tak zakladá na popretí, prinajmenšom na spochybnení nezávislosti a nestrannosti iných súdov.

Princíp nezávislosti súdnictva v prepojenosti na princíp del'by moci považuje ústavný súd za určujúcu črtu súdnej moci, ktorou sa táto moc odlišuje od moci vykonávanej políciou, či prokuratúrou. V rozhodnutí č. PL. ÚS 52/99 ústavný súd uviedol, že „... základom nezávislosti súdnej moci je rozdelenie moci na zákonodarnú, výkonnú a súdnu. Nezávislosť súdov na iných zložkách štátnej moci predstavuje súčasne určujúcu črtu súdnej moci, ktorou sa podmieňuje riadny výkon jej funkcií. Predpokladá však existenciu ústavných a iných záruk, ktoré chránia súdy a sudcov pred tlakmi a ovplyvňovaním inými zložkami štátnej moci, ale aj pred ovplyvňovaním „zvnútra“ samej súdnej sústavy.“

Charakteristickou črtou Špeciálneho súdu ako mimoriadneho súdu je osobitný vznik funkcie sudcu Špeciálneho súdu. Osobitosť vzniku tejto funkcie je okrem iného v tom, že sudca Špeciálneho súdu musí splniť základnú zákonnú podmienku, a to platnosť osvedčenia o bezpečnostnej previerke stupňa „Prísne tajné“. Túto podmienku v zmysle § 34 zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nemusia splňať ostatní sudcovia, pričom podľa názorov ústavného súdu vyjadrených v rozhodnutí č. PL. ÚS 6/04 je práve výkon sudcovskej funkcie, ale aj funkcie poslanca v rámci oddelenosti moci okolnosťou vylučujúcou podmienenie výkonu týchto funkcií rozhodnutiu orgánov výkonnej moci: „Paragraf 34 zákona obsahuje osobitnú skupinu osôb - prezidenta ako hlavu Slovenskej republiky, poslancov národnej rady ako členov jediného ústavodarného a zákonodarného orgánu Slovenskej republiky, členov vlády ako vrcholného orgánu výkonnej moci, sudcov ústavného súdu a všeobecných súdov (okrem špeciálneho súdu) ako členov súdnej moci a predsedu a podpredsedu Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky ako vrcholových predstaviteľov orgánu kontroly hospodárenia - ktorú sa zákonodarca rozhodol v zásade vyňať spod povinnosti podrobiť sa bezpečnostnej previerke.

Homogénnosť označenej skupiny osôb spočíva v tom, že ide o vrcholových alebo jediných predstaviteľov moci zákonodarnej, výkonnej a súdnej, resp. najvyššieho kontrolného orgánu. Častý prístup k utajovaným skutočnostiam súvisí s výkonom ich funkcie a jeho podmieňovanie bezpečnostnou previerkou by bolo v rozpore ako s výkonom funkcie, tak aj s jej demokratickým rodokmeňom (priamym resp. odvodeným). Vyňatie z tejto skupiny osôb hoci len časti, by bolo preto neopodstatnené. “...

Osvedčenie pre utajované skutočnosti „Prísne tajné“ vydáva Národný bezpečnostný úrad, ktorý je orgánom výkonnej moci. Jeho politická podriadenosť je zvýraznená tým, že riaditeľ Národného bezpečnostného úradu je kedykoľvek a bez akéhokoľvek dôvodu odvolateľný Národnou radou Slovenskej republiky... osvedčenie pre utajované skutočnosti „Prísne tajné“ vydáva Národný bezpečnostný úrad Slovenskej republiky po vykonaní bezpečnostnej previerky, ktorej obsahom je rozsiahle zisťovanie údajov a informácií o preverovanej osobe. Tým tento orgán výkonnej moci získava a zhromažďuje o sudcovi Špeciálneho súdu aj také informácie, ktoré nemajú vplyv na legitimitu sudcu, avšak po ich zverejnení môžu ovplyvniť postavenie sudcu v spoločnosti (napr. sexuálna orientácia, zdravotná dokumentácia).

V prípade Špeciálneho súdu ide o sudcov, ktorí sú dosadení do funkcie sudcu ústavným spôsobom, avšak, pridelenie alebo preloženie na Špeciálny súd je už podmienené takou podmienkou, ktorá sa už u ostatných sudcov nevyžaduje, dokonca ani pri sudcoch pridelených alebo preložených na krajský súd, pričom práve Špeciálny súd má postavenie krajského súdu. V zmysle čl. 141a ods. 4 písm. b) ústavy ide tiež o zásah do kompetencie Súdnej rady Slovenskej republiky ako najvyššieho orgánu súdnej moci, pretože tento orgán musí prihliadať pri rozhodovaní o pridelení alebo preložení sudcu na Špeciálny súd na rozhodnutie orgánu výkonnej moci, pričom rozhodnutie orgánu výkonnej moci predstavuje buď splnenie predpokladu alebo nesplnenie predpokladu na pridelenie alebo preloženie sudcu na Špeciálny súd. Aj keď čl. 141a ods. 4 písm. b) ústavy výslovne nezakazuje podmieniť rozhodovanie Súdnej rady Slovenskej republiky ako najvyššieho orgánu súdnej moci podmienkou, ktorej splnenie závisí od rozhodnutia orgánu výkonnej moci, nepochybne ide o narušenie del'by moci a nezávislosti súdnej moci.

Problémom je ingerencia výkonnej moci do legitimacy sudcov Špeciálneho súdu v podobe možnosti Národného bezpečnostného úradu

- zrušiť platnosť osvedčenia o bezpečnostnej previerke,
- neudeliť nové osvedčenie o bezpečnostnej previerke, keďže dĺžka platnosti udeleného osvedčenia je limitovaná časovým obdobím piatich rokov.

Namiesto vyváženého pôsobenia jednotlivých zložiek štátnej moci prostredníctvom ich vzájomných brzd a pák v rámci princípu jej trojdelenia v danom prípade sa situácia nakláňa v prospech výkonnej moci, ktorá prostredníctvom bezpečnostnej previerky výrazne narušuje integritu moci súdnej, a tým je spôsobilá sústavne kontrolovať sudcov a prokurátorov (špeciálneho súdu a prokuratúry) a tak kontrolovať aj súdnu moc ako to už konštatoval ústavný súd vo veci sp. zn. PL. ÚS 6/04.

Možnosť Národného bezpečnostného úradu zrušiť platnosť osvedčenia alebo udelenia nového osvedčenia o bezpečnostnej previerke je neprimeraným zásahom výkonnej moci do moci súdnej.

Neudelenie nového osvedčenia o bezpečnostnej previerke po piatich rokoch je zároveň zásadným zásahom do zásady časovo neobmedzenej dĺžky funkčného obdobia sudcu. Časovo neobmedzené funkčné obdobie sudcu sa mení na funkčné obdobie sudcu v dĺžke piatich rokov a podmienkou vzniku nového funkčného obdobia je nová právna skutočnosť. Časovo neobmedzené funkčné obdobie sudcu ako európsky štandard zabezpečenia sudcovskej nezávislosti sa mení na päťročné a teda dočasné funkčné obdobie sudcu.

Rozhodnutie o zrušení platnosti osvedčenia alebo neudelenie nového osvedčenia o bezpečnostnej previerke predstavuje porušenie princípu právneho štátu neprimeraným zásahom výkonnej moci do súdnej moci aj z pohľadu ústavnej záruky nepreložiteľnosti sudcu v zmysle čl. 148 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Podľa citovaného článku sudcu možno preložiť na iný súd len s jeho súhlasom alebo na základe rozhodnutia disciplinárneho senátu.

Zásada nepreložiteľnosti sudcov na iný súd bez ich súhlasu je v prípade zrušenia platnosti osvedčenia alebo neudelenia nového osvedčenia o bezpečnostnej previerke riešená tak, že v prípade, ak sudca nedá súhlas na svoje preloženie na súd odlišný od Špeciálneho súdu, prerušuje sa mu v zmysle § 150a zákona č. 385/2000 Z. z. o sudoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov výkon funkcie. V takom prípade nedostane žiaden plat a takto je vlastne prinútený dať súhlas na svoje

preloženie, aby vôbec dostal plat, ktorý mu za výkon jeho funkcie patrí a to aspoň vo výške, ktorý dostane na súde, na ktorý bude preložený, a tento plat bude podstatne nižší.

Nedobrovoľné prerušenie výkonu sudcovskej funkcie a následne vynútenie súhlasu na preloženie na iný súd v dôsledku zrušenia platnosti osvedčenia alebo neudelenia nového osvedčenia o bezpečnostnej previerke je faktickým popretím princípu nepreložiteľnosti sudcu ako záruky sudcovskej nezávislosti v zmysle článku 148 ods. 1 ústavy, čím sa takýto zásah výkonnej moci do legitimacy sudcu Špeciálneho súdu dostáva aj do rozporu s článkom 1 ods. 1 ústavy. Zákonodarca medzi dôvody prerušenia zaradil okrem štandardných dôvodov prerušenia výkonu funkcie sudcu ako je napr. vykonávanie inej funkcie (inkompatibilita) alebo zdravotné dôvody, aj absenciu súhlasu s jeho preložením na súd, kde má byť preložený po strate platnosti osvedčenia o bezpečnostnej previerke.

Absencia osvedčenia o bezpečnostnej previerke však nemôže byť prekážkou výkonu funkcie sudcu na žiadnom súde. Nejde o rozhodnutie orgánu stojaceho v rámci súdnej moci. V skutočnosti ide o vynucovanie súhlasu na preloženie sudcu na iný súd prostredníctvom hrozby straty ohodnotenia sudcu ako takého.

Ide o model popierajúci ochranu nadobudnutých práv, pretože sudca nemá garantované miesto na Špeciálnom súde trvalo a dokonca ani limitovane, lebo platnosť osvedčenia môže byť zrušená kedykoľvek a to aj v priebehu trvania rozhodovania konkrétneho súdneho sporu (trestného), kde hrozí priamo zásah do jeho zloženia, čo ovplyvní objektívnu nezávislosť súdu, ale aj právo obvineného na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky...

Sudcovia na Špeciálnom súde sú tak v permanentnom ohrození zo strany výkonnej moci, sú neustále v postavení zamestnancov v skúšobnej dobe. Na druhej strane zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich v § 150a ods. 2 prikazuje sudcom prideleným alebo preloženým na Špeciálny súd dokončiť konanie na Špeciálnom súde podľa zásady bezprostrednosti, ak už konal hlavné pojednávanie a následne stratilo osvedčenie o bezpečnostnej previerke na jeho osobu platnosť, a zároveň vec neobsahuje utajovanú skutočnosť, s ktorou tento sudca nieje oprávnený sa oboznamovať. Z toho vyplýva, že pri strate platnosti osvedčenia o bezpečnostnej previerke zákon zaobchádza nerovnako aj so sudcom Špeciálneho súdu, ktorý rieši vec obsahujúcu utajovanú skutočnosť, s ktorou sudca nie je oprávnený sa oboznamovať v porovnaní so sudcom, ktorý rieši vec, ktorá

neobsahuje utajovanú skutočnosť, s ktorou sudca nie je oprávnený sa oboznamovať. Ako môže vnímať verejnosť takého sudcu prideleného na Špeciálny súd, ktorého osvedčenie o platnosti bezpečnostnej previerky stratilo platnosť a on naďalej koná vo veci? Alebo ako môže byť garantované právo na zákonného sudcu a právo na spravodlivý súdny proces v prípade odchodu sudcu z rozhodovania o veci z dôvodu, že osvedčenie o jeho bezpečnostnej previerke stratilo platnosť a predmetom konania je utajovaná skutočnosť, s ktorou on nie je oprávnený sa zaoberať?

Stačí, že Národný bezpečnostný úrad neudelil novú bezpečnostnú previerku alebo zrušil platnosť pôvodnej bezpečnostnej previerky sudcovi, a sudca sa nemôže zúčastniť veci, kde je riadne zákonne ustanovený, hoci nebol vylúčený zákonným postupom a nie je ani náznak pochybností o jeho nezaujatosti. Takýto sudca sa už vopred objektívne nemôže javiť ako nezávislý a nestranný, pretože za predpokladu rozhodovania o veci, ktorej predmetom je utajovaná skutočnosť, môže byť odvolaný uprostred hlavného pojednávania.

U sudcu, ktorý pôsobí na Špeciálnom súde, je významne spochybnená jeho nestrannosť k veci, nakoľko môže dochádzať prostredníctvom budúcej previerky k vynucovaniu si rozhodnutí v súlade so záujmami výkonnej moci. Rozhodnutie o neudelení osvedčenia o bezpečnostnej previerke nie je viazané na zásadu presného a úplného zistenia skutočného stavu, nakoľko pri rozhodovaní o osvedčení o bezpečnostnej previerke je aplikácia zákona č. 71/1967 Zb. (Správny poriadok) vylúčená. Dochádza teda aj k porušeniu práva na nezávislý a nestranný súd podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd práve absenciou formálnej záruky pred vonkajšími vplyvmi pri objektívnej nemožnosti faktickej záruky neovplyvniteľnosti sudcu na Špeciálnom súde (previerka po 5 rokoch stratí platnosť a tak či tak sa musí sudca znovu preveriť).

Nezávislosť a nestrannosť sudcov Špeciálneho súdu je ohrozená priamo kompetenciou Špeciálneho súdu vymedzenou v § 14 ods. 1 Trestného poriadku, ktorá ustanovuje výlučnú právomoc tohto súdu rozhodovať okrem iného o trestných činoch poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, riaditeľa Národného bezpečnostného úradu, riaditeľa Slovenskej informačnej služby. V týchto prípadoch ide o osoby, ktoré priamo rozhodujú o legitimitate sudcu Špeciálneho súdu udelením alebo zrušením bezpečnostnej previerky a od vôle ktorých závisí jeho ďalšie zotrvanie vo funkcii. Dochádza tu k porušeniu nielen objektívnej nezávislosti sudcov, ale aj subjektívnej nezávislosti sudcov v zmysle

judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 Dohovoru na ochranu ľudských práv a základných slobôd. Rozhodovanie sudcu vo veci, ktorá sa týka bezprostredne konkrétneho subjektu rozhodujúceho o trvaní jeho sudcovskej funkcie nielenže nemôže byť nezávislé a nestranné, ale sa aj bude javiť ako rozhodnutie sudcu nie nezávislého a nie nestranného.

Skutočným zámerom podriadenia sudcov Špeciálneho súdu pod režim bezpečnostných previerok nie je len urobiť z nich quasi „štátnych úradníkov na úseku bezpečnosti“, ale vytvoriť nový štandard súdnictva založený na popretí doterajšieho štandardu prísne oddeleného nezávislého súdnictva od iných zložiek moci a zároveň založený na vrchnostenskej filozofii absolutistického štátu a kariéristicko-úradníckom štatúte sudcu prideleného alebo preloženého na Špeciálny súd (v prípade nespokojnosti so sudcom tento bude zosadený prerušením výkonu funkcie zo zákona).

Osvedčenie o bezpečnostnej previerke umožňuje použiť v správnom konaní proti sudcovi ako dôvod pre neudelenie bezpečnostnej previerky skutočnosti, ktoré nemusia byť preukázané. Totiž na rozhodovanie o osvedčení sa nevzťahuje správny poriadok; platí tu osobitná úprava v zákone o ochrane utajovaných skutočností. V prípade získania osvedčenia sa rozhodnutie vôbec neodôvodňuje. V prípade ak sa bezpečnostnou previerkou Národného bezpečnostného úradu zistí, že ide o nesplnenie predpokladov, vydá o tom rozhodnutie.

Podľa § 26 ods. 3 zákona č. 215/2004 Z. z. v rozhodnutí podľa odseku 2 musí byť uvedené ustanovenie, podľa ktorého úrad rozhodol o tom, že sa osoba nemôže oboznamovať s utajovanými skutočnosťami, skutočnosťami, ktoré boli podkladom na rozhodnutie, akými úvahami bol vedený úrad pri hodnotení dôkazov a poučenie o možnosti podať odvolanie.

Ustanovenie § 47 ods. 3 zákona č. 71/1967 Zb. (Správny poriadok), uvádza čo musí obsahovať rozhodnutie:

V odôvodnení rozhodnutia správny orgán uvedie, ktoré skutočnosti boli podkladom na rozhodnutie, akými úvahami bol vedený pri hodnotení dôkazov, ako použil správnu úvahu pri použití právnych predpisov, na základe ktorých rozhodoval, a ako sa vyrovnal s návrhmi a námietkami účastníkov konania a s ich vyjadreniami k podkladom rozhodnutia. Teda... rozhodovanie Národného bezpečnostného úradu sa nevysporiadava s náležitosťami, ktoré po uskutočnení správneho konania musí každé rozhodnutie mať. Nehovoriac o tom, že pri rozhodovaní sa Národný bezpečnostný úrad neriadi ani všeobecnými zásadami

správneho konania t. j. zásadou presného a úplného zistenia skutočného stavu veci podľa § 3 ods. 4 a § 32 zákona č. 71/1967 Zb. (Správny poriadok)...

Legitímnym dôvodom na bezpečnostné preverky sudcov na Špeciálnom súde by mohlo byť jedine to, že na Špeciálnom súde je vyššie riziko úniku utajovaných skutočností ako na iných súdoch. Dôvodová správa však uvádzala opak...

Existencia Špeciálneho súdu je v základe, nielen personálne, ale aj inštitucionálne zviazaná s existenciou bezpečnostných previerok. A s existenciou bezpečnostných previerok je zviazané aj osobitné ohodnotenie týchto sudcov. Funkčný príplatok za funkciu je závislý od jeho postavenia na súde, ktoré je zase viazané na platnosť bezpečnostnej previerky. Historické skúsenosti ukazujú, že také súdy, ktorých sudcovia rozhodujú podľa želania predstaviteľov výkonnej moci, sa nezriaďujú tak, aby bolo viditeľné, že sudca tohto súdu je priamo riadený výkonnou mocou. Obvykle sa vplyv výkonnej moci realizuje prostredníctvom mimozákonných vplyvov a prostredníctvom inštitútov, ktorých pôvodné určenie je iné.

Osobný príplatok sudcom Špeciálneho súdu je síce priznaný zákonom v § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. v podobe tzv. funkčného príplatku za funkciu, avšak na rozdiel od sudcu na krajskom súde, ktorý ho má vo výške 1 000 Sk, sudca na Špeciálnom súde a sudca na Najvyššom súde Slovenskej republiky, ktorý rozhoduje o opravnom prostriedku vo veciach, kde v prvom stupni rozhodoval Špeciálny súd ho majú vo výške 6-násobku priemernej nominálnej mesačnej mzdy. Tento funkčný príplatok za funkciu však nie je trvalý, nakoľko sa sudcovi odníme v prípade, ak nedostane nové osvedčenie o bezpečnostnej previerke od Národného bezpečnostného úradu po 5 rokoch platnosti pôvodného osvedčenia, prípadne aj skôr, ak Národný bezpečnostný úrad zruší platnosť pôvodného osvedčenia.

Nezávislosť súdnictva je základná zásada právneho poriadku (fundamental principles of the legal system) Slovenskej republiky ako právneho štátu. Základné zásady právneho poriadku zmluvných štátov uznávajú všetky medzinárodné dohovory o boji proti organizovanému zločinu a korupcii. Napr. Trestnoprávny dohovor Rady Európy o korupcii z 27. januára 1999 účinný pre Slovenskú republiku od 1. júla 2002 v čl. 20 o špecializovaných orgánoch na boj s korupciou uvádza, že osoby alebo orgány špecializujúce sa na boj s korupciou musia mať potrebnú nezávislosť v súlade

so základnými zásadami právneho poriadku zmluvnej strany za účelom účinného a od akéhokoľvek nenáležitého nátlaku oslobodeného výkonu funkcií. Podľa tohto dohovoru je teda zakázaný akýkoľvek nenáležitý nátlak na orgány zamerané na boj s korupciou. Ešte starší Dohovor OECD o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách prijatý negociačnou konferenciou 21. novembra 1997 a účinný pre Slovenskú republiku odo dňa 23. novembra 1999 v čl. 5 uvádza pravidlá (rules) a zásady (principles) zmluvnej strany, ktorým má podliehať vyšetrovanie a trestné stíhanie zahraničného verejného činiteľa. O potrebe špecializovaných orgánov tu niet zmienky. Najnovší dohovor o korupcii je Dohovor OSN proti korupcii z 31. októbra 2003 účinný pre Slovenskú republiku od 1. júla 2006, ktorý síce rovnako ako Trestnoprávny dohovor rady Európy o korupcii z 27. januára 1999, v čl. 36 uvádza špecializované orgány alebo osoby s potrebnou nezávislosťou, ale určuje ich povahu ako orgánov, ktoré presadzujú, uplatňujú (enforcement) boj proti korupcii, čo jednoznačne nemôže byť súdnictvo, ktoré len rozhoduje o uplatnených nárokoch štátu na potrestanie páchatel'a orgánmi presadzovania a uplatňovania práva, ktorými je prokuratúra a polícia. Uvedený záver je potvrdený aj v čl. 11 ods. 1 Dohovoru OSN proti korupcii z 31. októbra 2003, kde sa uvádza, že zabránenie korupcie u sudcov sa musí udiať v súlade so základnými zásadami právneho poriadku zmluvnej strany a bez toho, aby sa to týkalo (without prejudice to) sudcovskej nezávislosti.

Zriadením Špeciálneho súdu došlo tiež k vytvoreniu výraznej nerovnosti medzi sudcami všeobecných súdov a sudcami Špeciálneho súdu, a to:

v prístupe k výkonu sudcovskej funkcie, keď legitimita sudcu Špeciálneho súdu je odvodená priamo od rozhodnutia Národného bezpečnostného úradu ako orgánu výkonnej moci, kým sudcovia všeobecných súdov pri vzniku svojej funkcie túto podmienku nemajú,

zákonným priznaním funkčného príplatku pre sudcov Špeciálneho súdu vo výške šesť násobku priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok, na ktorý nemajú právny nárok sudcovia všeobecných súdov,

obligatónnym zaisťovaním bezpečností obydlia a osoby sudcu Špeciálneho súdu, ktorá je v prípade sudcov všeobecných súdov len fakultatívna.

Článok 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky zaručuje rovnaké práva a slobody bez

ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmysľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať. Ústavný súd Slovenskej republiky v rozhodnutí č. III. ÚS 64/00 napríklad uviedol: „Podľa čl. 12 ods. 2 ústavy je zakázaným diskriminačným dôvodom aj iné postavenie. Skutočnosť, či niekto je alebo nie je duchovným v ktorejkoľvek cirkvi, je jeho iným postavením.“ Analogicky možno uviesť, že to či niekto je sudcom Špeciálneho súdu alebo sudcom všeobecného súdu je jeho iným postavením.

Obsahom zákazu diskriminácie je v zmysle druhej vety článku 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky to, že nikoho nemožno z vyššie uvedených dôvodov a teda aj z dôvodu iného postavenie poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať. Sudcovia Špeciálneho súdu sú z dôvodu svojho iného postavenia v porovnaní so sudcami všeobecného súdu tak znevýhodňovaní ako aj zvýhodňovaní, pričom obsahom súdnictva, ktoré vykonávajú je rozhodovanie o vine a treste v trestnom konaní rovnako platnom pre činnosť sudcov špeciálneho súdu ako aj pre sudcov všeobecných súdov. Podľa Ústavného súdu Slovenskej republiky v názore vyjadrenom v rozhodnutí č. PL. ÚS 8/04 „vo všeobecnosti a v teoretickej rovine je princíp rovnosti vymedzený ako právo na to, aby sa v rovnakých prípadoch zaobchádzalo s osobami rovnako (formálny prístup) a v rozdielnych veciach sa toto zaobchádzanie odlišovalo (materiálny prístup).“

Základný zákon Slovenskej republiky nedelí súdnu moc na moc špeciálnu a všeobecnú, ale na súd ústavný (čl. 124 Ústavy Slovenskej republiky) a všeobecné súdy (čl. 141 Ústavy Slovenskej republiky).

Ústava Slovenskej republiky v čl. 145 ods. 2 ustanovuje základné podmienky vzniku sudcovskej funkcie (voliteľnosť do Národnej rady Slovenskej republiky, vek 30 rokov a vysokoškolské právnické vzdelanie). V citovanom ustanovení zároveň splnomocňuje zákonodarcu na ustanovenie ďalších predpokladov na vymenovanie za sudcu. Ústava Slovenskej republiky ani v tomto článku, ani v žiadnom inom nepredpokladá vytvorenie dvoch alebo viacerých kategórií sudcov, na ktorých by sa mali vzťahovať zásadne odlišné kritériá vzniku sudcovskej funkcie. Napriek tomu zákonodarca ustanovil odlišné kritérium vzniku funkcie sudcu Špeciálneho súdu, na viac ktorého naplnenie závisí od rozhodnutia orgánu výkonnej moci. Tým došlo k nerovnakému právnemu postaveniu medzi sudcami

všeobecných súdov a sudcami Špeciálneho súdu. Samozrejme, že zákonodarca má možnosť upraviť určité odchylné podmienky vzniku sudcovskej funkcie s ohľadom na špecializáciu výkonu sudcovskej funkcie, či stupeň súdu v súdnej sústave. Tieto odchylné úpravy však musí odôvodniť legitímnym cieľom a tesným putom medzi dosiahnutím tohto cieľa a odchylnou úpravou. Konštatoval to aj Ústavný súd Slovenskej republiky v rozhodnutí č. PL. ÚS 21/00: „Za diskriminačnú úpravu však možno považovať takú úpravu,... ktorá rovnaké alebo analogické situácie rieši odchylným spôsobom, pričom takýto postup zákonodarca nemôže alebo ani nevie rozumne odôvodniť legitímnym cieľom a tým, že tento cieľ sa musí dosahovať práve zvoleným legislatívnym riešením.“

Aký legitímny cieľ sledoval zákonodarca, keď ustanovil ako podmienku vzniku funkcie sudcu Špeciálneho súdu osvedčenie o bezpečnostnej previerke? Cieľom bola selekcia na základe predstáv výkonnej moci o sudcoch spôsobilých uskutočňovať politiku vlády v boji proti korupcii a organizovanému zločinu, to znamená sudcoch, ktorí by boli z hľadiska svojej minulosti nevydierateľní. Spôsob akým sa tento cieľ snažil dosiahnuť bol však postavený na možnosti výkonnej moci využiť jednak zhromaždené údaje o sudcovi na plnenie cieľov politiky výkonnej moci a jednak možnosti zrušiť osvedčenie, resp. po piatich rokoch ho nevydať a zabezpečiť si tak u sudcu plnenie politickej vôle výkonnej moci.

Inštitút bezpečnostnej previerky vytvoril taký zásah výkonnej moci do vzniku sudcovskej funkcie, ktorý je v rozpore so samotným čl. 1 ods. 1 ústavy garantujúcej sudcovskú nezávislosť ako základný princíp právneho štátu. Vytvorením nerovnakého postavenia medzi sudcami Špeciálneho súdu, ktorých oprávnenie vykonávať funkciu sudcu je spojené s rozhodnutím orgánu výkonnej moci a sudcami všeobecných súdov, ktorí môžu vykonávať funkciu sudcu bez likvidačných zásahov výkonnej moci došlo k porušeniu čl. 12 ods. 2 v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy.

Strata výkonu funkcie sudcu Špeciálneho súdu na základe rozhodnutia orgánu výkonnej moci s následným vynútením jeho súhlasu je navyše aj porušením čl. 148 ods. 1 a ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a vytvára tak diskrimináciu týchto sudcov voči sudcom všeobecných súdov, ktorí môžu byť bez súhlasu preložení na iný súd len na základe rozhodnutia disciplinárneho súdu. V prípade neudelenia súhlasu by ako sankcia čakala sudcu strata sudcovskej funkcie vôbec (aj keď zákon uvádza, že „po prerušení“ sa ujme

výkonu funkcie sudcu na súde, kde bude preložený), čo by zasa bolo v rozpore s článkom 147 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý ustanovuje taxatívne dôvody nedobrovoľného zániku funkcie sudcu.

Zavedením osobitnej podmienky výkonu funkcie sudcu menovaného prezidentom Slovenskej republiky na Špeciálnom súde, ktorou je bezpečnostná previerka, je vyňatím tej časti sudcov, ktorá tu je pridelená alebo preložená Súdnou radou Slovenskej republiky, z demokratického rodokmeňa mandátu sudcu. Pri sudcoch Najvyššieho súdu Slovenskej republiky dokonca dochádza k situácii, keď v určitých prípadoch, ktoré rozhodujú, zákon ukladá túto osobitnú podmienku a v ostatných prípadoch zákon neukladá túto osobitnú podmienku...

Výška funkčného príplatku za výkon funkcie sudcu Špeciálneho súdu ako aj sudcu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí rozhodujú o opravných prostriedkoch vo veciach, kde v prvom stupni rozhodol Špeciálny súd je odôvodnená v dôvodovej správe k zákonu č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu „so zreteľom na predpokladané vysoké riziko spojené s výkonom funkcie“... Avšak riziko pre výkon funkcie rovnako znášajú aj sudcovia na ostatných súdoch. Zákonodarca pojmom „vysoké“ riziko bez náležitého zdôvodnenia rozdelil sudcov na kategóriu sudcov nesúcich vysoké riziko a kategóriu sudcov nenesúcich riziko. To sa javí ako ľubovoľné...

Výška funkčného príplatku za výkon funkcie bola pôvodne len vo výške 2-násobku priemernej nominálnej mesačnej mzdy. Až zákonom č. 122/2005 Z. z. sa výška s účinnosťou od 15. apríla 2005 upravila na 6-násobok priemernej nominálnej mesačnej mzdy. Odôvodnenie 3-násobného náhleho nárastu už priznaného funkčného príplatku za výkon funkcie pri rozhodovaní na Špeciálnom súde a pri rozhodovaní sudcov na Najvyššom súde Slovenskej republiky o opravných prostriedkoch vo veciach v príslušnosti Špeciálneho súdu nie je k dispozícii. Národná rada v priebehu jeden a pol roka (od 21. októbra 2003 do 17. marca 2005) zmenila názor na výšku funkčných príplatkov spomenutých sudcov, čo sa skutočne javí ako ľubovôľa zákonodarcu.

Akékoľvek rozdiely medzi sudcami závislé od iných ako všeobecných kritérií, môžu byť diskriminačné. Pokiaľ ide o platy, tak práve naznačená hrozba prerušenia výkonu funkcie v prípade absencie platnosti osvedčenia o bezpečnostnej previerke, naznačuje, že osobitné príplatky sú závislé práve od platnosti osvedčenia o bezpečnostnej previerke,

teda je tu priamy súvis medzi nadštandardným príjmom a rozhodnutím ústredného orgánu štátnej správy, ktorým Národný bezpečnostný úrad podľa § 26c zákona č. 575/2001 Z. z. je.

Teda na jednej strane je tu rozdiel v platovom ohodnotení, na druhej strane samotná možnosť straty vysokého platu poukazuje na možnosť nerovnakého zaobchádzania aj medzi jednotlivými sudcami na špeciálnom súde...

Účelom osobitného príplatku je motivovať sudcov pridelených na Špeciálny súd rozhodovať v súlade so zásadami Trestného poriadku a sudcovskej etiky. Ale tento postup mal byť rovnako aplikovaný aj na sudcov iných súdov. Nestalo sa. Len niektoré osoby a niektoré trestné činy ako vymedzenie druhej príslušnosti Špeciálneho súdu sú legitímnym dôvodom odlišného zaobchádzania so sudcami na Špeciálnom súde? Určite nie. To by mohlo byť legitímne iba v prípade, ak by bolo skutočne preukázané, že sudcovia ostatných súdov sú previazaní väzbami s inými štátnymi orgánmi a občanmi. To sa však nestalo. Musel by zlyhať systém súdov ako celku a súdy ako také by neplnili princíp súdnej nezávislosti vrátane záruk tým spojených. Avšak aj tu by musel zlyhať v prvom rade ústavný systém, resp. nebyť funkčný, aby bolo možné demontovať princíp sudcovskej nezávislosti.

Z tohto pohľadu sa javí viac ako pravdepodobné, že funkčný príplatok za funkciu sudcu prideleného alebo preloženého na Špeciálny súd sa neodvodzuje od druhu veci, závažnosti veci, subjektu obžaloby, prípadne iných štandardných súdnych kritérií v trestných veciach, prípadne od objemu vecnej príslušnosti (tá je dokonca podstatne nižšia ako na okresných súdoch), ale od existencie platnosti osvedčenia o bezpečnostnej previerky, ktorá je samo o sebe zásahom do nezávislosti súdnej moci, pretože priamo popiera formálne záruky proti zosadeniu sudcu z funkcie na súde, kde pôsobí.

Závažným sa javí aj skúmanie pomeru platov medzi jednotlivými zložkami moci, ktorý je v prípade sudcov pridelených a preložených na Špeciálny súd a sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky konajúcich o opravných prostriedkoch proti jeho rozhodnutiam, významne narušený. Títo sudcovia sú s hľadiska výšky platu porovnateľní s vrcholným predstaviteľom štátu - prezidentom, ktorý okrem toho, že je na čele výkonnej moci, je aj hlavou štátu. Spomenutí sudcovia však nezastávajú porovnateľnú pozíciu, nemajú vo vzťahu k štátu zastupiteľskú právomoc napr. na uzatváranie medzinárodných zmlúv atď. Vykonávajú agendu rovnakú ako sudcovia iných súdov, ktorí poberajú plat porovnateľný

s platom poslanca alebo člena vlády. Lubovôľa v otázke povýšenia spomenutej skupiny sudcov do stupňa porovnateľného s prezidentom Slovenskej republiky nie je racionálne zdôvodniteľná.

Materiálne záruky (t.j. aj platy a príplatky sudcov) sú imanentnou súčasťou sudcovskej nezávislosti, pretože predstavujú súčasť hmotného zabezpečenia sudcov. Akékoľvek neodôvodnené rozdiely v odmeňovaní niektorej skupiny sudcov môžu byť v príčinnej súvislosti s narušením objektívnej nezávislosti sudcu a tým aj priamo v nesúlade s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Zásadne nerovnaké postavenie sudcov Špeciálneho súdu a sudcov všeobecných súdov je v principiálnom rozpore aj so základným právom občana na prejednanie veci pred nestranným súdom garantovaným v článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Vychádzajúc z bohatej a konštantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva treba pri posudzovaní nestrannosti súdu vychádzať zo subjektívneho a objektívneho hľadiska. Rekapituláciu oboch hľadisk podal Ústavný súd Slovenskej republiky napríklad v rozhodnutí III. ÚS 47/05 takto: „Nestrannosť je potrebné skúmať z dvoch hľadisk, a to zo subjektívneho hľadiska nestrannosti, v danom prípade je potrebné zistiť osobné presvedčenie sudcu prejednávajúceho prípad, a z objektívneho hľadiska nestrannosti, t. j. v danom prípade je potrebné zistiť, či sú poskytnuté dostatočné záruky pre vylúčenie akejkoľvek pochybnosti v danom smere. V prípade subjektívneho hľadiska nestrannosti sa nestrannosť sudcu predpokladá až do predloženia dôkazu opaku (Piersach c. Belgicko - rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 1. októbra 1982).

Nie je možné uspokojiť sa len so subjektívnym hľadiskom nestrannosti, ale je potrebné skúmať, či sudca poskytuje záruky nestrannosti aj z objektívneho hľadiska. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho hľadiska sudcu, ale podľa vonkajších objektívnych skutočností. V danom prípade platí tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký objektívne javiť v očiach strán. Spravodlivosť nielenže má byť vykonávaná, ale sa musí aj javiť, že má byť vykonávaná (Delcourt c. Belgicko - rozsudok ESLP zo 17. januára 1970). Sudca sa má objektívne javiť v očiach strán, že je nestranný, a zároveň musí byť vylúčená akákoľvek vonkajšia oprávnená pochybnosť o jeho nestrannosti.“

Nerovnaké postavenie sudcov Špeciálneho súdu a sudcov všeobecných súdov porušuje právo na nestranného sudcu z objektívneho hľadiska nestrannosti, a to v oboch smeroch, teda tak k sudcom Špeciálneho súdu ako aj k sudcom všeobecných súdov.

Vo vzťahu k sudcom Špeciálneho súdu je objektívne hľadisko ich nestrannosti porušené tým, že verejnosť ich vníma ako sudcov, ktorí sú existenčne naviazaní na vôľu výkonnej moci, a to po prvé vznikom, ale aj zánikom svojej funkcie a po druhé osobitným nadštandardným odmeňovaním a inými výhodami, ktoré sú v neprimeranom protiklade s odmeňovaním sudcov všeobecných súdov, čím vo verejnosti môže vzniknúť predstava o tzv. štátnej alebo systémovej korupcii.

Vo vzťahu k sudcom všeobecných súdov je objektívne hľadisko nestrannosti porušené tým, že dôvodom vzniku (a zdá sa, že aj jediným argumentom na jeho zachovanie) Špeciálneho súdu bolo popretŕhanie korupčných a iných spojív medzi sudcami a korupčnými aktivitami, či organizovaným zločinom na miestnej úrovni alebo slovami dôvodovej správy k zákonu č. 458/2003 Z. z. „prelomenie niektorých miestnych väzieb, ktoré môžu ovplyvniť odhaľovanie, vyšetrovanie a prípadne aj samotné súdne konanie v týchto prípadoch.“ Tým sa verejnosť navádza, aby sa dívala najmä na sudcov okresných súdov ako na ovplyvniteľných úplatkami, resp. napomáhajúcich organizovanému zločinu. Takéto videnie sudcov všeobecných súdov je v zjavnom rozpore s objektívnym hľadiskom sudcovskej nestrannosti a porušuje tým článok 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s článkom 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Vytvorenie Špeciálneho súdu bolo realizované osobitným zákonom ako aj novelami viacerých ďalších zákonov, ktoré vo svojom súhrne znamenajú porušenie princípov rovnosti a zákazu diskriminácie v spojitosti s inými článkami Ústavy Slovenskej republiky, čo znamená, že nie sú v súlade s Ústavou Slovenskej republiky nie jednotlivé, ustanovenia príslušných zákonov, ale všetky zákonné ustanovenia spojené so zriadením Špeciálneho súdu.»

Ústavný súd v súlade s ustanovením § 37 ods. 2 zákona o ústavnom súde požiadal o vyjadrenie vedľajšieho účastníka - vládu Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“). Vláda predložila svoje vyjadrenie prostredníctvom písomného podania z 27. júna 2008, v ktorom sa stotožnila s návrhom a okrem iného uviedla:

«... Navrhovateľ namietal protiústavnosť zavedenia inštitútu Špeciálneho súdu z dvoch zásadných dôvodov.

Prvým dôvodom je, že zriadenie Špeciálneho súdu spôsobom ohrozujúcim neustrannosť jeho rozhodovania z viacerých príčin (napr. bezpečnostná previerka) je porušením princípu materiálneho právneho štátu, pretože neexistuje na Slovensku mimoriadna situácia vyžadujúca si v demokratickom a právnom štáte krajné prostriedky na riešenie.

Druhým dôvodom je vytvorenie dvoch kategórií sudcov na Slovensku, ktoré porušuje princíp rovnosti z pohľadu „iného postavenia“ v zmysle článku 12 Ústavy Slovenskej republiky.

Obidva dôvody sú podložené viacerými argumentmi, ktoré sú obsérne vyložené a je možné sa s nimi stotožniť bez pridania ďalších.

Napriek uvedenému je potrebné poukázať aj na faktické následky... ktoré majú dopad na postavenie účastníkov súdneho konania pred Špeciálnym súdom, najmä z pohľadu žalovaných osôb. Aj u nich totiž dochádza k vytvoreniu dvoch kategórií osôb, a to tých, ktorí sú súdení všeobecnými súdmi a tých, ktorí sú súdení Špeciálnym súdom. Vytvorením takýchto dvoch kategórií osôb dochádza k zásahu do práv chránených článkom 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojitosti s právom na rozhodovanie o vine a treste za trestné činy (článok 50 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky) nezávislým a neustranným súdom (článok 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a článok 6 ods. 1 Dohovoru na ochranu ľudských práv a základných slobôd) v duchu článku 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý garantuje v právnom štáte rovnosť pred zákonom ako aj rovnosť pred súdom.

Z článku 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že základné práva a slobody sú zaručené na Slovensku okrem iného aj bez ohľadu na iné postavenie osôb. Pod iným postavením osôb je potrebné rozumieť aj postavenie osôb pred súdom. Z dôvodov podrobne opísaných v návrhu je zrejmé, že postavenie žalovaných osôb pred Špeciálnym súdom a osôb žalovaných pred všeobecným súdom je nerovnaké. Osoby žalované pred Špeciálnym súdom sú v postavení, keď tak v subjektívnom zmysle ako aj v objektívnom zmysle rozhoduje o nich súd, ktorý nie je nezávislý a preto aj neustrannosť jeho rozhodovania nie je garantovaná.

V právnom štáte je neprípustné, aby sa jedna skupina žalovaných osôb dostala do nevýhodného postavenia oproti inej skupine žalovaných osôb len z dôvodu, že o ich vine a treste má rozhodovať Špeciálny súd, ktorý neposkytuje dostatok záruk nezávislého súdneho rozhodovania. Ak o jednej skupine žalovaných osôb rozhoduje súd s právnymi zárukami nestranného rozhodovania a o inej skupine žalovaných osôb rozhoduje súd s nedostatočnými právnymi zárukami nestranného rozhodovania dochádza tu k zásahu do práv chránených v článku 12 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s článkami 50 ods. 1, 46 ods. 1 a 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako aj s článkom 6 ods. 1 Dohovoru na ochranu ľudských práv a základných slobôd.

Zásah do princípu rovnosti osôb pred súdom nie je automaticky porušením článku 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, pretože rovnosť ani v tejto súvislosti nie je absolútna. Protiústavným ho robí absencia adekvátneho legitímneho cieľa, ktorý by odôvodňoval takúto závažnú nerovnosť, ktorá ohrozuje základné právo na súdnu ochranu v právnom štáte.

V návrhu je dostatočne popísaný legitímny cieľ, ktorý odôvodňoval zriadenie Špeciálneho súdu. Tento legitímny cieľ nie je však proporcionálny so zásahom do ľudských práv, ktoré majú byť v demokratickej spoločnosti chránené. Ak uvedené platí pre vytvorenie nerovnosti medzi sudcami o to viac sa vzťahuje aj na vytvorenú nerovnosť medzi osobami žalovanými pred súdom za spáchanie trestného činu. Vzhľadom na uvedené možno zásah do princípu rovnosti osôb pred súdom považovať za tak vážny a nedostatočne odôvodnený legitímnym cieľom, že vytvorením Špeciálneho súdu došlo aj k porušeniu článku 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s článkami 50 ods. 1, 46 ods. 1 a 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako aj s článkom 6 ods. 1 Dohovoru na ochranu ľudských práv a základných slobôd.»

Ústavný súd požiadal o vyjadrenie k návrhu Národnú radu Slovenskej republiky (ďalej aj „národná rada“). Vo vyjadrení jej zástupcu z 28. októbra 2008 sa uvádza:

«... I. Súlad § 1 zákona č. 458/2003 Z. z...

1.1.1 Princípy právneho štátu

Navrhovateľ vo svojom návrhu namieta údajný nesúlاد § 1 napadnutého zákona s viacerými ustanoveniami ústavy a medzinárodných zmlúv. Námietky navrhovateľa vo vzťahu

k súladu § 1 napadnutého zákona s princípmi právneho štátu je pre účely tohto konania možné sumarizovať nasledovne: „zriadenie Špeciálneho súdu je v rozpore s princípmi právneho štátu“ (s. 8), a to najmä s princípom delby moci a princípom nezávislosti súdnictva, pretože síce „Ústava výslovne nezakázala Národnej rade zriadiť Špeciálny súd“, ale pre jeho zriadenie chýba naliehavý spoločenský záujem, takže koncepcia materiálneho právneho štátu jeho zriadenie vylučuje (s. 12).

Navrhovateľ v tomto vyjadrení vystihol dve kľúčové otázky: (i) otázku, na ktorú smie dať autoritatívnu a finálnu odpoveď výlučne ústavný súd, a (ii) otázku, odpoveď na ktorú je primárne v dispozícii národnej rady ako najvyššieho zákonodarného orgánu v SR. Prvou je otázka, či Ústava znemožňuje zriadenie takého súdu, akým je Špeciálny súd, druhou otázka, či sa zriadenie takéhoto súdu opiera o reálnu spoločenskú potrebu. Je nepochybné, že zatiaľ čo odpoveď na prvú otázku je celkom jednoznačne vecou posúdenia zo strany ústavného súdu, hľadanie a identifikácia spoločenských potrieb a nástrojov ich uspokojovania je z povahy veci doménou orgánu, ktorý práve na takéto hľadanie získal mandát od zdroja všetkej moci v SR a tento mandát aj uplatňuje. Inými slovami, v konaní pred ústavným súdom môže a má byť predmetom posúdenia práve to, či ustanovenie zákona, ktorým národná rada rozhodla o zriadení Špeciálneho súdu, je alebo nie je v rozpore s niektorým z ustanovení ústavy. Pokiaľ navrhovateľ žiada ústavný súd, aby posudzoval aj existenciu spoločenskej potreby na zriadení takéhoto súdu, žiada od neho, aby suploval činnosť volených zástupcov ľudu a uplatňoval pôsobnosť úplne iného typu, než akú mu ústavodarca zveril. V skratke, predmetom tohto konania nie je otázka, či bolo vhodné, rozumné, správne alebo účelné zriadiť Špeciálny súd, ale otázka, či ústava zriadenie Špeciálneho súdu vylučuje alebo nie.

Na túto otázku sám navrhovateľ odpovedá, že „Ústava výslovne nezakázala Národnej rade zriadiť Špeciálny súd“. Podľa názoru národnej rady je táto sentencia pravdivou polovicou úplnej právnej vety: Ústava zriadenie Špeciálneho súdu výslovne nezakazuje, ale ho výslovne pripúšťa. Uvedené vyplýva z čl. 143 ústavy, v zmysle ktorého „Sústavu súdov tvoria Najvyšší súd Slovenskej republiky a ostatné súdy. (ods. 1) Podrobnejšiu úpravu sústavy súdov, ich pôsobnosť, organizáciu a konanie pred nimi ustanoví zákon, (ods. 2)“

Predmetné ustanovenie predstavuje výslovnú ústavnú delegáciu pre zákonodarcu, aby zákonom upravil sústavu súdov, ich pôsobnosť, organizáciu a konanie pred nimi. Je nepochybné, že iný súd ako Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší súd“) patrí medzi ostatné súdy, ktoré tvoria sústavu súdov a že podrobnejšia úprava tejto sústavy znamená aj úpravu otázky, ktoré súdy do tejto sústavy majú vôbec patriť. Zároveň je však tiež nepochybné, že toto ústavné zmocnenie je zákonodarca spôsobilý vykonať ústavne konformným, ale aj ústavne nekonformným spôsobom. Inými slovami, fakt, že v zmysle ústavy je zriaďovanie súdov vo výlučnej pôsobnosti zákonodarcu, sám osebe neznamena, že zákonodarca túto pôsobnosť v konkrétnom prípade vykonal ústavným spôsobom. Národná rada sa tak stotožňuje s navrhovateľom, že spôsob výkonu predmetnej ústavnej delegácie zákonodarcom (zriaďiť súd a upraviť jeho právomoci) je potrebné pomenovať aj materiálne konotovanými náležitosťami právneho štátu. Národná rada súhlasí s tézou, že zákonodarca musí svoju ústavnú právomoc zriaďovať súdy uplatniť spôsobom, ktorý zodpovedá princípom právneho štátu. Národná rada je presvedčená, že tejto svojej povinnosti učinila zadosť.

Navrhovateľ v tejto súvislosti rozlišuje medzi špecializovanými a mimoriadnymi súdmi a namietá, že pre zriadenie mimoriadneho súdu chýbajú naliehavé dôvody spoločenského záujmu.

V argumentácii, že špeciálny súd nie je súdom špecializovaným, ale mimoriadnym, sa navrhovateľ dopúšťa viacerých účelových zjednodušení, keď tento pripodobňuje súdom, pôsobiacim v období, ktoré sám zákonodarca definoval ako obdobie protiprávneho režimu. Pokiaľ ide o špecifiká Špeciálneho súdu vo vzťahu k iným všeobecným súdom, sú štyri: (i) osobitná vecná kompetencia v kombinácii so všeobecnou osobnou kompetenciou, (ii) osobitná osobná kompetencia v kombinácii so všeobecnou vecnou kompetenciou, (iii) osobitná podmienka pre výkon funkcie sudcu Špeciálneho súdu, a (iv) funkčný príplatok za výkon tejto funkcie. Takéto špecifiká však v rôznych kombináciách vykazujú aj iné súdy, ktoré zákonodarca zriadil a ktorých súlad s ústavou sa javí ako nepochybný.

Osobitná vecná kompetencia v kombinácii so všeobecnou osobnou kompetenciou znamená, že pôsobnosť daného súdu sa vzťahuje na všetky osoby, avšak iba v druhovo vymedzenej vecnej oblasti. Presne takouto kompetenciou disponuje Špeciálny súd na základe

§ 14 ods. 2 Trestného poriadku, ktorý zakladá jeho všeobecnú osobnú pôsobnosť v taxatívne vymedzených veciach. Takáto kombinácia nie je v sústave súdov SR ničím nezvyčajným. V zmysle § 9 ods. 2 písm. b) a c) OSP, napríklad, ňou disponuje aj každý krajský súd, v zmysle § 17 zákona č. 85/2005 Z. z. zase Najvyšší súd. Podobných príkladov pozná právny poriadok SR veľké množstvo. Medzi osobitnou vecnou pôsobnosťou podľa § 14 Trestného poriadku a osobitnou vecnou pôsobnosťou podľa § 9 OSP či § 7 ods. 10 zákona č. 85/2005 Z. z. pritom nie je žiadny relevantný koncepčný rozdiel, vo všetkých prípadoch ide o určenie, ktorý súd je príslušný na rozhodovanie o druhovo vymedzenej veci.

Osobitná osobná kompetencia znamená, že vecná pôsobnosť orgánu sa v danej oblasti vzťahuje iba na niektoré, druhovo vymedzené subjekty. Takouto kompetenciou disponuje Špeciálny súd na základe § 14 ods. 1 Trestného poriadku, úplne rovnako, ako napríklad krajský súd podľa § 9 ods. 2 písm. c) OSP alebo vojenské súdy podľa § 12 Trestného poriadku, ktorých pôsobnosť sa vo vymedzenej vecnej oblasti tiež vzťahuje na druhovo definované osoby. Špecifikum pôsobnosti Špeciálneho súdu je v tomto smere ešte oslabené skutočnosťou, že vo všetkých veciach je odvolacím orgánom voči jeho rozhodnutiam Najvyšší súd, založený priamo ústavou.

V skratke, osobitná vecná a osobitná osobná kompetencia Špeciálneho súdu nie je ničím, čo by tento súd činilo tak mimoriadnym a odlišným od iných všeobecných súdov, ako sa to snaží sugerovať navrhovateľ. Naopak, ide o znaky, ktoré sa v totožnej podobe, len s iným obsahom, týkajú aj iných súdov v sústave súdov, ustanovenej zákonodarcom.

Nepripustné „mimoriadne“ nie sú ani zvyšné dva rozlišujúce znaky, ktoré sa naprieč právnym poriadkom vyskytujú pri množstve iných orgánov verejnej moci a z ktorých niektoré sú od „všeobecnej“ úpravy odlišné iba nominálne (napríklad podmienka 35 rokov pre pridelenie na Špeciálny súd v porovnaní s 30 rokmi vo vzťahu k okresnému súdu). Národná rada sa však k týmto otázkam - osobitným podmienkam pre výkon funkcie a funkčnému príplatku - vyjadří osobitne v druhej časti svojho stanoviska.

Z uvedeného prehľadu sa národnej rade javí ako nepochybné, že oné „mimoriadne“ znaky, ktorými navrhovateľ odôvodňuje nesúlad existencie Špeciálneho súdu s princípmi materiálneho právneho štátu, v skutočnosti nijak mimoriadne nie sú: osobitnou vecnou kompetenciou a osobitnou osobnou kompetenciou disponujú aj tzv.

všeobecné súdy, a funkčné príplatky či rozšírený katalóg kompetenčných predpokladov pre výkon funkcie sú znaky, ktoré sa vzťahujú na mnohé ďalšie orgány verejnej moci. Špeciálny súd je navyše pri svojom rozhodovaní viazaný tými istými hmotnoprávnymi aj procesnoprávnymi predpismi, ako iné súdy rozhodujúce v trestných veciach. Jediná výlučná vlastnosť Špeciálneho súdu tak spočíva v jeho pomenovaní.

Pokiaľ ide o námietku, že, zjednodušene povedané, Slovenská republika nie je v situácii, v ktorej by Špeciálny súd potrebovala, ide o presne ten typ výhrady, posúdenie ktorého spadá do pôsobnosti zákonodarného zboru. Presúvať zodpovednosť za politicko-regulačné rozhodnutia z platformy zboru volených zástupcov ľudu na orgán súdnej ochrany ústavnosti znamená využívať priestor ústavnej adjudikácie pre riešenie politicko-regulačných sporov. Národná rada samozrejme nespochybňuje právomoc ústavného súdu posúdiť, či jej rozhodnutie chrániť konkrétny verejný záujem konkrétnym spôsobom nevykazuje známky zjavnej svojvôle a teda neprekračuje mantinely, ktoré ústavodarca národnej rade vytýčil pri výkone jej zákonodarnej pôsobnosti. Podľa názoru národnej rady je však nepochybné, že rozhodnutie zriadiť Špeciálny súd za účelom zefektívnenia boja proti organizovanej trestnej činnosti, korupcii a iným obzvlášť závažným trestným činom, nevykazuje známky zjavnej svojvôle a nijako nevybočuje z medzí regulačnej autonómie, ktorou národná rada ako najvyšší zákonodarný orgán krajiny disponuje...

Na základe uvedených dôvodov má národná rada za to, že § 1 napadnutého zákona nie je v nesúlade s označenými článkami ústavy.

1.1.2 Zákaz diskriminácie

Navrhovateľ namieta, že „zriadením Špeciálnemu súdu došlo tiež k vytvoreniu výraznej nerovnosti medzi sudcami všeobecných súdov a sudcami Špeciálneho súdu...

Národná rada predovšetkým nesúhlasí s tvrdením navrhovateľa, že ním namietané skutočnosti vznikli „zriadením Špeciálneho súdu“ a teda v dôsledku prijatia § 1 napadnutého zákona... uvedené skutočnosti vyplývajú buď z iných ustanovení napadnutého zákona, než z § 1..., alebo dokonca z iných zákonov...

Navrhovateľ na podporu svojich výhrad cituje rozhodnutie ústavného súdu, ktoré podľa názoru národnej rady dáva presnú (negatívnu) odpoveď na otázku, či napadnuté ustanovenia sú v nesúlade s princípom rovnosti. Podľa ústavného súdu možno za diskriminačnú považovať takú úpravu, „ktorá rovnaké alebo analogické situácie rieši

odchylným spôsobom, pričom takýto postup zákonodarcu nemôže alebo nevie rozumne odôvodniť legitímnym cieľom a tým, že tento cieľ sa musí dosahovať práve zvoleným legislatívnym riešením.“ Diskriminačnou je teda taká úprava, ktorá spĺňa dve kumulatívne podmienky: (i) rieši analogické situácie odchyľne, a (ii) rieši ich tak bez toho, aby pre to existovali rozumné dôvody.

Pokiaľ ide o prístup k výkonu sudcovskej funkcie, navrhovateľ namieta zvýhodnenie sudcov všeobecných súdov oproti sudcom Špeciálneho súdu v dôsledku absencie ich povinnosti získať bezpečnostnú previerku. Ide konkrétne o § 34 ods. 1 písm. f) v spojení s § 34 ods. 3 zákona č. 215/2004 Z. z.: „Oprávnenou osobou s osobitným postavením podľa tohto zákona je v rozsahu svojej funkcie sudca okrem sudcu špeciálneho súdu“ (ods. 1), pričom „na osoby uvedené v odseku 1 sa nevykonáva bezpečnostná previerka, ak tento zákon, osobitný zákon alebo medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná, neustanovuje inak.“ (ods. 2).

Ako konštatoval aj ústavný súd v rozhodnutí sp. zn. PL. ÚS 6/04, zákonodarca v § 34 zákona č. 215/2004 Z. z., ustanovil osobitnú skupinu osôb, ktorú sa rozhodol vyňať spod povinnosti podrobiť sa bezpečnostnej previerke. V predmetnom konaní ústavný súd usúdil, že toto ustanovenie ako celok a jeho jednotlivé písmená nie sú v nesúlade s označenými ustanoveniami ústavy, vrátane čl. 12 a čl. 1 ústavy.

Navrhovateľ sa domáha zmeny tejto judikatúry, a to bez toho, aby vysvetlil, v ktorej časti právneho poriadku nastali po vydaní predmetného nálezu tak zásadné zmeny, aby odôvodnili zmenu rozhodnutia ústavného súdu v totožnej právnej otázke. Bez ohľadu na uvedené, podstatou tejto otázky je to, či (i) zákonodarca smie viazať výkon nejakej verejnej funkcie na osobitné podmienky, ak výkon podobnej, ale nie rovnakej funkcie na takéto osobitné podmienky neviaže a či (ii) ústava predpisuje pre takéto podmienky nejaké materiálne parametre. Na obe otázky je podľa názoru národnej rady v zmysle konštantnej judikatúry ústavných súdov a ESEP potrebné odpovedať tak, že (i) rozlišovanie v prístupe k podobným funkciám a (ii) obsah podmienok prístupu sa musí opierať o rozumné dôvody. Zákonodarca v tejto súvislosti disponuje širokou mierou voľnej úvahy a diskriminačnou je jeho úprava v prípade, ak pre predmetné rozlišovanie a obsah podmienok chýba akýkoľvek racionálny základ a vecná súvislosť so sledovaným cieľom. Navrhovateľ sa s touto otázkou vysporiadal tak, že iba konštatoval, ale nevysvetlil tézu, že ak zákonodarca vylúčil

z povinnosti podrobiť sa bezpečnostnej previerke sudcov, z princípu rovnosti vyplýva, že z tejto povinnosti musel zároveň vylúčiť aj sudcov Špeciálneho súdu. Navrhovateľ uvádza, že jednoducho musel, pretože „výnimočnosť postavenia sudcu na Špeciálnom súde je odôvodnená kritériami, ktoré sú nezlučiteľné s princípmi del'by moci a nezávislosti súdov a sudcov“, pritom však neuvádza ani to, o ktoré kritériá by malo ísť, ani to, v čom spočíva ich nezlučiteľnosť. Aj v tomto prípade tak ťažisko argumentácie navrhovateľa predstavuje jeho vecný nesúhlas s riešením, ktoré národná rada vyjadrila v podobe zákonnej úpravy. Takýto vecný nesúhlas môže byť opodstatnený, nepochybne však nie je dôvodom pre prelomenie rozhodnutia zákonodarca.

Národná rada naopak zastáva názor, že dôvody, pre ktoré zákonodarca podrobil prístup k funkcii sudcu Špeciálneho súdu podmienke bezpečnostnej previerky, nie sú nijako svojvoľné a neprekračujú rámec legitímnej úvahy. Týmto dôvodom je predovšetkým úzka väzba niektorých prvkov vecnej pôsobnosti Špeciálneho súdu na obsah bezpečnostných rizík - táto väzba je dostatočne úzka na to, aby odôvodnila rozhodnutie zákonodarca, že sudcov Špeciálneho súdu nezaradí do skupiny, ktorú sa z povinnosti bezpečnostnej previerky rozhodol vyňať, t. j. že im z dôvodu niektorých špecifik ich funkcie neprizná rovnaké privilégium, aké priznal iným verejným funkcionárom. V tejto súvislosti je podľa názoru národnej rady podstatné to, či tento dôvod je dôvodom arbitrárnym a nepravým, a v skutočnosti, ako to naznačuje navrhovateľ, je tým pravým dôvodom úsilie zákonodarca „podrobiť“ sudcov Špeciálneho súdu výkonnej moci. Národná rada sa domnieva, že dôvod, o ktorý sa jej rozhodnutie nerozšíriť výnimku zo všeobecnej povinnosti aj na sudcov Špeciálneho súdu opiera, je dôvodom, ktorý má úplne racionálne parametre a v žiadnom prípade ho nemožno chápať ako výraz normotvornej svojvôle zákonodarca.

Pokiaľ ide o priznanie funkčného príplatku podľa § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z., navrhovateľ opakovane namieta jeho ľubovoľnosť (s. 43-46), pričom z jeho argumentácie nieje zrejmé, či v nesúlade s ústavou má byť samotná existencia funkčného príplatku alebo jeho výška.

Za prvé, pokiaľ by ústavne problematickou mala byť výška funkčného príplatku, a nie jeho existencia, nie je zrejmé, vyslovenia nesúladu ktorého ustanovenia sa navrhovateľ domáha - čl. II bod 2 zákona č. 122/2005 Z. z. (ktorým sa príplatok zvýšil z dvojnásobku na šesťnásobok referenčnej sumy) totiž nedisponuje autonómnou normatívnou existenciou

a ako taký nie je spôsobilý byť predmetom nálezu ústavného súdu. Pokiaľ by sa navrhovateľ domáhal zrušenia § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. ako takého, domáhal by sa zrušenia akéhokoľvek funkčného príplatku, čiže čohosi, čo napríklad už len vo svetle prvého odseku § 69 nemá žiadne ústavné opodstatnenie. V oboch prípadoch navyše navrhuje zásah do legitímne a legálne založených očakávaní nositeľov súdnej moci, čiže to, čo striktnie vylučuje ustálená judikatúra ústavného súdu. Národná rada považuje v tejto súvislosti za dostatočné poukázať na skutočnosť, že vyslovenie nesúlady § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. s ústavou by bolo v bezprostrednom a neprekonateľnom rozpore prinajmenšom s nedávnym rozhodnutím ústavného súdu vo veci sp. zn. PL. ÚS 12/05 a v ňom citovanou judikatúrou. Pokiaľ totiž odporuje princípom právneho štátu opakované pozastavenie nárastu odmeny sudcov (a národná rada je presvedčená, že skutočne odporuje), a minori ad maius im nepochybne odporuje aj odňatie takmer 60 percent tejto odmeny.

Za druhé, navrhovateľ svoj vlastný nesúhlas s dôvodmi, ktoré zákonodarcu viedli k priznaniu funkčného príplatku, vydáva za dôkaz ľubovoľnosti. Národná rada je presvedčená, že dôvody, ktoré ju k priznaniu funkčného príplatku viedli, nevykazujú známky zjavnej svojvôle. Navrhovateľ napríklad spochybňuje relevanciu dôvodu, spočívajúcu vo zvýšenom riziku pre sudcov Špeciálneho súdu, ktoré súvisí práve s ich osobitnou vecnou pôsobnosťou a osobitnou osobnou kompetenciou. Rovnako podľa neho ako dôvod neobstojí ani zvýšená náročnosť prístupu k funkcii, ani zvýšená záťaž pre osobné a rodinné pomery, ktoré jej výkon prináša. Podľa názoru národnej rady je argumentácia navrhovateľa v tejto časti rovnaká, ako argumentácia sťažovateľov v konkrétnej kontrole ústavnosti, ktorí porušenie práva na súdnu ochranu odôvodňujú svojim nesúhlasom s právnym názorom všeobecného súdu. Tak ako týmto sťažovateľom, ani navrhovateľovi sa samozrejme rozhodnutie vecne príslušného orgánu nemusí pozdávať a môže s jeho obsahom nesúhlasiť. Avšak fakt, že navrhovateľovi sa dané dôvody nejavia ako dostatočné, neznamená, že ide o dôvody natoľko arbitrárne, že ich ako dostatočné nesmel vyhodnotiť ani zákonodarca. Uvedené dôvody takými ani nie sú, keďže ide celkom jednoznačne o premenné, ktorým nechýba racionálny základ a relevantná vecná súvislosť s obsahom rozhodnutia zákonodarcu. Navrhovateľ od ústavného súdu žiada, aby komplexné posúdenie faktorov, ktoré národnú radu viedli k rozhodnutiu, vyjadrenému v § 69 ods. 2 zákona

č. 385/2000 Z. z., nahradil vlastným posúdením a úplne tým poprel celú svoju doterajšiu judikatúru, týkajúcu sa okrem iného aj väzby medzi nezávislosťou súdnej moci a priznaným finančným ohodnotením jej členov. („Plat sudcu by mal byť stabilnou a nemanipulovateľnou veličinou, a nemal by byť pohyblivým faktorom, s ktorým môže kalkulovať aktuálne vládne zoskupenie. Zásahy zákonodarcu do oblasti materiálneho zabezpečenia sudcov, za ktoré možno považovať aj platové reštrikcie, resp. zmrazenie plátov, či odopierame zákonom ustanovenej zložky platu narušajú právnu istotu sudcov... Zásah do materiálneho zabezpečenia sudcov garantovaného zákonom nesmie byť výrazom svojvôle zákonodarcu, ale musí byť, vychádzajúc zo zásady proporcionality, odôvodnený výnimočnými okolnosťami.“ - PL. ÚS 12/05) Je zrejmé, že svojvoľnou a nevykonateľnou je práve takáto požiadavka navrhovateľa.

1.2 Súlad § 1 zákona č. 458/2003 Z. z. s medzinárodnými zmluvami

Podľa názoru národnej rady neobstojí ani námietka nesúladu § 1 napadnutého zákona s právom na súdnu ochranu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a to už len z toho dôvodu, že Špeciálny súd je vo svojom konaní viazaný presne tými istými procesno-právnymi a hmotno-právnymi predpismi, ako súdy, rozhodujúce v iných trestných veciach. Inými slovami, činnosť Špeciálneho súdu v rámci poskytovania súdnej ochrany (rozhodovania o vine a treste) sa z hľadiska procesných a hmotnoprávných záruk v ničom nelíši od činnosti ostatných súdov, o súlade ktorých s ústavou niet rozumných pochybností.

Napokon, Európsky súd pre ľudské práva v obdobnej právnej veci už vyslovil, že súd, zriadený zákonom, viazaný zákonom a zložený zo sudcov, ktorí sú kreovaní tým istým orgánom ako sudcovia iných súdov, zodpovedá kritériám čl. 6 ods. 1 dohovoru, aj keď disponuje osobitnou vecnou príslušnosťou (§ 53 rozsudku vo veci Barberá, Messegué a Jabardo proti Španielsku, s odkazom na § 94 správy Komisie pre ľudské práva). V danej veci išlo navyše o súd, voči rozhodnutiam ktorého nebol prípustný opravný prostriedok v iných ako právnych otázkach. Ak neodporuje požiadavkám čl. 6 ods. 1 dohovoru súd so špeciálnou vecnou kompetenciou, ktorého posúdenie skutkových okolností nemožno napadnúť opravným prostriedkom, a maiori ad minus im neodporuje súd, ktorý, uplatňujúc tie isté kódexy ako iné súdy, v plnom rozsahu podlieha úplnej prieskumnej pôsobnosti Najvyššieho súdu.

Navrhovateľ v tejto súvislosti namieta absenciu nezávislosti Špeciálneho súdu najmä z dôvodu osobitných podmienok pre výkon funkcie sudcu ŠS, čo je námietka, ku ktorej sa národná rada vyjadruje aj v bode 2.1 tohto stanoviska.

II. Súlad iných ustanovení zákona/iných zákonov...

2.1 Bezpečnostné previerky

Navrhovateľ uvádza, že podľa názoru ústavného súdu, vyjadrenom v náleze sp. zn. PL. US 6/04, je „práve výkon sudcovskej funkcie... okolnosťou vylučujúcou podmienenie výkonu týchto funkcií rozhodnutiu orgánov výkonnej moci. V skutočnosti však ústavný súd nič také netvrdí, naopak: predmetom posúdenia ústavným súdom v danom konaní bola otázka, či zákonodarca smel alebo nesmel (ako to tvrdil generálny prokurátor) udeliť týmto osobám výnimku z povinnosti podrobiť sa bezpečnostnej previerke. V skratke, v danej veci nešlo o to, či osoby, vyňaté podľa § 34 zákona č. 215/2004 Z. z., nesmeli byť podrobené bezpečnostnej previerke, ale či jej podrobené byť nemuseli, ak sa tak zákonodarca rozhodol. Ústavný súd v tejto veci vyslovil, že rozhodnutie zákonodarcu, vyjadrené v § 34 zákona č. 215/2004 Z. z., nie je z hľadiska princípu rovnosti v nesúlade s ústavou, k čomu sa národná rada vyjadrila už v bode 1.1.2 vyššie.

Pokiaľ ide o namietaný nesúlad bezpečnostnej previerky ako podmienky pre výkon funkcie na Špeciálnom súde s nezávislosťou súdnej moci, navrhovateľ konkrétne namieta rozpor s čl. 141a ods. 4 písm. b), čl. 143 ods. 1 a 2, čl. 141 ods. 1, čl. 144 ods. 1, čl. 145 ods. 2 a čl. 148 ods. 1 ústavy.

2.1.1 Súdna rada, vznik a zánik funkcie

Podľa čl. 141a ods. 4 písm. b) ústavy, do pôsobnosti Súdnej rady patrí rozhodovať o pridelení a preložení sudcov. Navrhovateľ neoznačuje žiadne ustanovenie napadnutého zákona alebo iného všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré by Súdnej rade odnímal pôsobnosť rozhodovať o pridelení a preložení sudcov. Takéto ustanovenie ani neexistuje a rozhodovacia pôsobnosť Súdnej rady je v plnom rozsahu zachovaná aj vo vzťahu k sudcom Špeciálneho súdu a Najvyššieho súdu.

Podľa čl. 143 ústavy, sústavu súdov tvoria Najvyšší súd Slovenskej republiky a ostatné súdy (ods. 1), pričom podrobnejšiu úpravu sústavy súdov, ich pôsobnosť, organizáciu a konanie pred nimi ustanoví zákon (ods. 2). Medzi zriadením súdu zákonom a ustanovením ústavy, ktoré upravuje zriaďovaciu pôsobnosť zákonodarcu, samozrejme

je vecná súvislosť a národná rada s k tejto námietke vyjadrila v bode 1.1 svojho stanoviska. Medzi ústavným zakotvením Najvyššieho súdu, resp. normotvorným zmocnením na podrobnejšiu úpravu sústavy ostatných súdov na jednej strane a podmienkou pre výkon funkcie sudcu Špeciálneho súdu na strane druhej však národná rada žiadnu relevantnú vecnú súvislosť nenachádza.

Podľa čl. 145 ods. 2 ústavy, „za sudcu môže byť vymenovaný občan Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný do Národnej rady Slovenskej republiky, dosiahol vek 30 rokov a má vysokoškolské právnické vzdelanie. Ďalšie predpoklady na vymenovanie za sudcu a jeho funkčný postup, ako aj rozsah imunity sudcov ustanoví zákon.“

Podľa názoru navrhovateľa je ustanovenie, podmieňujúce pridelenie, dočasné pridelenie a preloženie sudcu na Špeciálny súd dosiahnutím veku 35 rokov, v rozpore s citovaným ustanovením ústavy. Podľa názoru národnej rady je naopak zrejmé, že uvedené ustanovenia sú vo vzájomnom súlade, nakoľko ústava podmieňuje vekom 30 rokov práve a len vymenovanie do funkcie sudcu, pričom táto podmienka sa rovnako vzťahuje na všetkých sudcov bez rozdielu, aj na tých, ktorí po dosiahnutí veku 35 rokov požiadajú o pridelenie na Špeciálny súd, aj na tých, ktorí voči jeho rozhodnutiam pôsobia ako odvolací orgán na najvyššom súde. Navrhovateľ teda označuje ako nesúladne s ústavným vekovým cenzusom 30 rokov ustanovenie, ktoré sa týka iného inštitútu ako tento cenzus. Neoznačuje však žiadne ustanovenie, ktoré by vymenovanie do funkcie sudcu podmieňovalo iným vekovým cenzusom ako čl. 145 ods. 2 ústavy.

2.1.2 Nezávislosť a oddelenosť súdnej moci

Podľa čl. 141 ods. 1 ústavy, v Slovenskej republike vykonávajú súdnictvo nezávislé a nestranné súdy. Podľa čl. 144 ods. 1 ústavy, sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom. Podľa čl. 148 ods. 1 ústavy, sudcu možno preložiť na iný súd len s jeho súhlasom alebo na základe rozhodnutia disciplinárneho senátu.

V tejto súvislosti je rozhodujúcou otázkou, či je ohrozením sudcovskej nezávislosti, ak zákonodarca podmieni prístup k výkonu funkcie sudcu Špeciálneho súdu bezpečnostnou previerkou, ktorú vykonáva Národný bezpečnostný úrad (NBÚ). Všetky ostatné otázky (obmedzená časová platnosť previerky, nepreložiteľnosť sudcu a tak podobne) sa odvíjajú práve od toho, či predmetná podmienka prístupu k funkcii je alebo nie je

nezlučiteľná s nezávislosťou súdnej moci a jej oddelenosťou od moci výkonnej. Národná rada je presvedčená, že uvedení podmienku je možné vykladať a aplikovať ústavne konformným spôsobom a preto nie sú dané dôvody na vyslovenie jej nesúladu s ústavou.

Za prvé, niet pochyb o tom, že zákonodarca smie podmieniť prístup k výkonu verejnej funkcie ustanovením podmienok, ktoré majú racionálne opodstatnenie a nie sú vo vzťahu k sledovanému cieľu neprimeranými. S prihliadnutím na vecnú pôsobnosť Špeciálneho súdu sa rozhodnutie zákonodarcu vyžadovať od jeho sudcov bezpečnostnú previerku nijako nejaví ako svojvoľné. Väzba medzi niektorými bezpečnostnými rizikami podľa zákona č. 215/2004 Z. z. a niektorými oblasťami vecnej pôsobnosti Špeciálneho súdu podľa § 14 ods. 2 Trestného poriadku je podľa názoru národnej rady dostatočne racionálnym základom na to, aby opodstatnila jej rozhodnutie podmieniť prístup k funkcii sudcu Špeciálneho súdu absolvovaním bezpečnostnej previerky.

Za druhé, časové obmedzenie platnosti bezpečnostnej previerky je inštitút, ktorý vyplýva z povahy takejto previerky a plne zodpovedá účelu, ktorému slúži. Podľa názoru národnej rady je v danej veci pomer prostriedkov k cieľu (vytýčenie päťročného obdobia na platnosť previerky) opodstatnený racionálnymi a preto legitímnymi dôvodmi a nevykazuje žiadne známky normotvornej svojvôle.

Za tretie, o tom, či sudca má alebo nemá nárok získať bezpečnostnú previerku, v konečnej inštancii rozhoduje taký orgán, akému v právnom štáte konečné rozhodnutie v takejto veci musí patriť, a to je súd, konkrétne Najvyšší súd. Všetky rozhodnutia orgánov výkonnej moci (NBÚ), resp. zákonodarnej moci (výbor národnej rady), ktoré by mohli mať dopad na prístup sudcu k funkcii sudcu Špeciálneho súdu, podliehajú kontrolnej pôsobnosti orgánov súdnej moci. Táto pôsobnosť sa pritom vzťahuje na všetky prvky preskúmvanej veci, t.j. tak na skutkové, ako aj na právne otázky. V kombinácii s povinnosťou odôvodnenia rozhodnutia, ktorým sa bezpečnostná previerka nepriznáva, je plná jurisdikcia Najvyššieho súdu v týchto veciach plnohodnotnou zárukou ochrany pred prípadnou snahou výkonnej moci odoprieť sudcovi prístup k funkcii sudcu Špeciálneho súdu bez legitímnych dôvodov, ktoré by boli primerané sledovanému účelu. Výkonná moc, disponujúca právomocou vydávať bezpečnostné previerky, teda nemá v dôsledku tejto svojej právomoci možnosť zasiahnuť do vnútorných pomerov v súdnej moci spôsobom, ktorý by predstavoval reálnu hrozbu pre inštitucionálnu, statusovú, funkčnú alebo rozhodovaciu nezávislosť Špeciálneho súdu.

Odhlídnuc od uvedeného, navrhovateľ svoju argumentáciu opiera o predpoklad, že NBÚ bude svoju pôsobnosť vykonávať, resp. vykonáva tak, že pre výkonnú moc vytvára priestor pre ovplyňovanie súdnej moci, čím navrhovateľ priamo spochybňuje schopnosť NBÚ pôsobiť v súlade so svojím ústavným a zákonným poslaním. Podľa názoru národnej rady obavy navrhovateľa, že nejaký orgán verejnej moci by hypoteticky mohol svoju pôsobnosť uplatňovať v rozpore so zákonom a ústavou, nepostačujú ako základ pre záver, že sama táto pôsobnosť je hrozbou, t.j. že predstavuje zásah do sudcovskej nezávislosti aj v prípade, ak ju NBÚ a následne parlamentný výbor uplatnia v súlade s príslušnými právnymi predpismi. V takom prípade je totiž v nesúlade s ústavou takmer každá právomoc ktoréhokoľvek orgánu verejnej moci.

Okrem toho je v tejto súvislosti potrebné reflektovať aj skutočnosť, že nevyhnutným predpokladom pre to, aby Špeciálny súd mohol svoju pôsobnosť uplatniť voči konkrétnej osobe, je postup a rozhodnutie príslušných orgánov činných v trestnom konaní, ktoré postupujú a rozhodujú v podmienkach funkčnej a rozhodovacej nezávislosti nielen od NBÚ, ale aj od ostatných orgánov verejnej moci. Ak teda navrhovateľ opakovane naznačuje, že práve v dôsledku účasti NBÚ na vydávaní bezpečnostných previerok, ktoré sú podmienkou prístupu k funkcii sudcu Špeciálneho súdu, je tento súd súdom závislým od výkonnej moci a tejto vo svojom rozhodovaní podlieha, opomína fakt, že ani NBÚ ani iný orgán výkonnej alebo zákonodarnej moci nemôže a nesmie dávať akékoľvek pokyny ani orgánom činným v trestnom konaní a už toľž nie Špeciálnemu súdu. Tvrdenie o akejsi systémovej závislosti Špeciálneho súdu v situácii, keď tento je viazaný rovnakými hmotnoprávnymi a procesnoprávnymi predpismi ako ostatné súdy, a ako súd prvého stupňa podlieha úplnej prieskumnej pôsobnosti iných orgánov ochrany práva (Najvyšší súd, prípadne ústavný súd, resp. ESLP), je tvrdenie účelové a bez opory v relevantných právnych okolnostiach.

Pri skúmaní súladu rozhodnutia zákonodarcu ustanoviť špecifické podmienky pre prístup k špecifickej funkcii podľa názoru národnej rady nie sú bez významu ani empirické okolnosti. V tejto súvislosti národná rada k námietke navrhovateľa, že vydávanie bezpečnostných previerok orgánom výkonnej moci sui generis predstavuje reálnu hrozbu pre nezávislé rozhodovanie Špeciálneho súdu, uvádza, že prax takéto, vo svojej podstate hypotetické až špekulatívne, tvrdenie celkom jednoznačne vyvracia. Počas

doterajšej činnosti bol pomer vecí, v ktorých Špeciálny súd rozhodol v rozpore s návrhom prokurátora a obžalovaného oslobodil, vyšší, ako je daný pomer v rozhodovaní trestných súdov so všeobecnou vecnou kompetenciou. Vydávanie bezpečnostných previerok NBÚ teda v žiadnom prípade nevedlo k situácii, ktorú načrtáva navrhovateľ, keď tvrdí, že účelom previerky je spraviť zo Špeciálneho súdu súd zaujatý v prospech aktuálnej výkonnej moci. Aj tieto výpovedné skutkové okolnosti nasvedčujú, že príslušná zákonná úprava bezpečnostných previerok nepredstavuje také obmedzenie sudcovskej nezávislosti, aké by bolo za hranicou ústavne konformného výkladu a aplikácie.

2.2 Funkčný príplatok

V súvislosti s námietkou navrhovateľa, že § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. je zásahom do práva na nestranného sudcu, je národná rada nútená konštatovať, že medzi napadnutým ustanovením zákona a označeným právom nenachádza žiadnu vecnú súvislosť. Tvrdenia navrhovateľa, že sudcov Špeciálneho súdu a príslušných sudcov najvyššieho súdu z dôvodu poberania funkčného príplatku „verejnosť vníma ako sudcov, ktorí sú existenčne naviazaní na vôľu výkonnej moci... čím vo verejnosti môže vzniknúť predstava o tzv. štátnej alebo systémovej korupcii“, a že „tým sa verejnosť navádza, aby sa dívala najmä na sudcov okresných súdov ako na ovplyvniteľných úplatkami, resp. napomáhajúcich organizovanému zločinu“ nemajú vôbec žiadnu ústavno-právnu relevanciu a neposkytujú priestor pre zmysluplný spor.

III. Zhrnutie

Národná rada v plnom rozsahu rešpektuje právomoc ústavného súdu preskúmať, či svoju pôsobnosť, zverenú jej ústavou, vykonala spôsobom, ktorý neprekračuje prípustné mantinely a nie je prejavom regulačnej svojvôle. Podľa názoru národnej rady v žiadnom z prvkov zákonnej úpravy, ktoré navrhovateľ napadá či už v petite alebo v odôvodnení svojho návrhu, tieto ústavné limity neprekročila.

Konkrétne, národná rada je presvedčená, že jej rozhodnutie (i) zriadiť Špeciálny súd, (ii) nevyľúčiť sudcov Špeciálneho súdu z povinnosti získať bezpečnostnú previerku, a (iii) priznať sudcom Špeciálneho súdu funkčný príplatok v žiadnom prípade nemožno chápať ako arbitrárne a popierajúce princípy materiálneho štátu. Naopak, podľa názoru národnej rady ide o rozhodnutie, ktoré sa v dostatočnej miere opiera o racionálne dôvody a má

relevantnú vecnú súvislosť s legitímnymi cieľmi verejného záujmu, ktorých identifikácia a presadzovanie je dominantnou súčasťou kompetenčnej výbavy národnej rady.

Na základe uvedených dôvodov národná rada navrhuje, aby ústavný súd návrhu navrhovateľa nevyhovel a vyslovil, že napadnuté ustanovenia nie sú v nesúlade s označenými článkami ústavy a medzinárodných zmlúv...»

Ústavný súd požiadal o vyjadrenie k návrhu aj Súdnu radu Slovenskej republiky (ďalej aj „súdna rada“) vzhľadom na jej ústavné postavenie a predmet prerokúvaného návrhu. V stanovisku súdnej rady z 10. novembra 2008 (schváleného jej uznesením z 11. novembra 2008) sa uvádza:

«... S argumentáciou 46 poslancov uvedenou v predmetnom návrhu a jeho doplnku treba súhlasiť najmä preto, že zriadenie Špeciálneho súdu je v rozpore s princípmi právneho štátu. Totiž, Národná rada SR ako štátny orgán konala nad rámec Ústavy a jej medzí, keď Ústava neupravuje možnosť zriadenia takéhoto súdu a v podmienkach Slovenskej republiky nebol daný spoločenský záujem na jeho vytvorení. Kreovanie Špeciálneho súdu by bolo dôvodné vtedy, ak by všeobecné súdy neboli spôsobilé riadne zabezpečiť súdnu ochranu subjektom, ktorí ju potrebujú, prípadne že by sa výkon súdnictva dostal do konfliktu so štátnymi záujmami. V Slovenskej republike o takúto situáciu nešlo a rovnako ústavy európskych štátov zriadenie takýchto súdov zakazujú. Pokiaľ zákonodarca mienil upraviť určité spoločenské vzťahy, mohol tak urobiť len v rozsahu a spôsobom, ktorý je v súlade s Ústavou SR, čo sa (pre chýbajúce podmienky možnosti vzniku takéhoto súdu) nestalo. Porovnanie s tureckým vzorom je nenáležité.

Vychádzajúc z charakteristiky Špeciálneho súdu, ktorého pôsobnosť je v porovnaní so všeobecnými súdmi neprimerane zredukovaná a s prihliadnutím na okolnosť, že výber jeho sudcov je viazaný na osobitnú previerku, ktorej výkon realizuje výkonná moc, treba vyvodiť, že zákonom č. 458/2003 Z. z. bol vážne narušený princíp nezávislosti súdnej moci.

V súvislosti s osobitne výhodnými podmienkami pre výkon funkcie sudcov Špeciálneho súdu, treba upozorniť na výsledky zasadnutia Pléna Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktoré sa konalo 25. mája 2007. Prerokovalo správu o aplikácii a účinnosti ustanovení § 66 a nasl. zák. č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich v znení neskorších predpisov. V zmysle ustanovenia § 69 ods. 2 zákona o sudcoch v znení zákona

č. 122/2005 Z. z., funkčný príplatok za výkon funkcie patri sudcovi Špeciálneho súdu a sudcovi najvyššieho súdu, ktorý rozhoduje o opravných prostriedkoch vo veciach, na ktoré je v prvom stupni príslušný Špeciálny súd, mesačne v sume rovnajúcej sa šesť násobku priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok.

V roku 2006 sa pri stanovení príplatku v zmysle citovaného zákonného ustanovenia vychádzalo zo sumy 17 300 Sk, takže výška samotného príplatku predstavovala sumu 103 800 Sk (17 300 x 6), na ktorý majú nárok iba tí sudcovia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí rozhodujú o opravných prostriedkoch vo veciach, na ktoré je v prvom stupni príslušný Špeciálny súd a nie aj „ostatní“ sudcovia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky; ich základným platom je plat rovnajúci sa 1,3 násobku platu poslanca národnej rady (§ 66 ods. 1 zákona o sudcoch), čo vo finančnom vyjadrení predstavuje sumu 67 470 Sk (17 300 x 3 x 1,3), ku ktorej treba pripočítať funkčné príplatky za vyššiu sudcovskú funkciu v zmysle ustanovenia § 69 ods. 1 zákona o sudcoch pohybujúce sa v sumách 4000 (u predsedov senátov) a 5000 Sk (u predsedov kolégií).

V roku 2007 činí tento rozdiel 112 600 Sk. Sudcovia najvyššieho súdu, ktorí nerozhodujú ako sudcovia rozhodujúci o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Špeciálneho súdu tento príplatok nemajú a poberajú so sudcami, ktorí rozhodujú o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Špeciálneho súdu, len rovnaký základný plat, ktorý v roku 2007 dosahoval výšku 73 190 Sk. Z uvedeného vyplýva, že len funkčný príplatok sudcu najvyššieho súdu rozhodujúceho o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Špeciálneho súdu tvorí 153,8 % základného platu sudcu najvyššieho súdu. Spolu so základným platom bol plat sudcu najvyššieho súdu rozhodujúceho o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Špeciálneho súdu v roku 2007 celkom 185 790 Sk. Rovnako to platilo aj o sudcoch Špeciálneho súdu. V roku 2008 je rozdiel v odmeňovaní sudcov ešte markantnejší.

V odmeňovaní sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky teda vzniká podstatný rozdiel, ktorý nemožno považovať za odôvodnený, lebo :

1) požiadavky na výkon funkcie sudcu na najvyššom súde (až na príslušnú previerku NBU) sú pre všetkých sudcov rovnaké,

2) zodpovednosť za rozhodovaciu činnosť nesie sudca v každej veci bez ohľadu na špecializáciu,

3) skutočnosť, že sudca rozhodujúci o odvolaniach proti rozhodnutiam Špeciálneho súdu sa podrobí príslušnej previerke nemôže zakladať takto podstatný rozdiel v platoch sudcov Najvyššieho súdu, aký v súčasnej dobe existuje. Takýto, rozdiel nezakladá ani skladba a povaha vecí prejednávaných v týchto špeciálnych senátoch.

Podľa článku 12 Ústavy Slovenskej republiky (zákona č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov) ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné. Rovnako to platí aj podľa Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, a tiež aj podľa Všeobecnej deklarácie ľudských práv. Všetci sú si pred zákonom rovní a majú právo na rovnakú zákonnú ochranu bez akejkoľvek diskriminácie, ktorá porušuje Všeobecnú deklaráciu ľudských práv, aj proti akémukoľvek podnecovaniu takejto diskriminácie (článok 7 Všeobecnej deklarácie ľudských práv a Článok 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd). Tieto zásady bez pochyb platia aj pri odmeňovaní sudcov, čo vyplýva aj z Európskej charty o zákone pre sudcov. Podľa čl. 6 bod 6.1 Európskej charty o štatúte sudcu prijatej na podnet Rady Európy v júli 1998 v Štrasburgu v spojení s Princípom III. Odporúčania Rady Európy č. R (94) 12 platí, že „sudcovia vykonávajúci sudcovské funkcie majú nárok na plat, ktorého výška musí byť adekvátna dôstojnosti ich právnickej profesie v spoločnosti a zodpovednosti, ktorú na seba berú a má byť stanovená tak, aby ich chránila pred tlakmi na ovplyvňovanie ich rozhodovania a vôbec ich konania v rámci im zverených právomocí, ktoré by poškodili ich nezávislosť a nestrannosť.“

Všeobecné zmocnenie na prijímanie antidiskriminačných opatrení obsahuje aj čl. 13 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, na základe ktorej bola (okrem iného) prijatá aj smernica Rady EÚ č. 78/2000 z 27. 11. 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec rovnakého zaobchádzania v zamestnaní a zárobkovej činnosti.

Keďže Slovenská republika je demokratický a právny štát, ktorý nie je viazaný na nijakú ideológiu, a ktorý dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná (článok 1 Ústavy Slovenskej republiky zákona č. 460/1992 Zb.), treba sa zamerať na odstránenie diskriminácie na Najvyššom súde

Slovenskej republiky, ktorá zakladá nežiadúcu disproporciu v odmeňovaní sudcov; v tejto súvislosti treba poukázať na zákon č. 365/2004 Z. z.

Je zrejmé, že na odstránenie diskriminácie vyvolanej spôsobom odmeňovania sudcov Špeciálneho súdu čakajú tak sudcovia krajských, ako aj okresných súdov...»

Ústavný súd požiadal o vyjadrenie k návrhu aj Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“). Stanovisko najvyššieho súdu z 10. novembra 2008 je z hľadiska obsahu totožné so stanoviskom súdnej rady.

Ústavný súd napokon požiadal o vyjadrenie k návrhu aj generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej aj „generálny prokurátor“), ktorý sa vyjadril podaním z 22. decembra 2008, v ktorom sa uvádza: «... *Podstatný význam pre posúdenie návrhu na začatie konania a namietanej zákonnej úpravy má rozhodnutie, či Špeciálny súd zriadený zákonom č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry je súdom špecializovaným alebo súdom mimoriadnym a či postavenie a pôsobnosť Špeciálneho súdu a jeho sudcov rešpektuje Ústavu Slovenskej republiky a medzinárodné zmluvy, ktorými je Slovenská republika viazaná.*

Mimoriadne súdy majú svoje charakteristické znaky - vymykajú sa z ustáleného poriadku, z bežných pravidiel, sú zriadené účelovo len v záujme dosiahnutia vopred určeného cieľa a po jeho dosiahnutí zanikajú. Toto tvrdenie podporuje aj spôsob a účel zriadenia, postavenie a pôsobnosť mimoriadnych súdov, ktoré v minulosti pôsobili na našom území.

Za mimoriadny súd zriadený v minulosti na našom území možno označiť viaceré súdy. V dávnej minulosti takým súdom bol napríklad zvláštny vyšetrovací a súdny tribunál zriadený v roku 1687 hlavným veliteľom cisárskych jednotiek v Hornom Uhorsku v súvislosti s politickými a náboženskými represáliami, ktoré vošli do dejín pod názvom „Prešovské jatky“. V minulom storočí mimoriadnymi súdmi boli nepochybne Národný súd so sídlom v Bratislave, okresné ľudové súdy so sídlom v sídle okresu a miestne ľudové súdy v každej politickej obci, ktoré boli zriadené na území Slovenska za účelom potrestania trestných činov uvedených v nariadení Slovenskej národnej rady č. 33/1945 Sb. n. SNR o potrestaní fašistických zločincov, okupantov, zradcov a kolaborantov a o zriadení

ľudového súdництва. Toto nariadenie ustanovovalo zloženie týchto ľudových súdov, ich personálnu pôsobnosť, osobitné skutkové podstaty trestných činov, tresty (vrátane trestu smrti) a osobitné právne následky odsúdenia (strata občianskych práv), osobitné pravidlá na konanie a rozhodovanie ľudových súdov (konanie aj v neprítomnosti obžalovaného, hlavné pojednávanie muselo byť zahájené do 14 dní od podania obžalobného spisu predsedovi súdu, rozsudok bolo treba vyniesť a vyhlásiť hneď po skončení hlavného pojednávania, proti rozhodnutiu súdu nebol prípustný riadny opravný prostriedok, obžalovaný pred miestnym ľudovým súdom si mohol zvoliť obhajcu, ten však nesmel byť z radov advokátov a sudcov) a tiež osobitné pravidlá na výkon trestov. Priamo v tomto nariadení bolo ustanovené, že nadobúda účinnosť hneď a platí na čas jedného roku. Okrem ďalších mimoriadnych súdov zriadených po druhej svetovej vojne na našom území (mimoriadne ľudové súdy zriadené dekrétmi prezidenta) bol zriadený za účelom ochrany nových spoločensko-politických pomerov Štátny súd. Tento súd bol zriadený zákonom č. 232/1948 Sb. o Štátnom súde a do jeho právomoci patrilo konanie a rozhodovanie o trestných činoch ustanovených v zákone č. 231/1948 Sb. na ochranu ľudovodemokratickej republiky, ktorý obsahoval osobitné skutkové podstaty trestných činov, vrátane trestov za ich spáchanie. Zákon č. 231/1948 Sb. na ochranu ľudovodemokratickej republiky bol zrušený zákonom č. 86/1950 Sb. Trestný zákon. Zákon č. 232/1948 Sb. o Štátnom súde bol zrušený zákonom č. 66/1952 Sb. o organizácii súdov.

Špeciálny súd je zriadený zákonom - zákonom č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry. Tento súd je zaradený do systému ostatných súdov Slovenskej republiky ako súd nezávislý s právomocou vykonávať súdnictvo oddelene od iných štátnych orgánov. Špeciálny súd koná a rozhoduje podľa tých istých hmotno-právnych a procesno-právnych predpisov ako ostatné súdy v trestných veciach. Zákon časovo neobmedzil jeho pôsobnosť, je zriadený ako súd trvalý. Ide o samostatný súd so špecializovanou agendou v oblasti trestného práva zameraný na ochranu pred korupciou a organizovaným zločinom. Korupcia a organizovaný zločin sa stávajú významným globálnym problémom ľudstva, ktorému musia štáty čeliť v záujme zachovania bezpečnosti, stability a ekonomického rozvoja. Korupcia ohrozuje právny štát, demokraciu a ľudské práva, naruša hospodársku súťaž, bráni hospodárskemu rozvoju, ohrozuje stabilitu demokratických inštitúcií a morálne základy spoločnosti. Organizovaný zločin ohrozuje

bezpečnosť a ekonomiku jednotlivých štátov, fungovanie spoločnosti, demokraciu, nezávislosť štátnych orgánov a integritu finančných inštitúcií. Nepochybne ide o závažné dôvody a týmito dôvodmi zákonodarca aj odôvodnil zriadenie Špeciálneho súdu. Rozhodnutie o otázke, či existoval naliehavý spoločenský záujem na zriadení Špeciálneho súdu, nepatrí do kompetencie Ústavného súdu Slovenskej republiky; posúdenie a rozhodnutie o tom, či určitý právny nástroj je alebo nie je spoločensky potrebný, patrí do kompetencie Národnej rady Slovenskej republiky. Ústavný súd Slovenskej republiky je však oprávnený rozhodnúť o tom, či zriadenie Špeciálneho súdu zákonom Národnej rady Slovenskej republiky, jeho postavenie, pôsobnosť a postavenie jeho sudcov je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky a medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Podľa Ústavy Slovenskej republiky sústavu súdov tvoria Najvyšší súd Slovenskej republiky a ostatné súdy (čl. 143 ods. 1). Podrobnejšiu úpravu sústavy súdov, ich pôsobnosť, organizáciu a konanie pred nimi ustanoví zákon (čl. 143 ods. 2).

Z uvedeného je zrejmé, že ústavodarca zveril do právomoci zákonodarcu ustanoviť, ktoré súdy budú spolu s Najvyšším súdom Slovenskej republiky tvoriť sústavu súdov...

... V dôvodovej správe k čl. 143 Ústavy Slovenskej republiky je výslovne uvedené, citujem: „... Sústava súdov je jednotná. Všeobecné súdy rozhodujú vo veciach občianskoprávných, obchodnoprávných a trestnoprávných a preskúmavajú aj zákonnosť rozhodnutí správnych orgánov. Postavenie vojenských súdov upraví osobitný zákon“. To znamená, že ústavodarca už pri schvaľovaní Ústavy Slovenskej republiky počítal s existenciou vojenských súdov a ponechal na zákonodarcu, aby upravil ich postavenie, t. j. ich sústavu i právomoc...

... spôsob určenia pôsobnosti Špeciálneho súdu sa nevyvíja z rámca spôsobu určenia pôsobnosti vojenských súdov v zákonnej úprave účinnej v čase schválenia Ústavy Slovenskej republiky... To však neplatí vo vzťahu k jeho zaradeniu do systému súdov Slovenskej republiky, jeho postaveniu a postaveniu jeho sudcov.

Špeciálny súd má celoštátnu pôsobnosť (§ 5 zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky); nevzťahujú sa naňho ustanovenia o miestnej príslušnosti (§ 17 Trestného poriadku). Špeciálny súd má výlučnú pôsobnosť; je to jediný súd v sústave súdov Slovenskej republiky, ktorý je výlučne oprávnený konať a rozhodovať

ako súd prvého stupňa v trestných veciach ustanovených zákonom (§ 14 Trestného poriadku). O riadnych opravných prostriedkoch proti jeho rozhodnutiam rozhoduje Najvyšší súd Slovenskej republiky (§ 315 Trestného poriadku), ktorý je inak súdom tretieho stupňa (§ 377 Trestného poriadku). Vo vzťahu k rozhodnutiam Špeciálneho súdu je Najvyšší súd Slovenskej republiky súčasne súdom druhého i tretieho stupňa (porovnaj § 315 a § 377 Trestného poriadku).

Senáty Špeciálneho súdu (súd prvého stupňa) majú rovnaké zloženie ako senáty krajských súdov a Vyššieho vojenského súdu (súdy druhého stupňa); skladajú sa z troch sudcov, z ktorých jeden je predsedom senátu (§ 16, § 25 a § 29 zákona č. 757/2004 Z. z. osudoch); senáty okresných súdov a vojenských obvodových súdov (súdy prvého stupňa) sa skladajú z predsedu senátu a dvoch prísediacich (§ 14 a § 27 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch).

Špeciálny súd je síce súdom prvého stupňa, na účely Trestného poriadku sa však považuje za krajský súd (§ 10 ods. 5 Trestného poriadku). Krajský súd podľa Trestného poriadku nekoná ako súd prvého stupňa, je odvolacím súdom (§ 10 ods. 5 a §315).

Na sudcov Špeciálneho súdu a tých sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí rozhodujú o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu Špeciálneho súdu, sa vzťahujú osobitné pravidlá.

Na Špeciálny súd možno prideliť len sudcu, ktorý dovŕšil vek 35 rokov a podľa vyjadrenia Národného bezpečnostného úradu podľa osobitného zákona je oprávnený oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami stupňa utajenia Prísne tajné. Tieto podmienky platia rovnako na sudcu dočasne prideleného alebo sudcu preloženého na Špeciálny súd, ako aj na sudcu, ktorý rozhoduje o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu Špeciálneho súdu (§ 11 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich).

Ak sudca pridelený alebo preložený na Špeciálny súd prestane spĺňať podmienku oprávnenosti oboznamovania sa s utajovanými skutočnosťami stupňa utajenia Prísne tajné, musí byť preložený na iný súd (§ 150a ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich). Ak nedá súhlas na preloženie, výkon funkcie sudcu sa prerušuje (§ 150a ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich).

Oprávnenie na oboznamovanie sa s utajovanými skutočnosťami pre stupeň utajenia Prísne tajné možno nadobudnúť len na základe bezpečnostnej previerky IV. stupňa [§ 15 ods. 1 a ods. 2 písm. d) zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností“)]. Bezpečnostnú previerku IV. stupňa vykonáva Národný bezpečnostný úrad [§ 17 písm. b) zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností], ktorý je ústredným orgánom štátnej správy [§ 21 písm. j) zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy], teda orgánom riadeným na princípe nadriadenosti a podriadenosti.

Platnosť osvedčenia pre utajované skutočnosti stupňa utajenia Prísne tajné je 5 rokov (§ 28 ods. 1 zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností), pričom Národný bezpečnostný úrad má právo sudcu preverovať aj počas doby platnosti takého osvedčenia a na základe zistenia nových skutočností platnosť osvedčenia zrušiť (§ 29 zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností).

Za problematické považujem to, že jednou z podmienok na pridelenie, dočasné pridelenie alebo preloženie sudcu na Špeciálny súd alebo na Najvyšší súd Slovenskej republiky do senátu, ktorý rozhoduje o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Špeciálneho súdu, je bezpečnostná previerka sudcu. Nemala by to byť v žiadnom prípade bezpečnostná previerka na získanie oprávnenia na oboznamovanie sa s utajovanými skutočnosťami v zmysle právnej úpravy ustanovenej v § 2 zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností, ak predmetom konania pred súdom nie je informácia alebo vec, ktorá je utajovanou skutočnosťou, teda informáciou alebo vecou určenou pôvodcom utajovanej skutočnosti, ktorú vzhľadom na záujem Slovenskej republiky treba chrániť pred vyzradením, zneužitím, poškodením, neoprávneným rozmnožením, zničením, stratou alebo odcudzením a ktorá môže vznikáť len v oblastiach, ktoré ustanoví vláda Slovenskej republiky svojím nariadením [§ 2 písm. a) zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností]. Podmienenie oprávnenia vykonávať funkciu sudcu na Špeciálnom súde a na Najvyššom súde Slovenskej republiky v senáte, ktorý rozhoduje o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Špeciálneho súdu, podmienkou ich oprávnenosti oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami, ktoré nie sú predmetom konania na súde, je účelové - smeruje len k oprávneniu Národného bezpečnostného úradu vykonávať

bezpečnostnú previerku sudcov. A tak v podstate Národný bezpečnostný úrad rozhoduje o tom, či sudca spĺňa podmienku na výkon funkcie na špeciálnom súde a či sudca Špeciálneho súdu a sudca Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zaradený do senátu, ktorý rozhoduje o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Špeciálneho súdu, smie vo svojej funkcii zotrvať (§ 150a ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z., o sudcoch a prísediacich).

Takáto právna úprava nevytvára predpoklady pre nezávislosť sudcov, dokonca, vážne spochybňuje ich nezávislosť. Spochybňuje nezávislosť aj samotného Špeciálneho súdu a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, pretože nevyklučuje účelové zásahy do zloženia ich senátov. Umožňuje neprimeranú ingerenciu do sudcovskej legitimacy, a to nielen pri vzniku funkcie sudcu Špeciálneho súdu, jej trvaní či zániku, ale aj pri oprávnení vykonávať nad'alej funkciu sudcu na inom súde po strate oprávnenia vykonávať funkciu sudcu na Špeciálnom súde. To isté sa vzťahuje aj na sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky oprávnených rozhodovať o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Špeciálneho súdu vo veciach, na ktoré je v prvom stupni príslušný Špeciálny súd.

Závislosť sudcov Špeciálneho súdu a tých sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí rozhodujú o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Špeciálneho súdu, od bezpečnostnej previerky vykonávanej Národným bezpečnostným úradom neneguje ani možnosť inštančného postupu pred výborom Národnej rady Slovenskej republiky, či možnosť následného súdneho prieskumu. Aj eventuálna závislosť sudcov od rozhodovacej činnosti orgánu výkonnej moci je v rozpore s imanentným princípom právneho štátu - nezávislosťou súdnictva. Ak je teda nevyhnutným predpokladom pre spravodlivé rozhodovanie súdov ich nezávislosť, a contrario súd, ktorého nezávislosť možno spochybniť, nemôže byť zárukou spravodlivého rozhodovania Európsky súd pre ľudské práva vo veci *Delcourt proti Belgicku* zo 17. januára 1970, ale aj v ďalších už potvrdil, že spravodlivosť nielenže má byť vykonávaná; musí sa aj javiť, že má byť vykonávaná (*Justice must not only be done; it must also be seen to be done*).

Z týchto dôvodov podporujem predložený návrh vo vzťahu k ustanoveniam § 11 ods. 3 a § 150a ods. 2 a 3 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich. Na účely eliminácie bezpečnostných rizík predsa nič nebráni zákonodarcovi prijať takú zákonnú úpravu, ktorá vytvorí predpoklady pre bezpečnostnú spoľahlivosť sudcov - tá však musí byť v súlade s princípmi demokratického a právneho štátu.

Špeciálny súd je súdom prvého stupňa, napriek tomu:

- *sudcovia Špeciálneho súdu majú základný plat rovnaký ako sudcovia súdu tretieho stupňa*
- *Najvyššieho súdu Slovenskej republiky [§ 66 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich“)],*
- *sudcovia Špeciálneho súdu majú rovnaký základný plat bez ohľadu na dĺžku praxe tak, ako sudcovia súdu tretieho stupňa - Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, teda nie sú zaradení do platovej skupiny podľa dĺžky praxe tak, ako ostatní sudcovia súdov prvého stupňa i druhého stupňa (§ 66 ods. 2 až 4 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich),*
- *predseda a podpredseda Špeciálneho súdu majú rovnaký funkčný príplatok za riadiacu činnosť ako predsedovia a podpredsedovia súdov druhého stupňa (§ 68 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich),*
- *predseda senátu Špeciálneho súdu a sudca Špeciálneho súdu, ktorý rozhoduje ako samosudca, majú rovnaký funkčný príplatok za vyššiu sudcovskú funkciu ako predsedovia senátov a sudcovia rozhodujúci ako samosudcovia na súde druhého stupňa (§ 69 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich),*
- *len sudcovia Špeciálneho súdu a len tí sudcovia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí rozhodujú o opravných prostriedkoch vo veciach, na ktoré je v prvom stupni príslušný špeciálny súd, majú nárok na mesačný funkčný príplatok za výkon funkcie v sume rovnajúcej sa šesťnásobku priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok (§ 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich) - tento funkčný príplatok je jednou zo zložiek funkčného platu sudcu (§ 71 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich).*

V roku 2008 mesačný funkčný príplatok priznaný ustanovením § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich len sudcom Špeciálneho súdu a tým sudcom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí rozhodujú o opravných prostriedkoch vo veciach, na ktoré je v prvom stupni príslušný Špeciálny súd, činí 120 876 Sk. Základný plat v roku 2008 im prislúcha v sume určenej podľa § 66 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich, t.j. vsunie 78 650 Sk. Ich funkčný plat v roku 2008 tak činí najmenej 199 526 Sk (tento funkčný plat sa zvyšuje o funkčný príplatok za riadiacu činnosť

a funkčný príplatok za vyššiu sudcovskú funkciu, ak im patrí podľa § 68, § 69 ods. 1 a § 70 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich).

Základný plat sudcov okresných súdov a vojenských obvodových súdov, ktoré sú súdmi prvého stupňa, vo veku od 35 rokov činí od 95 % do 120 % z priemerného platu sudcu v závislosti od dĺžky ich praxe rozhodujúcej na zaradenie do príslušného platového stupňa (§ 66 ods. 2 a 3 v spojení s § 67 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich). Priemerný plat sudcu v roku 2008 je 60 500 Sk (§ 23 ods. 1 v spojení s § 2 ods. 1 zákona č. 120/1993 Z. z. o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov Slovenskej republiky). To znamená, že v roku 2008 im patrí základný plat v sume od 57 475 Sk do 72 600 Sk (základný plat v sume 72 600 Sk patrí až od začiatku 24. roku praxe). Tento základný plat je súčasne ich funkčným platom, ak nemajú nárok na niektorý z funkčných príplatkov (§ 71 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich).

Základný plat sudcov krajských súdov a sudcov Vyššieho vojenského súdu, ktoré sú súdmi druhého stupňa, vo veku nad 35 rokov činí od 100 % do 125 % z priemerného platu sudcu v závislosti od dĺžky ich praxe rozhodujúcej na zaradenie do príslušného platového stupňa (§ 66 ods. 2 a 3 v spojení s § 67 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich). To znamená, že v roku 2008 im patrí základný plat v sume od 60 500 Sk do 75 625 Sk (základný plat v sume 75 625 Sk patrí až od začiatku 24. roku praxe). Tento základný plat je súčasne ich funkčným platom, ak nemajú nárok na niektorý z funkčných príplatkov (§ 71 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich).

Základný plat sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí nerozhodujú o opravných prostriedkoch vo veciach, na ktoré je v prvom stupni príslušný Špeciálny súd, je plat rovnajúci sa 1,3 násobku platu poslanca Národnej rady Slovenskej republiky (§ 66 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich), t.j. 130% z priemerného platu sudcu. To znamená, že v roku 2008 im patrí základný plat v sume 78 650 Sk. Tento základný plat je súčasne ich funkčným platom, ak nemajú nárok na niektorý z funkčných príplatkov (§ 71 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich).

Z uvedeného je zrejmé, že ak neberiem do úvahy funkčné príplatky za riadiacu činnosť a funkčné príplatky za vyššiu sudcovskú funkciu, ktoré patria sudcom za podmienok ustanovených v § 68, § 69 ods. 1 a § 70 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich

(poznámavam, že sudcom Špeciálneho súdu v rovnakej výške ako sudcom súdov druhého stupňa), v roku 2008 predstavuje funkčný plat sudcov:

1. suma od 57 475 Sk do 72 600 Sk, ak ide o sudcov okresných súdov alebo sudcov vojenských obvodových súdov,

2. suma od 60 500 Sk do 75 625 Sk, ak ide o sudcov krajských súdov a Vyššieho vojenského súdu,

3. suma 78 650 Sk, ak ide o sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí nerozhodujú o opravných prostriedkoch vo veciach, na ktoré je v prvom stupni príslušný špeciálny súd,

4. suma 199 526 Sk, ak ide o sudcov Špeciálneho súdu a tých sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí rozhodujú o opravných prostriedkoch vo veciach, na ktoré je v prvom stupni príslušný Špeciálny súd.

To znamená, že funkčný plat sudcov Špeciálneho súdu a tých sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí rozhodujú o opravných prostriedkoch vo veciach, na ktoré je v prvom stupni príslušný Špeciálny súd, v roku 2008 je takmer:

1. 3,5 až 2,75-krát vyšší ako funkčný plat sudcov okresného súdu a sudcov vojenských obvodových súdov,

2. 3,3 až 2,64-krát vyšší ako funkčný plat sudcov krajského súdu a Vyššieho vojenského súdu,

3. 2,54-krát vyšší ako funkčný plat sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí nerozhodujú o opravných prostriedkoch vo veciach, na ktoré je v prvom stupni príslušný Špeciálny súd.

Takýmto systémom odmeňovania sudcovia Špeciálneho súdu a tí sudcovia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí rozhodujú o opravných prostriedkoch vo veciach, na ktoré je v prvom stupni príslušný Špeciálny súd, sú výrazným spôsobom neprímerane zvýhodnení oproti ostatným sudcom, a to pri porovnateľnom pracovnom zaťažení.

Z uvedeného je zrejmé, že zákonné vymedzenie postavenia a pôsobnosti Špeciálneho súdu, ako aj postavenia a pôsobnosti jeho sudcov je nesytemové - je súdom prvého stupňa, na účely Trestného poriadku sa považuje za krajský súd, ktorý je súdom druhého stupňa, o opravných prostriedkoch proti jeho rozhodnutiam rozhoduje Najvyšší súd Slovenskej

republiky, ktorý je inak súdom tretieho stupňa, jeho sudcovia majú ochranu, výhody a príjem za výkon sudcovskej funkcie podstatne vyšší ako väčšina sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, teda súdu najvyššieho - tretieho stupňa. Jeho „špeciálnosť“ v podstate spočíva v tom, že

- má výlučnú pôsobnosť na konanie a rozhodovanie v prvom stupni o niektorých trestných činoch taxatívne vymedzených osôb a o taxatívne vymedzených trestných činoch ostatných osôb,

- jeho sudcovia majú osobitný status, ktorý sa výrazným spôsobom a nesystematický vymyká z rámca statusu sudcov ostatných súdov - už samotná skutočnosť, že sú sudcami Špeciálneho súdu im dáva právo na osobitnú ochranu, fakticky aj na zabezpečenie osobitného druhu bývania, osobitné materiálno-technické vybavenie súdu vysoko prevyšujúce štandard materiálno-technického vybavenia ostatných súdov a najmä, ich príjem za výkon funkcie sudcu značne prevyšuje príjem ostatných sudcov, dokonca aj tých sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí často rozhodujú o zložitejších trestných veciach (ale aj iných ako trestných veciach) a nebezpečnejších páchatel'och ako sudcovia Špeciálneho súdu. V článku 143 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že sústavu súdov tvoria Najvyšší súd Slovenskej republiky a ostatné súdy. Výkladom tohto ustanovenia možno dôjsť k záveru, že na čele sústavy všeobecných súdov môže byť iba jeden najvyšší súdny orgán a že musí ísť o jednotný súd. Z tohto pohľadu je potrebné považovať za neprípustné, aby sudcovia tohto súdu vykonávajúci rovnakú agendu tvorili dve rozdielne skupiny sudcov, t. j. na jednej strane všeobecne trestní sudcovia a na druhej strane sudcovia poverení rozhodovaním v odvolacej agende proti rozhodnutiam špeciálneho súdu. De facto tu pod názvom „Najvyšší súd SR“ pôsobia dva súdy a vlastne takto existuje zakrytý Najvyšší špeciálny súd,

- výkon sudcovskej funkcie na Špeciálnom súde má dočasný charakter vzhľadom na dočasnú platnosť osvedčenia Národného bezpečnostného úradu na oboznamovanie sa s utajovanými skutočnosťami stupňa utajenia Prísne tajné a na oprávnenie Národného bezpečnostného úradu zrušiť platnosť takého osvedčenia alebo po uplynutí zákonom ustanovenej 5-ročnej lehoty takéto osvedčenie neudelíť.

Ústava Slovenskej republiky výslovne nezakazuje zriaďovanie súdov so špeciálnou agendou. Ústavodarca schválením ustanovenia čl. 143 Ústavy Slovenskej republiky vytvoril

priestor pre zákonodarcu, aby zákonom ustanovil takú sústavu súdov, ich pôsobnosť, organizáciu a konanie pred nimi, ktoré budú zodpovedať požiadavkám aplikačnej praxe. To však neznamená, že zákonodarca nemusí rešpektovať ústavné princípy vzťahujúce sa na súdy, sudcov a súdnictvo, že postavenie a pôsobnosť určitého konkrétneho súdu a jeho sudcov sa môže vymykať zo zákonného rámca ostatných súdov patriacich do tej istej sústavy súdov a zo zákonného postavenia a podmienok na výkon sudcovskej funkcie ostatných sudcov, že „rovnaké môže byť upravované ľubovoľne nerovnako“, ale ani to, že niektoré osoby s osobitným postavením v štáte možno vyňať z pôsobnosti všeobecných súdov (§ 14 ods. 1 Trestného poriadku) a ustanoviť pre nich jeden prvostupňový súd s výlučnou právomocou. Nemožno vylúčiť, že výlučná pôsobnosť Špeciálneho súdu ustanovená v § 14 ods. 1 Trestného poriadku v konečnom dôsledku môže priniesť pre niektoré osoby uvedené v tomto ustanovení negatívny a pre niektoré pozitívny výsledok, a to len v závislosti od ich vplyvu či vzťahov so sudcami Špeciálneho súdu. Navyiac, takouto právnou úpravou zákonodarca výslovne spochybňuje odbornú i morálnu schopnosť sudcov ostatných súdov Slovenskej republiky rozhodovať nestranne a nezávisle v súlade so zákonom o všetkých trestných činoch, teda aj o tých, ktoré spáchajú ústavní činitelia či iné osoby s osobitným postavením. Vo všeobecnosti sudcov, ktorým zákonodarca na návrh vlády prizná špecifické významné osobné výhody oproti ostatným sudcom, môže verejnosť vnímať ako sudcov kooperujúcich s politickými činiteľmi (či už súčasnými alebo bývalými), ako sudcov rozhodujúcich neobjektívne, podľa objednávky, čím sa spochybňuje dôvera verejnosti v súdnictvo ako také. Podľa môjho názoru takáto právna úprava je v rozpore so základnými princípmi právneho štátu, princípom rovnosti (ľudia sú rovní v dôstojnosti i v právach – to platí pre sudcov, ako aj pre osoby stojace pred súdom) a princípom nestrannosti a nezávislosti súdnictva, ktorý zaručuje jednak sudcom právo rozhodovať nestranne a nezávisle a jednak každému, aby o jeho veci rozhodoval nestranný a nezávislý súd. Právna úprava postavenia sudcov Špeciálneho súdu takéto záruky nedáva. Zvádza k názoru, že zákonodarca vytvoril dve kategórie sudcov - jednu kategóriu predstavujú tí sudcovia, ktorým možno dôverovať, avšak, ktorých možno z funkcie sudcu na Špeciálnom súde odvolať, ak dôveru výkonnej moci reprezentovanej Národným bezpečnostným úradom stratia - tú druhú kategóriu predstavujú tí ostatní.

V zmysle uvedeného nemám zásadné námietky voči zaradeniu Špeciálneho súdu do sústavy súdov Slovenskej republiky ako súdu špecializovaného na konanie a rozhodovanie o trestných činoch korupcie a organizovaného zločinu. Zastávam názor, že súd zriadený zákonom, viazaný zákonom a zložený zo sudcov, ktorí sú kreovaní tým istým orgánom ako sudcovia iných súdov, zodpovedá kritériám čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, aj keď disponuje osobitnou vecnou príslušnosťou.

Z hľadiska Ústavy Slovenskej republiky a ústavných princípov však namietam právnu úpravu:

1. § 14 ods. 1 a 3 Trestného poriadku, ktorá ustanovuje výlučnú pôsobnosť špeciálneho súdu ako jediného súdu v sústave súdov Slovenskej republiky na konanie a rozhodovanie v prvom stupni o trestných činoch v zákone taxatívne vymedzených osôb,

2. § 11 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich, ktorá vyjadrenie Národného bezpečnostného úradu, že sudca je oprávnený oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami stupňa utajenia Prísne tajné, ustanovuje za podmienku na výkon funkcie sudcu na Špeciálnom súde a na Najvyššom súde Slovenskej republiky v senáte, ktorý rozhoduje o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu Špeciálneho súdu,

3. § 150a ods. 2 a 3 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich, ktorá zabraňuje sudcovi Špeciálneho súdu vykonávať funkciu na špeciálnom súde, ak prestane spĺňať podmienku oprávnenosti oboznamovania sa s utajovanými skutočnosťami stupňa utajenia Prísne tajné,

4. § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich, ktorá neprimerane zvýhodňuje platové pomery sudcov Špeciálneho súdu oproti sudcom ostatných súdov.

V uvedenom rozsahu podporujem predložený návrh na začatie konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. Ďalšie nedostatky namietanej právnej úpravy, na ktoré som poukázal, je možné vyriešiť zmenou zákonnej úpravy v Národnej rade Slovenskej republiky, a to najmä so zreteľom na právne následky vo vzťahu k prebiehajúcim, ale aj skončeným konaniam...»

Na verejnom zasadnutí pléna ústavného súdu 17. marca 2009 právny zástupca navrhovateľa opätovne poukázal podľa neho na najzávažnejšie rozpory napadnutých

právnych predpisov s označenými ustanoveniami ústavy, dohovoru a Dohovoru OSN proti korupcii v súlade s argumentáciou obsiahnutou aj v jeho písomných podaniach.

V súlade s písomným podaním z 25. januára 2009 zároveň doplnil svoju argumentáciu uvedúc: „... *prokuratúra je monokratický orgán na čele s generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, generálneho prokurátora Slovenskej republiky vymenúva a odvoláva prezident Slovenskej republiky na návrh Národnej rady SR. Zákonom č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry a o zmene a doplnení niektorých zákonov bol do usporiadanej jednotnej sústavy štátnych orgánov tvoriacich prokuratúru inkorporovaný samostatný orgán Úradu špeciálnej prokuratúry. S koncepcie ustanovení § 55b až 55l zákona č. 153/2001 Z. z., ktoré boli inkorporované zákonom č. 458/2003 Z. z., bol v zásade narušený ústavný princíp deklarovaný ustanovením článku 150 Ústavy SR. Generálnemu prokurátorovi, ktorý má postavenie ústredného štátneho orgánu, boli odňaté právomoci. Úrad špeciálnej prokuratúry vykonáva všetky činnosti vo vlastnej réžii bez možnosti ingerencie nadriadeného prokurátora. Uvedeným spôsobom bol narušený základný princíp prokuratúry, princíp nadriadenosti a podriadenosti, ktorým bol zaistený dozor nad zachovávaním zákonnosti, a to v rámci orgánu kontroly zákonnosti. Zákonom č. 458/2003 Z. z. bol kreovaný samostatný orgán s vlastným uzavretým systémom mimo rámca monokratického systému prokuratúry Slovenskej republiky, v ktorom absentuje systém kontroly. Je jednoznačným, že uvedeným spôsobom bolo narušené postavenie prokuratúry, tak ako je vymedzené v Ústave Slovenskej republiky.“*

Právny zástupca národnej rady uviedol, že zotrváva na argumentácii uvedenej v písomnom vyjadrení národnej rady k návrhu. Zdôraznil, že definičným znakom mimoriadnych súdov býva „... *zriadenie za účelom plnenia nejakého konkrétneho historicko-politického poslania v reakcii na špecifické udalosti alebo udalosť. Na rozdiel od takto koncipovaných mimoriadnych súdov sú špeciálne súdy orgánmi, ktoré majú stálu povahu a predovšetkým sú viazané tými istými procesnoprávnymi aj hmotnoprávnymi predpismi ako v úvodzovkách bežné súdy. Špeciálny súd vykazuje všetky znaky, ktoré sa bežných súdov týkajú, pokiaľ ide o tie konštitutívne definičné znaky, to znamená*

viazanosť tým istým procesným, aj hmotným právom ako bežné všeobecné súdy, a naopak je tu absencia tých definičných znakov, ktoré vymedzujú súdy ako súdy mimoriadne... Pokiaľ ide o tie platy, tak navrhovateľ dôvody, ktoré zákonodarcu viedli k priznaniu takéhoto funkčného príplatku, nepovažuje za dostatočné. Podľa nášho názoru by tu nesúlady s ústavou bol v prípade, ak by tieto dôvody boli svojvoľné a chýbal im akýkoľvek racionálny základ. To, že sa tieto dôvody nemusia zdať a nezdajú dostatočné navrhovateľovi, samo osebe neindikuje nesúlady takýchto dôvodov, ich svojvoľnosť a absenciu racionálneho základu... Pokiaľ ide o bezpečnostné previerky sudcov, tak považujeme za dôležité upozorniť na skutočnosť, že pravidlom je previerka. Je vymedzený katalóg orgánov verejnej moci, ktoré podliehajú previerke. Zákonodarca niektorým druhovo vymedzeným subjektom, konkrétnym orgánom verejnej moci, z tohto pravidla, z tejto povinnosti, udelil výnimku. Národná rada sa domnieva, že nepostupuje v rozpore s ústavou, ak sa rozhodla nerozšíriť túto výnimku aj na sudcov špeciálneho súdu... nesúhlasíme s tvrdením, že ide o priamu ingerenciu výkonnej moci do statusovej a rozhodovacej nezávislosti sudcu špeciálneho súdu... pokiaľ príslušné orgány výkonnej moci uplatnia svoju pôsobnosť zákonným spôsobom... Pokiaľ by malo takýmto výkonom tejto pôsobnosti výkonnej moci a postupom napríklad Národného bezpečnostného úradu pri udeľovaní bezpečnostných previerok dôjsť k zasahovaniu do nezávislosti sudcu, tak ide o konanie, ktoré podlieha sankciám aj trestnoprávnym, teda ide o konanie protiprávne a majúce znaky aj trestného činu, a domnievame sa, že takáto hypotetická situácia postavená na predpoklade protiprávnej činnosti na strane orgánov verejnej moci nedáva dostatočný základ pre záver o nesúlade tohto systému s ústavou, navyše v situácii, kedy je k dispozícii opravný prostriedok proti rozhodnutiu orgánov výkonnej moci, ktorým je parlamentná komisia zriadená ústavným zákonom a finálnym článkom toho reťazca je súdna moc, je orgán súdnej moci, ktorý disponuje plnou jurisdikciou na preskúmanie toho, či predchádzajúce orgány výkonnej moci a zákonodarnej moci dodržali všetky náležitosti, ktoré sa na ich postup a na ich rozhodnutie vzťahujú... Európsky súd pre ľudské práva už sa zaoberal analogickou otázkou a dospel k záveru, že súd, ktorý je zriadený zákonom, viazaný zákonom a kreovaný rovnakým orgánom, ako sudcovia iných súdov, splňa všetky atribúty nezávislého a nestranného súdu tak, ako ho predpokladá článok 6 ods. 1 dohovoru, kde súd sa priklonil k záverom komisie v konkrétnom španielskom prípade.“

II.

Relevantné ustanovenia právnych predpisov

Podľa čl. 1 ods. 1 prvej vety ústavy Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.

Podľa čl. 141 ods. 1 ústavy v Slovenskej republike vykonávajú súdnictvo nezávislé a nestranné súdy.

Podľa čl. 141 ods. 2 ústavy súdnictvo sa vykonáva na všetkých stupňoch oddelene od iných štátnych orgánov.

Podľa čl. 143 ods. 1 ústavy sústavu súdov tvoria Najvyšší súd Slovenskej republiky a ostatné súdy.

Podľa čl. 143 ods. 2 ústavy podrobnejšiu úpravu sústavy súdov, ich pôsobnosť, organizáciu a konanie pred nimi ustanoví zákon.

Podľa čl. 144 ods. 1 ústavy sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom.

Podľa čl. 145 ods. 1 ústavy sudcov vymenúva a odvoláva prezident Slovenskej republiky na návrh Súdnej rady Slovenskej republiky; vymenúva ich bez časového obmedzenia.

Podľa čl. 145 ods. 2 ústavy za sudcu môže byť vymenovaný občan Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný do Národnej rady Slovenskej republiky, dosiahol vek 30 rokov a má vysokoškolské právnické vzdelanie. Ďalšie predpoklady na vymenovanie za sudcu a jeho funkčný postup, ako aj rozsah imunity sudcov ustanoví zákon.

Podľa čl. 145 ods. 4 ústavy sudca skladá do rúk prezidenta Slovenskej republiky tento sľub: „Sľubujem na svoju česť a svedomie, že sa budem spravovať ústavou, ústavnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, a zákonmi, budem vykladať zákony a rozhodovať podľa svojho najlepšieho presvedčenia, nezávisle a nestranne.“

Podľa čl. 145 ods. 5 ústavy zložením sľubu sa sudca ujíma svojej funkcie.

Podľa čl. 141a ods. 4 ústavy do pôsobnosti Súdnej rady Slovenskej republiky patrí

- a) predkladať prezidentovi Slovenskej republiky návrhy kandidátov na vymenovanie sudcov a návrhy na odvolanie sudcov,
- b) rozhodovať o pridelení a preložení sudcov...

Podľa čl. 148 ods. 1 ústavy sudcu možno preložiť na iný súd len s jeho súhlasom alebo na základe rozhodnutia disciplinárneho senátu.

Podľa čl. 148 ods. 2 ústavy dôvody prerušenia výkonu sudcovskej funkcie a podmienky na dočasné pozastavenie výkonu funkcie sudcu alebo na dočasné pridelenie sudcu ustanoví zákon.

Podľa čl. 147 ods. 1 ústavy prezident Slovenskej republiky na návrh Súdnej rady Slovenskej republiky sudcu odvolá na základe právoplatného odsudzujúceho rozsudku za úmyselný trestný čin, alebo ak bol právoplatne odsúdený za trestný čin a súd nerozhodol v jeho prípade o podmieňnom odložení výkonu trestu odňatia slobody, na základe rozhodnutia disciplinárneho senátu pre čin, ktorý je nezlučiteľný s výkonom funkcie sudcu, alebo ak zanikla jeho voliteľnosť do Národnej rady Slovenskej republiky.

Podľa čl. 147 ods. 2 ústavy prezident Slovenskej republiky na návrh Súdnej rady Slovenskej republiky môže sudcu odvolať,

a) ak mu zdravotný stav dlhodobo nedovoľuje, najmenej počas jedného roka, riadne vykonávať sudcovské povinnosti,

b) ak dosiahol vek 65 rokov.

Podľa čl. 11 ods. 1 Dohovoru OSN proti korupcii so zreteľom na nezávislosť súdnictva a jeho kľúčovú úlohu v boji proti korupcii každý štát, zmluvná strana, prijme v súlade so základnými zásadami svojho právneho poriadku a bez toho, aby sa to dotklo sudcovskej nezávislosti, opatrenia na posilnenie integrity a na zabránenie možnostiam korupcie u sudcov. Tieto opatrenia môžu zahŕňať aj pravidlá týkajúce sa správania sudcov.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

Podľa čl. 12 ods. 2 ústavy základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.

Podľa čl. I § 1 ods. 1 zákona č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona

č. 267/2004 Z. z. (ďalej aj „zákon č. 458/2003 Z. z.“ alebo „zákon o Špeciálnom súde“) zriaďuje sa Špeciálny súd.

Podľa čl. I § 1 ods. 2 zákona č. 458/2003 Z. z. sídlo, obvod, pôsobnosť a organizáciu Špeciálneho súdu a konanie pred ním, ako aj postavenie sudcov Špeciálneho súdu, ich práva a povinnosti ustanovuje osobitný zákon.

Podľa § 5 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 757/2004 Z. z.“) sústavu súdov Slovenskej republiky tvoria

- a) okresné súdy,
- b) krajské súdy a
- c) Najvyšší súd Slovenskej republiky.

Podľa § 5 ods. 2 zákona č. 757/2004 Z. z. do sústavy súdov Slovenskej republiky patrí aj Špeciálny súd.

Podľa § 8 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. najvyšší súd koná a rozhoduje

- a) o riadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam krajských súdov a Špeciálneho súdu, ak tak ustanovujú predpisy o konaní pred súdmi,
- b) o mimoriadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam okresných súdov, krajských súdov, Špeciálneho súdu a najvyššieho súdu, ak tak ustanovujú predpisy o konaní pred súdmi...

Podľa § 9 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. Špeciálny súd koná a rozhoduje v trestnoprávných veciach a v iných veciach, o ktorých to ustanovuje predpis o konaní pred súdmi.

Podľa § 9 ods. 2 zákona č. 757/2004 Z. z. Špeciálny súd má postavenie krajského súdu.

Podľa § 91 zákona č. 757/2004 Z. z. ak nie je na Špeciálnom súde ustanovený senát alebo ak z iného dôvodu nemôže Špeciálny súd vykonávať svoju právomoc podľa tohto zákona alebo osobitného zákona, vykonáva ju Krajský súd v Banskej Bystrici; senát krajského súdu sa v takom prípade skladá z troch sudcov, z ktorých jeden je predsedom senátu.

Podľa § 5 zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 371/2004 Z. z.“) sídlom Špeciálneho súdu je mesto Pezinok; jeho obvodom je celé územie Slovenskej republiky.

Podľa § 14 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 301/2005 Z. z.“ alebo „Trestný poriadok“) pôsobnosť Špeciálneho súdu, ak sú podozriví zo spáchania trestného činu v súvislosti s ich právomocou a zodpovednosťou, sa vzťahuje na

- a) poslancov Národnej rady Slovenskej republiky,
- b) členov vlády Slovenskej republiky,
- c) štátnych tajomníkov,
- d) predsedov ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky,
- e) predsedu a podpredsedu Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky,
- f) sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky,
- g) sudcov,
- h) prokurátorov,
- i) verejného ochrancu práv,
- j) vedúceho Úradu vlády Slovenskej republiky,
- k) riaditeľa Národného bezpečnostného úradu,
- l) riaditeľa Slovenskej informačnej služby,
- m) členov Bankovej rady Národnej banky Slovenska.

Podľa § 14 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z. z. pôsobnosti Špeciálneho súdu podliehajú aj iné osoby pre

- a) trestné činy prijímania úplatku podľa § 328 ods. 3, § 329 až § 331 Trestného zákona a podplácania podľa § 332 ods. 3, § 333 až § 335 Trestného zákona,
- b) trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny a trestný čin založenia, zosnovania a podporovania teroristickej skupiny,
- c) obzvlášť závažné zločiny spáchané zločineckou skupinou alebo teroristickou skupinou,
- d) trestné činy proti majetku podľa štvrtej hlavy osobitnej časti Trestného zákona alebo trestné činy hospodárske podľa piatej hlavy osobitnej časti Trestného zákona, ak takým trestným činom bola spôsobená škoda alebo získaný prospech dosahujúci najmenej dvadsaťpäťtisícnásobok malej škody podľa Trestného zákona, alebo ak taký čin bol spáchaný v rozsahu dosahujúcom výšku najmenej dvadsaťpäťtisícnásobku malej škody podľa Trestného zákona,
- e) trestný čin poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločenstiev,
- f) trestné činy súvisiace s trestnými činmi uvedenými v písmenách a), b), c), d) alebo e), ak sú splnené podmienky na spoločné konanie.

Podľa § 14 ods. 3 zákona č. 301/2005 Z. z. pôsobnosť Špeciálneho súdu podľa odseku 1 sa vzťahuje na trestné činy spáchané za trvania funkcie, ktorá túto pôsobnosť zakladá, aj keď trestný čin osoby uvedenej v odseku 1 vyšiel najavo až po skončení funkcie, ktorá zakladá pôsobnosť Špeciálneho súdu.

Podľa § 15 zákona č. 301/2005 Z. z. konanie v prvom stupni vykonáva okresný súd, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 16 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. okresný súd v sídle krajského súdu vykonáva v prvom stupni konanie

- a) o obzvlášť závažných zločinoch, za ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej dvanásť rokov, alebo
- b) ak bol skutok spáchaný organizovanou skupinou, zločineckou skupinou alebo teroristickou skupinou.

Podľa § 16 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z. z. okresný súd uvedený v osobitnom zákone v prvom stupni a krajský súd uvedený v osobitnom zákone v druhom stupni vykonávajú konanie o trestných činoch

- a) vojakov podľa § 128 ods. 3 písm. a), b) a d) Trestného zákona; to neplatí, ak ide o trestné činy uvedené v § 14,
- b) vojnovej zrady, služby v cudzom vojsku a nenastúpenia služby v ozbrojených silách.

Podľa § 16 ods. 3 zákona č. 301/2005 Z. z. súdy uvedené v odseku 2 vykonávajú konanie aj o spolupáchateľovi a účastníkovi trestného činu.

Podľa § 16 ods. 4 zákona č. 301/2005 Z. z. odsekmi 2 a 3 nie je vylúčená príslušnosť uvedená v § 15 a v odseku 1.

Podľa § 16 ods. 5 zákona č. 301/2005 Z. z. ustanovenia odsekov 1 až 4 sa nevzťahujú na trestné činy, ktoré patria do pôsobnosti Špeciálneho súdu. Špeciálny súd vykonáva konanie o trestných činoch patriacich do jeho pôsobnosti v prvom stupni.

Podľa § 24 ods. 3 zákona č. 301/2005 Z. z. vo veciach uvedených v § 16 ods. 5 je na vykonávanie úkonov v prípravnom konaní príslušný Špeciálny súd.

Podľa § 24 ods. 4 zákona č. 301/2005 Z. z. na vydanie príkazu na sledovanie osôb a vecí podľa § 113 ods. 4, príkazu na vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov podľa § 114, príkazu na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky podľa § 115 alebo § 116 a príkazu na použitie agenta podľa § 117 je pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní príslušný okresný súd v sídle toho krajského súdu, v ktorého obvode je súd, ktorý by bol príslušný na konanie o obžalobe, a Špeciálny súd, ak ide o veci patriace do jeho pôsobnosti; ak je takých súdov viac, úkony vykonáva súd, v ktorého obvode je činný prokurátor, ktorý podal príslušný návrh. Ak ide o veci podľa § 16 ods. 2, je príslušný okresný súd, ktorý by bol príslušný na konanie o obžalobe.

Podľa § 2 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 385/2000 Z. z.“) sudca je predstaviteľ súdnej moci. Právomoc súdu sudca vykonáva na nezávislom a nestrannom súde oddelene od iných štátnych orgánov.

Podľa § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. sudca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy vykladá podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia; rozhoduje nestranne, spravodlivo, bez zbytočných prietrahov a len na základe skutočností zistených v súlade so zákonom.

Podľa § 2 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z. sudca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a pri rozhodovaní viazaný len Ústavou Slovenskej republiky, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a zákonom. Právny názor Ústavného súdu Slovenskej republiky obsiahnutý v jeho rozhodnutí vydanom v konaní podľa čl. 125 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky na základe návrhu súdu je pre súd záväzný.

Podľa § 2 ods. 4 zákona č. 385/2000 Z. z. za podmienok ustanovených osobitnými predpismi je sudca viazaný aj právnym názorom, ktorý vyslovil vo svojom rozhodnutí súd vyššieho stupňa.

Podľa § 4 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. zákon poskytuje sudcom a prísediacim ochranu pred neoprávnenými zásahmi do ich činnosti.

Podľa § 4 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. štát zabezpečuje nezávislosť sudcov aj ich hmotným zabezpečením.

Podľa § 5 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. za sudcu môže byť vymenovaný občan, ktorý

a) v deň vymenovania dosiahol vek aspoň 30 rokov,

b) získal právnické vzdelanie absolvovaním magisterského štúdia na právnickej fakulte vysokej školy v Slovenskej republike alebo má uznaný alebo nostrifikovaný doklad o získaní právnického vzdelania absolvovaním štúdia rovnakej úrovne na vysokej škole v zahraničí,

c) má plnú spôsobilosť na právne úkony a je zdravotne spôsobilý na výkon funkcie sudcu,

d) je bezúhonný a jeho morálne vlastnosti dávajú záruku, že funkciu sudcu bude riadne vykonávať,

e) má trvalý pobyt na území Slovenskej republiky,

f) zložil odbornú justičnú skúšku,

g) úspešne absolvoval výberové konanie, ak tento zákon neustanovuje inak,

h) súhlasí s vymenovaním do funkcie sudcu a s pridelením na vopred určený súd; súhlas musí mať písomnú formu.

Podľa § 5 ods. 4 zákona č. 385/2000 Z. z. predpoklady na vymenovanie sudcu uvedené v odseku 1 písm. c) až e) a podmienku štátneho občianstva Slovenskej republiky musí sudca súčasne spĺňať po celý čas trvania funkcie sudcu.

Podľa § 5 ods. 5 zákona č. 385/2000 Z. z. za bezúhonnú sa na účely tohto zákona nepovažuje fyzická osoba, ktorá bola právoplatne odsúdená za úmyselný trestný čin, a to aj v prípade, ak jej bolo odsúdenie za úmyselný trestný čin zahladené, alebo na ktorú sa hľadí, akoby nebola pre takýto trestný čin odsúdená podľa osobitného predpisu. Bezúhonnosť sa preukazuje odpisom registra trestov nie starším ako tri mesiace.

Podľa § 6 zákona č. 385/2000 Z. z. sudcu vymenúva prezident Slovenskej republiky na návrh súdnej rady; vymenúva ho bez časového obmedzenia.

Podľa § 7 zákona č. 385/2000 Z. z. súdna rada podá prezidentovi návrh na vymenovanie sudcu, len ak ide o osobu, ktorá spĺňa predpoklady podľa § 5 ods. 1 a 3.

Podľa § 10 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. sudca po svojom vymenovaní skladá Ústavou Slovenskej republiky predpísaný sľub do rúk prezidenta a potvrdzuje ho svojím podpisom.

Podľa § 10 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. odmietnutie zloženia sľubu alebo zloženie sľubu s výhradou má za následok zánik funkcie.

Podľa § 10 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z. dňom zloženia sľubu sa sudca ujíma funkcie.

Podľa § 11 zákona č. 385/2000 Z. z. v znení účinnom do 31. decembra 2008:

Sudcu prideliť na výkon funkcie na určitý súd s jeho predchádzajúcim súhlasom súdna rada na návrh ministra (ods. 1).

Na Najvyšší súd Slovenskej republiky možno prideliť len sudcu, ktorý dovŕšil vek 35 rokov (ods. 2).

Na Špeciálny súd možno prideliť len sudcu, ktorý dovŕšil vek 35 rokov a podľa vyjadrenia Národného bezpečnostného úradu podľa osobitného zákona je oprávnený oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami stupňa utajenia Prísne tajné. Tieto podmienky platia rovnako na sudcu dočasne prideleného alebo sudcu preloženého na Špeciálny súd, ako aj na sudcu, ktorý rozhoduje o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu Špeciálneho súdu (ods. 3).

Ak sudca odvolá svoj súhlas s pridelením na určitý súd, funkcia sudcu zaniká, ak nemožno sudcu pri zohľadnení jeho oprávnených záujmov prideliť s jeho súhlasom na iný súd (ods. 4).

Pridelenie sudcu na výkon funkcie na určitý súd sa uskutoční dňom vymenovania (ods. 5).

Podľa § 11 zákona č. 385/2000 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2009:

Sudcu, s jeho predchádzajúcim súhlasom, prideliť na výkon funkcie na určený okresný súd súdna rada

a) na návrh ministra, ak sa miesto sudcu obsadzuje justičným čakaťom,

b) v ostatných prípadoch na základe výsledkov výberového konania, ktoré jej oznámi minister (ods. 1).

Pridelenie sudcu je účinné dňom jeho vymenovania (ods. 2).

Podľa § 12 zákona č. 385/2000 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2009:

Na zabezpečenie riadneho chodu súdnictva možno sudcu s jeho súhlasom dočasne prideliť na výkon funkcie na iný súd. Vykonávanie funkcie na dvoch súdoch je vylúčené okrem výkonu funkcie sudcu disciplinárneho súdu (ods. 1).

Na Špeciálny súd možno dočasne prideliť len sudcu, ktorý je podľa osvedčenia Národného bezpečnostného úradu podľa osobitného zákona oprávnený oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami stupňa utajenia Prísne tajné; táto podmienka sa vzťahuje rovnako na sudcu preloženého na Špeciálny súd, ako aj na sudcu, ktorý rozhoduje o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu Špeciálneho súdu (ods. 2).

O dočasnom pridelení sudcu rozhoduje súdna rada na návrh predsedu súdu, na ktorý má byť sudca dočasne pridelený, a po predchádzajúcom vyjadrení predsedu súdu, na ktorom sudca pôsobí (ods. 3).

Dočasné pridelenie sudcu nesmie presahovať dva roky v období troch rokov, ak tento zákon neustanovuje inak. To neplatí, ak ide o sudcu, ktorý je dočasne pridelený na špeciálny súd; v takom prípade nesmie dočasné pridelenie presahovať obdobie piatich rokov (ods. 4).

Podľa § 14 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. Súdna rada môže preložiť sudcu na iný súd len s jeho súhlasom, na jeho žiadosť alebo na základe rozhodnutia disciplinárneho senátu. Preložiť sudcu možno iba na voľné miesto sudcu určené ministrom podľa osobitného zákona.

Podľa § 14 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. na krajský súd možno preložiť len sudcu, ktorý dovŕšil vek aspoň 35 rokov. Na Špeciálny súd možno preložiť len sudcu, ktorý dovŕšil

vek aspoň 35 rokov a spĺňa podmienku podľa § 12 ods. 2. Na Najvyšší súd Slovenskej republiky možno preložiť len sudcu, ktorý dovŕšil vek aspoň 40 rokov.

Podľa § 14 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z. na súd vyššieho stupňa sa sudca preloží na základe výsledkov výberového konania a v súlade so zásadami funkčného postupu sudcov.

Podľa § 14 ods. 4 zákona č. 385/2000 Z. z. na súd nižšieho stupňa súdna rada sudcu preloží na základe rozhodnutia disciplinárneho senátu.

Podľa § 17 zákona č. 385/2000 Z. z. funkcia sudcu zaniká

- a) odvolaním z funkcie (§ 18),
- b) vzdaním sa funkcie (§ 19),
- c) pozbavením spôsobilosti na právne úkony alebo obmedzením spôsobilosti na právne úkony (§ 20 ods. 1),
- d) stratou štátneho občianstva Slovenskej republiky (§ 20 ods. 2),
- e) zmenou trvalého pobytu mimo územia Slovenskej republiky (§ 20 ods. 2),
- f) neodstránením dôvodov nezlučiteľnosti výkonu funkcie sudcu (§ 23 ods. 1),
- g) nezložením sľubu alebo zložením sľubu s výhradou (§ 10 ods. 2),
- h) vypovedaním sľubu (§ 151 ods. 4),
- i) smrťou.

Podľa § 18 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. prezident na návrh súdnej rady sudcu odvolá

- a) na základe právoplatného odsudzujúceho rozsudku za úmyselný trestný čin,
- b) ak bol právoplatne odsúdený za trestný čin a súd v jeho prípade nerozhodol o podmiennečnom odložení výkonu trestu odňatia slobody,
- c) na základe rozhodnutia disciplinárneho senátu pre čin, ktorý je nezlučiteľný s výkonom funkcie sudcu,
- d) ak zanikla jeho voliteľnosť do Národnej rady Slovenskej republiky.

Podľa § 18 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. prezident na návrh súdnej rady môže sudcu odvolať, ak

a) mu zdravotný stav dlhodobo nedovoľuje, najmenej počas jedného roka, riadne vykonávať sudcovské povinnosti,

b) dosiahol vek 65 rokov.

Podľa § 18 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z. ak sú dôvody na odvolanie z funkcie sudcu podľa odseku 1 alebo 2, súdna rada musí predložiť prezidentovi návrh na odvolanie sudcu. Ak sú dôvody na odvolanie z funkcie sudcu podľa odseku 2, minister oznámi túto skutočnosť súdnej rade.

Podľa § 18 ods. 4 zákona č. 385/2000 Z. z. dňom, keď bolo sudcovi doručené rozhodnutie o odvolaní, funkcia sudcu zaniká.

Podľa § 24 ods. 2 tretej vety zákona č. 385/2000 Z. z. výkon funkcie sudcu sa prerušuje aj z dôvodu uvedeného v § 150a ods. 3.

Podľa § 24 ods. 7 tretej vety zákona č. 385/2000 Z. z. sudca, ktorému bol prerušený výkon funkcie sudcu podľa odsekov 1 až 3 alebo odseku 5, sa môže znovu ujať funkcie na súde, na ktorom vykonával funkciu sudcu pred prerušením, alebo na inom súde, na ktorý bol preložený súdnou radou; uvedenú skutočnosť oznámi sudca Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky spravidla 60 dní pred začatím výkonu funkcie.

Podľa § 25 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. vymenovaním za sudcu vzniká a zánikom funkcie sudcu zaniká osobitný vzťah sudcu k štátu, z ktorého vyplývajú práva a povinnosti sudcu a štátu upravené týmto zákonom. Za štát v týchto vzťahoch koná ústredný orgán štátnej správy súdov, ktorého pôsobnosť upravuje osobitný predpis.

Podľa § 25 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. výkon funkcie sudcu sa začína dňom zloženia sľubu a skončí sa v deň zániku funkcie sudcu alebo v deň prerušenia výkonu funkcie sudcu, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 29 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. výberové konanie na postup sudcu na súd vyššieho stupňa vyhlasuje predseda súdu, na ktorom je voľné funkčné miesto sudcu. Výberové konanie uskutočňuje výberová komisia zložená z jedného člena navrhnutého sudcovskou radou súdu, na ktorom je vyhlásené výberové konanie, jedného člena navrhnutého príslušným kolégiom predsedov sudcovských rád, jedného člena navrhnutého súdnou radou, jedného člena navrhnutého ministerstvom a z predsedu súdu, na ktorom je vyhlásené výberové konanie alebo ním povereného sudcu. Ak ide o výberové konanie na postup sudcu na najvyšší súd, namiesto kolégia predsedov sudcovských rád navrhuje člena výberovej komisie sudcovská rada najvyššieho súdu. Výberová komisia pri rozhodovaní prihliada na vyjadrenie sudcovskej rady súdu, na ktorom vykonáva uchádzač o postup na súd vyššieho stupňa svoju funkciu, a príslušnej sudcovskej rady súdu, na ktorom je vyhlásené výberové konanie.

Podľa § 29a zákona č. 385/2000 Z. z. za rozhodovanie nemožno sudcu ani prísediaceho stíhať, a to ani po zániku ich funkcií.

Podľa § 34 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. každý sudca má za rovnakých podmienok rovnaké práva a povinnosti. Sudca nemôže byť zvýhodňovaný alebo znevýhodňovaný pre jeho právne názory vyjadrené v rozhodovaní alebo pre jeho názory a postoje sudcu, člena sudcovskej rady alebo člena súdnej rady.

Podľa § 34 ods. 6 zákona č. 385/2000 Z. z. sudca má v odôvodnených prípadoch právo na zabezpečenie ochrany svojej osoby, svojich rodinných príslušníkov a svojho obydlija, ak o to správu súdu požiada; takisto má právo na bezplatné poskytnutie primeraných prostriedkov na zabezpečenie ochrany alebo náhrady nákladov takej ochrany.

Podľa § 34 ods. 7 zákona č. 385/2000 Z. z. bez súhlasu sudcu nemožno zverejňovať jeho tvár a bydlisko; to sa vzťahuje aj na rodinných príslušníkov sudcu, ak je to potrebné na účinnú ochranu sudcu a jeho rodiny a rodinní príslušníci s tým súhlasia. Sudca má právo aj na primerané utajenie údajov o jeho osobe a jeho rodine.

Podľa § 34 ods. 8 zákona č. 385/2000 Z. z. práva uvedené v odsekoch 6 a 7 prislúchajú sudcovi Špeciálneho súdu a sudcovi najvyššieho súdu, ktorý rozhoduje o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Špeciálneho súdu obligatórne; v týchto prípadoch bezpečnosť osôb a obydlia zaisťuje bezplatne Policajný zbor, ak o to požiada predseda Špeciálneho súdu alebo predseda najvyššieho súdu ministra vnútra Slovenskej republiky.

Podľa § 66 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. základným platom sudcu najvyššieho súdu a sudcu Špeciálneho súdu je plat rovnajúci sa 1,3 násobku platu poslanca národnej rady mesačne, ktorý mu patrí od prvého dňa mesiaca, v ktorom bol na najvyšší súd alebo Špeciálny súd pridelený alebo preložený.

Podľa § 66 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. sudcovia okresných súdov a krajských súdov sa na potreby určenia základného platu zaraďujú do dvoch platových skupín a do siedmich platových stupňov.

Podľa § 66 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z. sudcovia okresných súdov sa zaraďujú do platovej skupiny I a sudcovia krajských súdov sa zaraďujú do platovej skupiny II.

Podľa § 66 ods. 4 zákona č. 385/2000 Z. z. do platových stupňov sa sudcovia uvedení v odseku 2 zaraďujú podľa dĺžky praxe rozhodujúcej na zaradenie do príslušného platového stupňa.

Podľa § 67 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. priemerným platom sudcu podľa osobitného predpisu [§ 23 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 120/1993 Z. z. o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, pozn.] sa rozumie plat v I. platovej skupine a v 3. platovom stupni.

Podľa § 67 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. základný plat sudcov zaradených do jednotlivých platových stupňov a jednotlivých platových skupín sa určuje z priemerného platu podľa osobitného predpisu takto:

	I	II
1. do ukončenia 3. roku praxe	90 %	95 %
2. od začiatku 4. roku praxe	95 %	100 %
3. od začiatku 8. roku praxe	100 %	105 %
4. od začiatku 12. roku praxe	105 %	110 %
5. od začiatku 16. roku praxe	110 %	115 %
6. od začiatku 20. roku praxe	115 %	120 %
7. od začiatku 24. roku praxe	120 %	125 %.

Podľa § 69 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. funkčný príplatok za vyššiu sudcovskú funkciu patrí

a) predsedovi senátu krajského súdu a predsedovi senátu Špeciálneho súdu v sume 66,39 eur mesačne,

b) sudcovi krajského súdu a sudcovi Špeciálneho súdu, ktorý rozhoduje ako samosudca, v sume 33,20 eur mesačne,

c) predsedovi kolégia najvyššieho súdu v sume 165,97 eur mesačne,

d) predsedovi senátu najvyššieho súdu v sume 132,78 eur mesačne,

e) predsedovi kolégia krajského súdu v sume 99,59 eur mesačne a predsedovi grémia vo výške 66,39 eur mesačne.

Podľa § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. funkčný príplatok za výkon funkcie patrí sudcovi Špeciálneho súdu a sudcovi najvyššieho súdu, ktorý rozhoduje o opravných prostriedkoch vo veciach, na ktoré je v prvom stupni príslušný Špeciálny súd, mesačne v sume rovnajúcej sa šesťnásobku priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok.

Podľa § 150 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z. ak o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu Špeciálneho súdu nemôže rozhodnúť príslušný senát vyčlenený na takéto rozhodovanie (§ 11 ods. 3), rozhodne o opravnom prostriedku ktorýkoľvek senát najvyššieho súdu určený rozvrhom práce; funkčný príplatok podľa § 69 ods. 2 týmto sudcom nepatrí.

Podľa § 150a ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. ak je sudca pridelený na Špeciálny súd dňom vymenovania (§ 11 ods. 4), zároveň na návrh ministra s predchádzajúcim súhlasom sudcu určí súdna rada súd, na ktorý bude preložený, ak nastanú okolnosti uvedené v odseku 2 alebo 4.

Podľa § 150a ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. ak sudca pridelený alebo preložený na Špeciálny súd prestane spĺňať podmienku oprávnenosti oboznamovania sa s utajovanými skutočnosťami stupňa utajenia Prísne tajné, dokončí konanie vo veciach, v ktorých už konal na hlavnom pojednávaní, ak prejednávaná vec neobsahuje utajovanú skutočnosť, s ktorou nie je oprávnený sa oboznamovať; rovnako sa postupuje v prípade sudcu, ktorý rozhoduje o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu Špeciálneho súdu.

Podľa § 150a ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z. sudcu Špeciálneho súdu uvedeného v odseku 2 preloží s jeho súhlasom súdna rada na súd, na ktorom vykonával funkciu sudcu pred jeho preložením na Špeciálny súd. Ak bol sudca pridelený na Špeciálny súd dňom vymenovania (§ 11 ods. 4), súdna rada ho s jeho súhlasom preloží na súd určený podľa odseku 1. Ak sudca nedá súhlas na preloženie, výkon funkcie sudcu sa prerušuje. Po prerušení sa sudca ujme výkonu funkcie sudcu na súde, na ktorom vykonával funkciu sudcu pred svojím preložením na Špeciálny súd; ak bol sudca pridelený na Špeciálny súd dňom vymenovania (§ 11 ods. 4), ujme sa výkonu funkcie sudcu na súde určenom podľa odseku 1.

Podľa § 150a ods. 4 zákona č. 385/2000 Z. z. rovnako ako v odseku 3 sa postupuje v prípade sudcu Špeciálneho súdu, ktorý zo závažných osobných alebo rodinných dôvodov požiada o preloženie na súd, na ktorom vykonával funkciu sudcu pred jeho preložením na Špeciálny súd, a ak ide o sudcu, ktorý bol pridelený na Špeciálny súd dňom vymenovania, na súd určený podľa odseku 1.

III.

Závery ústavného súdu

Navrhovateľ svojím návrhom spochybnil samotné zriadenie Špeciálneho súdu a namietal, že v nesúlade s ústavou a s medzinárodnými dohovormi je celý zákon č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 267/2004 Z. z. (rozšírenie petitu návrhu v tomto smere obsahuje doplňujúce podanie navrhovateľa z 11. marca 2008). Navrhovateľ taktiež napadol ústavnosť ustanovení ďalších zákonov dotýkajúcich sa právomoci, organizácie a činnosti Špeciálneho súdu, a to:

- zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (v znení zákonov č. 428/2004 Z. z. a č. 757/2004 Z. z.) v znení neskorších predpisov,
- zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov,
- zákona č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov,
- zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov,
- zákona č. 65/2001 Z. z. o správe a vymáhaní súdnych pohľadávok v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 65/2001 Z. z.“),
- zákona č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákona č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon

o ochrane pred odpočúvaním) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 166/2003 Z. z.“),

- zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č.215/2004 Z. z.“).

Ústavný súd v rámci preskúmania takto rozsiahlo vymedzeného predmetu konania zvolil postup, pri ktorom sa najskôr zaoberal súladom zákona č. 458/2003 Z. z. a ďalších napadnutých právnych predpisov

- so zásadami materiálneho právneho štátu a demokratického štátu podliehajúcimi ochrane podľa čl. 1 ods. 1 ústavy,

- s ústavnými normami týkajúcimi sa organizácie a činnosti súdov, ako aj postavenia sudcov (druhý oddiel siedmej hlavy ústavy),

- so základnými právami a slobodami zaručenými v ustanoveniach čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1 ústavy a v čl. 6 ods. 1 dohovoru (v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy), pretože podľa argumentácie navrhovateľa je aplikácia napadnutých právnych predpisov, resp. ich častí spôsobilá viesť k porušovaniu označených základných práv a slobôd.

Ústavný súd taktiež skúmal súlad napadnutých právnych predpisov s Dohovorom OSN proti korupcii.

V priebehu konania pred ústavným súdom došlo k zmenám niektorých napadnutých ustanovení zákona č. 757/2004 Z. z., zákona č. 301/2005 Z. z., zákona č. 385/2000 Z. z., zákona č. 65/2001 Z. z. a zákona č. 166/2003 Z. z. Zmeny boli vykonané novelizáciou uvedených právnych predpisov prostredníctvom zákona č. 517/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 517/2008 Z. z.“), a taktiež prostredníctvom zákona č. 59/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 517/2008 Z. z. a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 59/2009 Z. z.“).

Zmeny zákona č. 757/2004 Z. z. uskutočnené označenými právnymi predpismi sa dotkli napadnutých ustanovení § 8 ods. 1 písm. a) a b), § 45 ods. 1, § 59, § 67 ods. 1, § 71, § 73 ods. 4, § 74, § 78 ods. 2 a § 92 ods. 1 uvedeného zákona.

Zmeny zákona č. 301/2005 Z. z. uskutočnené označenými právnymi predpismi sa dotkli napadnutých ustanovení § 10 ods. 4 a 5, § 16, § 18 ods. 4 a § 24 ods. 3 a 4 uvedeného zákona.

Zmeny zákona č. 385/2000 Z. z. uskutočnené označenými právnymi predpismi sa dotkli napadnutých ustanovení § 11 ods. 3, § 12 ods. 4, § 14 ods. 2, § 68 ods. 1, § 69 ods. 1 a § 83 ods. 1 uvedeného zákona.

Zmeny zákona č. 65/2001 Z. z. uskutočnené označenými právnymi predpismi sa dotkli napadnutého ustanovenia § 2 uvedeného zákona.

Zmeny zákona č. 166/2003 Z. z. uskutočnené označenými právnymi predpismi sa dotkli napadnutého ustanovenia § 4a uvedeného zákona.

Jednou z podstatných podmienok konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ústavy v spojení s § 37 a nasl. zákona o ústavnom súde je platnosť napadnutého právneho predpisu nižšieho stupňa právnej sily, jeho časti alebo jednotlivého ustanovenia v čase rozhodnutia ústavného súdu. Podľa § 41a ods. 4 zákona o ústavnom súde ak preskúmané právne predpisy stratia platnosť pred vyhlásením nálezu ústavného súdu, konanie sa zastaví.

Ustanovenia § 8 ods. 1 písm. a) a b), § 45 ods. 1, § 59, § 71, § 73 ods. 4, § 78 ods. 2 a § 92 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z., ustanovenia § 10 ods. 4 a 5, § 18 ods. 4 a § 24 ods. 3 a 4 zákona č. 301/2005 Z. z., ustanovenia § 12 ods. 4, § 14 ods. 2, § 68 ods. 1, § 69 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z., ustanovenie § 2 písm. a) zákona č. 65/2001 Z. z., ako aj ustanovenie § 4a ods. 1 písm. a) zákona č. 166/2003 Z. z. aj napriek zmenám v dôsledku novelizácií vykonaných zákonom č. 517/2008 Z. z. a zákonom č. 59/2009 Z. z. nestratili platnosť. Uvedené novely ich text iba modifikovali alebo doplnili spôsobom, ktorý

nezmenil zásadnejšie ich charakter a nemal podstatný vplyv na dôvod ich možného nesúladu s ústavným poriadkom Slovenskej republiky, ktorý namietal navrhovateľ.

Ústavný súd preto v zmysle zásady materiálnej ochrany ústavnosti pokračoval v konaní o návrhu v časti týkajúcej sa označených ustanovení, vychádzajúc z ich znenia platného a účinného v čase rozhodovania ústavného súdu o veci samej (m. m. PL. ÚS 22/06).

Pokiaľ ide o návrh v časti týkajúcej sa namietaného nesúladu slovného spojenia „predsedom Špeciálneho súdu“ v § 67 ods. 1 písm. c), nesúladu § 74 ods. 6 zákona č. 757/2004 Z. z., nesúladu § 16 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z. z., nesúladu § 11 ods. 3 a slovného spojenia „a Špeciálneho súdu“ v § 83 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z., ústavný súd konanie v tejto časti zastavil, pretože označené ustanovenia v čase rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej už buď neboli súčasťou platného a účinného znenia preskúmaných právnych predpisov [§ 67 ods. 1 písm. c), § 74 ods. 6 zákona č. 757/2004 Z. z. a § 11 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z.], alebo v dôsledku novelizácie ich znenia navrhovateľom namietaný dôvod ich možného nesúladu s ústavným poriadkom Slovenskej republiky odpadol (§ 16 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z. z. a § 83 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z.).

V dôsledku spomenutých legislatívnych zmien sa obsah navrhovateľom napadnutých ustanovení § 67 ods. 1 písm. c) a § 74 ods. 6 zákona č. 757/2004 Z. z., § 16 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z. z. a § 11 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z. legislatívne priamo alebo nepriamo premietol do znenia § 67 ods. 1 písm. b), § 74 ods. 5 zákona č. 757/2004 Z. z., § 16 ods. 5 zákona č. 301/2005 Z. z., ako aj § 12 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z.

Podľa § 40 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd pri rozhodovaní podľa čl. 125 ústavy zistí nesúlad preskúmaného právneho predpisu nižšej právnej sily s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, a pritom zistí nesúlad aj ďalších právnych predpisov s predpismi vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, vydá nález o zistenom nesúlade aj týchto ďalších právnych predpisov.

Z uvedených dôvodov (s prihliadnutím na už spomínanú požiadavku materiálnej ochrany ústavnosti) preskúmal ústavný súd v konaní o predmetnom návrhu na základe § 40 zákona o ústavnom súde aj súlad ustanovení § 67 ods. 1 písm. b), § 74 ods. 5 zákona č. 757/2004 Z. z., § 16 ods. 5 zákona č. 301/2005 Z. z. a § 12 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. s navrhovateľom označenými ustanoveniami ústavy a kvalifikovaných medzinárodných zmlúv.

1. K súladu napadnutých právnych predpisov s čl. 1 ods. 1 ústavy

Ústavný súd v rámci svojej doterajšej judikatúry opakovane zdôraznil, že predmetom ochrany poskytovanej ustanovením čl. 1 ods. 1 ústavy sú ústavné princípy a demokratické hodnoty vytvárajúce vo svojom súhrne a vzájomnej previazanosti koncept materiálneho právneho štátu. Konceptia materiálneho právneho štátu akcentuje vo vzťahu k zákonodarcovi požiadavku rešpektovania základných práv a slobôd v rámci normatívnej regulácie spoločenských vzťahov. Podľa názoru ústavného súdu je povinnosťou všetkých štátnych orgánov zabezpečiť reálnu možnosť ich uplatnenia tými subjektmi, ktorým boli priznané (m. m. I. ÚS 17/99, I. ÚS 44/99). Konceptia materiálneho právneho štátu zahŕňa zároveň požiadavku na obsahovú a hodnotovú kvalitu právnej normy, ktorá má zaistiť primeranosť použitého právneho prostriedku implementovaného vo zvolenej legislatívnej regulácii, vo vzťahu k legitímnemu cieľu sledovanému zákonodarcom (zákonodarcom deklarovanému účelu právnej regulácie) a súlad zvoleného legislatívneho opatrenia s ústavnými princípmi a demokratickými hodnotami vytvárajúcimi koncept materiálneho právneho štátu (obdobne napr. PL. ÚS 22/06).

Materiálny právny štát sa nezakladá na zdanlivom dodržiavaní práva či na formálnom rešpektovaní jeho obsahu spôsobom, ktorý predstiera súlad právne významných skutočností s právnym poriadkom. Podstata materiálneho právneho štátu spočíva v uvádzaní platného práva do súladu so základnými hodnotami demokraticky usporiadanej spoločnosti a následne v dôslednom uplatňovaní platného práva bez výnimiek založených na účelových dôvodoch.

Koncepcia materiálneho právneho štátu má osobitný význam v okamihu zriaďovania orgánov verejnej moci, vymedzovania ich pôsobnosti a základov organizácie ich činnosti. Uvedené platí aj vo vzťahu ku kreovaniu súdnej moci a jej štruktúr vrátane mimoriadnych súdov. Zriadenie mimoriadnych súdnych orgánov predstavuje riešenie, ktoré je problematické z hľadiska demokratickej formy vlády. Takýto súd sa ľahko môže premeniť na prostriedok narušenia delby moci a jej koncentrácie v jednom štátnom orgáne či dokonca v rukách niekoľkých osôb. Preto má zásadný význam určenie pôsobnosti súdu, ktorý má znaky mimoriadneho súdneho orgánu, ako aj zavedenie jednoznačných záruk vylučujúcich možnosť jeho zneužitia na koncentráciu moci a na presadzovanie nelegitímnych partikulárnych záujmov.

Otázka prípustnosti zriadenia mimoriadnych súdnych orgánov je predmetom viacerých explicitných zahraničných ústavných úprav. Spravidla ide o ústavné úpravy, ktoré výslovne zakazujú zriadenie takéhoto typu súdu v danom štáte:

- Belgicko (vylučuje zriadenie mimoriadnych komisií alebo mimoriadnych tribunálov pod akýmkoľvek označením),
- Bulharsko (vylučuje existenciu mimoriadnych súdov),
- Dánsko (vylučuje zriadenie mimoriadnych súdov),
- Estónsko (zakazuje zriadenie mimoriadnych súdov),
- Slovinsko (mimoriadne súdy nesmú byť zriadené),
- Rumunsko (zakazuje zriadiť mimoriadne súdy),
- Taliansko (vylučuje existenciu mimoriadnych alebo špeciálnych sudcov, môžu byť zriadené len špecializované sekcie pre osobitné právne veci v rámci všeobecných súdov; v Taliansku pôsobia tzv. Court of Assizes ako špecializované sekcie súdov na konanie vo veciach najzávažnejších trestných činov, špeciálne úrady sú zriadené v rámci prokuratúry - Národný prokurátor proti mafii a Okresný prokurátor proti mafii, zákonom č. 8 z 20. januára 1992 bol zriadený Národný úrad proti mafii),
- Nemecko (vylučuje existenciu mimoriadnych súdov),
- Luxembursko (vylučuje zriadenie mimoriadnych komisií alebo mimoriadnych súdov),

- Španielsko [mimoriadne sudy sú zakázané, v systéme všeobecných súdov pôsobí tzv. Štátny súd (Audientia Nacional), ktorý koná vo veciach trestných činov proti Španielskemu kráľovstvu, terorizmu, organizovanému zločinu, vo veciach kompetenčných sporov, o odvolaniach proti rozhodnutiam ministrov, štátnych zástupcov a pod., v obchodných veciach, ktoré sa týkajú viac ako jedného autonómneho územia, tento súd je známy aj rozhodovaním v trestných veciach členov ETA],
- Cyprus (zakázané je zriaďovanie súdnych výborov alebo mimoriadnych súdov),
- Fínsko (zriaďovanie mimoriadnych súdov je zakázané, v oblasti trestného súdnictva pôsobí na základe osobitného zákona tzv. High court of impeachment - príslušný na trestné konanie proti ministrom, členom Najvyššieho súdu, Najvyššieho správneho súdu pre trestné činy vyplývajúce z výkonu ich funkcie, ústava zriaďuje Štátny súdny dvor ako súd príslušný na prejednanie obžaloby vznesenej proti členovi Štátnej rady, justičnému kancelárovi, justičnému ombudsmanovi atď. pre porušenie zákona pri výkone funkcie),
- Turecko (mimoriadne tribunály s právomocou, ktorá by vo výsledku vyňala osobu z jurisdikcie zákonného súdu, nesmú byť zriadené; v roku 2004 bola zrušená existencia Súdov štátnej bezpečnosti, tieto sudy, ktoré boli tvorené tak civilnými, ako aj vojenskými sudcami, rozhodovali vo veciach proti integrite štátu a boli kritizované pre porušovanie ľudských práv a porušovanie zásad spravodlivého procesu najmä pre nedostatočné záruky nezávislosti a nestrannosti súdu; súdne veci, ktoré patrili do ich jurisdikcie, boli formálne prenesené na iné sudy, na tzv. Heavy Penal Courts. Súhrnná správa Amnesty International zo septembra 2004 konštatuje: „Ochrancovia ľudských práv privítali proces rušenia kritizovaných Súdov štátnej bezpečnosti, ale zdôrazňujú potrebu, aby zriadenie špeciálnych Heavy Penal Courts, ktoré budú konať vo veciach organizovaného zločinu, terorizmu a činov proti štátnej bezpečnosti, bolo viac, než len zmenou názvu tej istej inštitúcie.“).

Ústavný poriadok niektorých štátov pripúšťa existenciu mimoriadnych súdov za stanovených podmienok:

- Poľsko (mimoriadne sudy alebo skrátené konania môžu byť zriadené len počas vojnového stavu),
- Litva (v čase mieru nemôžu byť v Litovskej republike zriadené sudy s mimoriadnou právomocou; od roku 2000 je v Litve zriadená Špeciálna vyšetrovacia služba, je to štátny orgán zodpovedajúci prezidentovi republiky a parlamentu; odhaľuje a vyšetroje trestné činy spojené s korupciou a zavádza opatrenia na prevenciu korupcie štátnych zamestnancov a osôb v obdobnom postavení).

Štáty, ktorých ústava výslovne pripúšťa existenciu „špeciálnych“ súdov:

- Grécko (ústava upravuje zriadenie osobitného súdu, ktorý je príslušný na trestné konanie proti terajším alebo bývalým ministrom, štátnym tajomníkom a členom vlády, špeciálny tribunál zriadený osobitným zákonom rozhoduje o obžalobách proti sudcom za ich chybné rozhodovanie),
- **Írsko (Podľa ústavy špeciálne sudy môžu byť zriadené zákonom na súdenie trestných činov, keď všeobecné sudy sú nepostačujúce na zabezpečenie efektívneho výkonu súdnej moci a ochranu verejného poriadku. V oblasti trestného súdnictva pôsobí Špeciálny trestný súd - Special Criminal Court, ktorý koná predovšetkým vo veciach terorizmu a organizovaného zločinu. Právne predpisy upravujúce dokazovanie, ktoré sa aplikujú pred Špeciálnym trestným súdom, sú rovnaké ako tie, ktoré sa aplikujú v konaniach pred všeobecnými súdmi. Tento súd bol zriadený v roku 1939. Napriek tomu, že pôvodne mal konať predovšetkým vo veciach súvisiacich s terorizmom, po roku 1990 v súvislosti s aktivitami I. čoraz viac konal vo veciach organizovaného zločinu. Viacerí členovia S. boli odsúdení týmto súdom.**

Špeciálny trestný súd je kritizovaný zo strany Amnesty International pre nedostatočné záruky nezávislosti a nestrannosti tohto súdu a pre zvýšenia počtu konaní vo veciach „bežného“ organizovaného zločinu oproti veciam týkajúcim sa terorizmu, ktoré mal pôvodne prerokúvať. Kritika sa týka tiež obsolentnosti tohto súdu, keďže Írsko nezaznamenáva vážne teroristické vyhrážky. Amnesty International v dokumente z roku 1997 s názvom „Írsko: Podanie Komisii na preskúmanie zákona o trestných činoch proti štátu a vecí súvisiacich“

výslovne naliehala, aby táto Komisia odporučila vláde zrušiť Špeciálny trestný súd, pretože existencia okolností ustanovených medzinárodnými štandardmi, ktoré by odôvodňovali činnosť takéhoto súdu v Írsku, nie je zjavná.),

- Holandsko (ústava umožňuje zriadenie súdov alebo tribunálov, ktoré nie sú súčasťou súdnej sústavy, osobitné tribunály boli zriadené na konanie vo veciach sociálneho zabezpečenia, vo veciach štátnej služby a pôsobí tu aj Obchodný a priemyselný odvolací tribunál ako špeciálny správny súd),
- Maďarsko (ústava umožňuje zákonom zriadiť špeciálne súdy pre osobitné skupiny právnych vecí).

Štáty, ktorých ústava sa o mimoriadnych súdoch nezmieňuje:

- Česká republika,
- Francúzsko (vo Francúzsku pôsobia viaceré porotné súdy. V oblasti trestného súdnictva pôsobí tzv. Špeciálny porotný súd. Svoju právomoc vykonáva najmä vo veciach zločinov spojených s terorizmom. Vo francúzskom súdnom systéme má osobitné postavenie. Bol zriadený v roku 1982 na rozhodovanie vo veciach vojenských priestupkov, jeho kompetencie boli rozšírené v roku 1986 o teroristické činy a v roku 1992 o organizovaný zločin a obchodovanie s omamnými látkami. Tento súd ročne rozhoduje v približne 10 prípadoch. Každé zasadnutie trvá menej ako 5 dní a môže sa predĺžiť maximálne na 6 týždňov v závislosti od komplexnosti prípadu a počtu obvinených.),
- Rakúsko,
- Spojené kráľovstvo,
- Lotyšsko,
- Malta.

Ústavný poriadok Slovenskej republiky neobsahuje výslovnú právnu úpravu týkajúcu sa zriadenia mimoriadneho súdu. Ústava neobsahuje výslovný zákaz zriadenia mimoriadneho či „špeciálneho súdu“ ani nespĺnomocňuje národnú radu, aby špeciálne súdnictvo zriadila. V rámci úpravy súdnej moci rozlišuje ústava súdnictvo ústavné, reprezentované Ústavným súdom Slovenskej republiky (čl. 124 až čl. 140), a všeobecné

súdnicstvo v širšom význame, reprezentované súdmi Slovenskej republiky (čl. 141 až čl. 148). Rozlíšenie je formálne zdôraznené systematickým usporiadaním ústavy (súdna moc je upravená v spoločnej siedmej hlave ústavy, ktorá je rozdelená na dva oddiely, v prvom oddiele siedmej hlavy je upravené postavenie Ústavného súdu Slovenskej republiky a v druhom oddiele siedmej hlavy je upravené postavenie súdov Slovenskej republiky).

Ustanovenie čl. 143 ods. 2 ústavy splnomocňuje národnú radu ustanoviť zákonom podrobnejšiu úpravu sústavy súdov, ich pôsobnosť, organizáciu a konanie pred nimi. Ústavné princípy, ktorým musí takáto zákonná právna úprava zodpovedať, sú obsiahnuté v ďalších ustanoveniach ústavy, predovšetkým v čl. 141 až čl. 148 (pokiaľ ide o kreovanie sústavy súdov, ich pôsobnosť, organizáciu), v čl. 17, čl. 46 až čl. 50 (pokiaľ ide o konanie pred nimi) a v čl. 1 ods. 1 v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy (pokiaľ ide o rešpektovanie základných princípov a hodnôt demokratického právneho štátu).

Národná rada je viazaná ústavou v rovnakej miere ako všetky ostatné štátne orgány Slovenskej republiky (čl. 2 ods. 2 ústavy). Pri uplatnení svojej zákonodarnej pôsobnosti môže prijať ľubovoľný zákon, pokiaľ takýmto zákonom neprekročí rámec daný ústavou (PL. ÚS 15/98).

Článok 1 v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy ustanovuje základné princípy pôsobenia všetkých štátnych orgánov Slovenskej republiky vrátane národnej rady pri tvorbe práva, teda pri prijímaní zákonov. Ustanovenie čl. 1 ods. 1 ústavy ukladá aj zákonodarcovi povinnosť chrániť princípy materiálneho právneho štátu. Pokiaľ zákonodarný orgán nepostupuje v súlade s ustanoveniami ústavy, poruší tým aj princíp ústavnosti vyplývajúci z čl. 1 ústavy. Týmto ustanovením je tak predurčená kvalita normotvornej činnosti zákonodarcu. Pri aplikácii ústavy sa žiadne z jej ustanovení nemôže vyčleňovať z kontextu a interpretovať izolovane. Pri interpretácii a aplikácii ústavy nemožno porušovať či ignorovať vzájomnú súvislosť medzi tými ustanoveniami, ktoré na seba významovo nadväzujú. Princíp právneho štátu sa v rámci tvorby zákona dodrží vtedy, ak je prijatý zákon v súlade so všetkými ustanoveniami ústavy, ktoré sú vo významovej a príčinnej

súvislosti so vzťahmi, ktoré prijatý zákon upravuje (m. m. PL. ÚS 32/95).

V uvedenom kontexte ústavný súd konštatuje, že rozsah úvahy, ktorou disponuje zákonodarný zbor pri identifikácii spoločenských problémov a potrieb, pri voľbe vhodných právno regulačných nástrojov ich riešenia a uspokojovania, ako aj v súvislosti s implementáciou konkrétnych legislatívnych nástrojov do zvolenej spoločenskej a hospodárskej politiky, je síce široký, avšak nie je neohraničený. Hranicou pre rozhodnutie zákonodarcu v súvislosti s voľbou konkrétneho legislatívneho opatrenia sú práve kautely vyplývajúce z ústavného poriadku interpretovaného a aplikovaného v zmysle koncepcie materiálneho právneho štátu.

Ústavný súd v konaní o súlade zákona s ústavou v záujme ochrany ústavnosti nemôže prihliadať iba na formálnu stránku veci, to znamená na skutočnosť, že národná rada v rámci svojej kompetencie upravila zákonom určitý spoločenský vzťah. Ústavný súd je v takomto konaní povinný vziať do úvahy nielen formálnu existenciu zákona, ale predovšetkým jeho obsah z hľadiska súladu so všetkými tými ustanoveniami ústavy, ktoré majú súvislosť so spoločenskými vzťahmi, tvoriacimi predmet zákonnej úpravy.

Z existencie ústavného zmocnenia národnej rady ustanoviť zákonom podrobnejšiu úpravu sústavy súdov, ich pôsobnosť, organizáciu a konanie pred nimi, za súčasnej absencie výslovného ústavného zákazu zriadenia Špeciálneho súdu nemožno automaticky vyvodiť záver o ústavnosti a legitímnosti zriadenia Špeciálneho súdu zákonom národnej rady. Zákonodarca pri uplatnení svojej právomoci podlieha úprave čl. 2 ods. 2 ústavy vylučujúcej vytvorenie orgánu súdnej moci, ktorého postavenie, pôsobnosť a organizácia by boli v rozpore s ústavnými princípmi relevantnými z hľadiska kreácie a fungovania súdnej moci obsiahnutými v čl. 1 a čl. 141 až čl. 148 ústavy. Ústava na taký postup národnú radu nespĺnomocnila.

Podľa názoru národnej rady je postavenie Špeciálneho súdu v systéme všeobecného súdnictva porovnateľné s postavením iných súdov so špecializovanou vecnou pôsobnosťou. Existencia a činnosť takýchto súdnych orgánov podľa tvrdenia národnej rady dosiaľ nebola

a ani nie je predmetom pochybnosti alebo sporu z hľadiska ich súladu s ústavným poriadkom Slovenskej republiky.

Vytváranie všeobecných súdov so špecializovanou agendou je aj podľa ústavného súdu prvkom zlučiteľným s organizáciou súdnej moci v demokratickom a právnom štáte. V právnom poriadku Slovenskej republiky sú v rámci všeobecného súdnictva ako súdy so špecializovanou agendou vytvorené napr. konkurzné a vyrovnacie súdy (§ 9 zákona č. 371/2004 Z. z.), zmenkové a šekové súdy (§ 10 zákona č. 371/2004 Z. z.), súdy s agendou priemyselnoprávnej ochrany (§ 11 zákona č. 371/2004 Z. z.), súd s agendou ochrany práv z hospodárskej súťaže (§ 12 zákona č. 371/2004 Z. z.), súd s agendou burzových obchodov (§ 13 zákona č. 371/2004 Z. z.) či súdy s azylovou agendou (§ 14 zákona č. 371/2004 Z. z.).

Špeciálny súd sa od všeobecných súdov so špecializovanou agendou odlišuje už názvom, ktorý má vyjadriť mimoriadnosť účelu jeho existencie. Rozdiel v pomenovaní však nestačí na právne relevantnú kvalifikáciu Špeciálneho súdu ako súdu mimoriadneho. Pre záver o mimoriadnej povahe označeného súdneho orgánu je určujúci obsah právnej úpravy, ktorá vymedzuje jeho postavenie, pôsobnosť, činnosť a organizáciu.

Orgány verejnej moci, ktoré majú mať v zmysle spoločných európskych, resp. demokratických ústavných tradícií postavenie súdu (súdneho orgánu), musia spĺňať viacero kritérií, napríklad právny základ ich vzniku a existencie (v súlade s právnym poriadkom, v rámci ktorého boli kreované), stály charakter, povinnosť rozhodnúť vo veci (ktorá im bola predložená v súlade s ich kompetenciou) – zákaz denegatio iustitiae, uplatňovanie právnych predpisov (resp. právnych pravidiel) pri rozhodovaní, povaha konania inter partes zahŕňajúca pravidlá spravodlivého procesu, ako aj nezávislosť a nestrannosť (obdobné kritériá špecifikoval v rámci svojej judikatúry v súvislosti s „definovaním“ pojmu „súdny orgán v zmysle práva Spoločenstva“ aj Európsky súdny dvor, napr. rozsudok z 19. septembra 2006, Wilson, C-506/04, Zb. 2006 s. I-8613, body 47 až 53, rozsudok zo 6. júla 2000, Abrahamsson a Anderson, C-407/98, Zb. s. I-5539, bod 29, rozsudok z 22. októbra 1998, Jokela a Pitkäranta, C-9/97 a C-118/97, Zb. s. I-6267, bod 18).

Charakteristickým znakom mimoriadnych súdnych orgánov je, že právna úprava ich postavenia, pôsobnosti, činnosti a organizácie sa vo vzťahu k niektorým z uvedených kritérií odlišuje od právnej úpravy postavenia, pôsobnosti, činnosti a organizácie „štandardných“ súdov natoľko, že z dotknutého súdneho orgánu vytvára alternatívny prvok jestvujúcej súdnej sústavy (súdneho systému).

Mimoriadne súdy spravidla spĺňajú požiadavku relevantného právneho základu vzniku a existencie súdneho orgánu. Často sú však kreované so špecifickým zámerom (cieľom), napr. potrestanie vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti, rozhodovanie o činoch ohrozujúcich alebo poškodzujúcich nezávislosť, bezpečnosť a ústavný poriadok štátu, boj proti terorizmu a pod. V súvislosti s týmto špecifickým zameraním ide často o orgány, ktoré majú iba dočasnú povahu, alebo sa v rámci ich činnosti uplatňujú osobitné právne pravidlá (predovšetkým procesného charakteru), ako aj osobitné pravidlá upravujúce podmienky výberu, menovania, zániku funkcie sudcov a samotnú organizáciu takýchto súdov.

Na rozdiel od „štandardných“ špecializovaných súdov sa v prípade mimoriadnych súdov uvedené špecifiká právnej úpravy ich postavenia, činnosti a organizácie takmer vždy viažu na osobitne vymedzenú pôsobnosť zahŕňajúcu významný mocensko-politický kontext.

Špeciálny súd zriadila národná rada zákonom začleniac ho systémovo do sústavy všeobecného súdnictva.

Podľa § 5 ods. 2 zákona č. 757/2004 Z. z. do sústavy súdov Slovenskej republiky patrí aj Špeciálny súd.

Podľa § 9 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. Špeciálny súd koná a rozhoduje v trestnoprávných veciach a v iných veciach, o ktorých to ustanovuje predpis o konaní pred súdmi.

Podľa § 16 ods. 5 druhej vety zákona č. 301/2005 Z. z. Špeciálny súd vykonáva konanie o trestných činoch patriacich do jeho pôsobnosti v prvom stupni.

Podľa § 8 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. najvyšší súd koná a rozhoduje

a) o riadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam krajských súdov a Špeciálneho súdu, ak tak ustanovujú predpisy o konaní pred súdmi,

b) o mimoriadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam okresných súdov, krajských súdov, Špeciálneho súdu a najvyššieho súdu, ak tak ustanovujú predpisy o konaní pred súdmi...

Článkom VII zákona č. 458/2003 Z. z. sa doplnil zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) účinný do 31. decembra 2005 (ďalej len „starý Trestný poriadok“) o úpravu § 15a, ktorá v odseku 1 vymedzila subjekty podliehajúce právomoci Špeciálneho súdu a v odseku 2 ustanovila druhy trestných činov, s ktorými sa spája právomoc Špeciálneho súdu, ak ju spáchajú aj iné osoby, ako sú uvedené v § 15a ods. 1 starého Trestného poriadku v znení zákona č. 458/2003 Z. z.

Ustanovením § 15a ods. 1 starého Trestného poriadku sa založila právomoc Špeciálneho súdu nad radom ústavných činiteľov a ďalších držiteľov verejnej moci počas výkonu funkcie (§ 15a ods. 3). Špeciálny súd mal rozhodovať o trestnej činnosti týchto osôb v prípadoch obžaloby zo spáchania trestného činu v súvislosti s ich právomocou a zodpovednosťou spojenou s výkonom verejnej funkcie. Pôsobnosť priznaná Špeciálnemu súdu vo vzťahu k osobám vymedzeným v taxatívnom výpočte § 15a ods. 1 starého Trestného poriadku sa rozšírila ustanovením čl. VII § 20 ods. 4 zákona č. 458/2003 Z. z.: „Ak je osoba podliehajúca právomoci okresného súdu, krajského súdu alebo vojenského súdu súčasne stíhaná pre iný trestný čin, ktorý vecne súvisí s trestným činom, na ktorý sa vzťahuje právomoc Špeciálneho súdu, Špeciálny súd vec prejedná a rozhodne, aj pokiaľ ide o súvisiaci trestný čin. Ináč sa ustanovenie odseku 1 v pomere medzi okresným súdom, krajským súdom alebo vojenským súdom na jednej strane a Špeciálnym súdom na druhej strane nepoužije.“ K rozšíreniu pôsobnosti Špeciálneho súdu došlo aj úpravou čl. VII § 21 zákona č. 458/2003 Z. z., podľa ktorej «V § 21 ods. 1 sa na konci pripája táto veta:

„Ak však čo len jeden z trestných činov patrí do právomoci Špeciálneho súdu, spoločné konanie vykonáva Špeciálny súd.“».

Starý Trestný poriadok bol s účinnosťou od 1. januára 2006 zrušený zákonom č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov, ktorý s modifikáciou zachoval koncepciu pôsobnosti Špeciálneho súdu tak, ako ju zaviedol čl. VII zákona č. 458/2003 Z. z.

Podľa § 14 ods. 1 Trestného poriadku pôsobnosť Špeciálneho súdu, ak sú podozriví zo spáchania trestného činu v súvislosti s ich právomocou a zodpovednosťou, sa vzťahuje na

- a) poslancov Národnej rady Slovenskej republiky,
- b) členov vlády Slovenskej republiky,
- c) štátnych tajomníkov,
- d) predsedov ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky,
- e) predsedu a podpredsedu Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky,
- f) sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky,
- g) sudcov,
- h) prokurátorov,
- i) verejného ochrancu práv,
- j) vedúceho Úradu vlády Slovenskej republiky,
- k) riaditeľa Národného bezpečnostného úradu,
- l) riaditeľa Slovenskej informačnej služby,
- m) členov Bankovej rady Národnej banky Slovenska.

Podľa § 14 ods. 3 Trestného poriadku pôsobnosť Špeciálneho súdu podľa odseku 1 sa vzťahuje na trestné činy spáchané za trvania funkcie, ktorá túto pôsobnosť zakladá, aj keď trestný čin osoby uvedenej v odseku 1 vyšiel najavo až po skončení funkcie, ktorá zakladá pôsobnosť Špeciálneho súdu.

Z uvedenej právnej úpravy vyplýva, že zriadením Špeciálneho súdu sa obmedzila pôsobnosť všeobecných súdov Slovenskej republiky. Z ich pôsobnosti sa vyňalo

rozhodovanie o trestnej činnosti vybraných držiteľov verejnej moci. Pôsobnosť Špeciálneho súdu tak bola určená podľa princípu personality, ktorý patril k relevantným znakom určenia právomoci súdnej moci predovšetkým za feudalizmu. Existencia súdov, na ktoré sa v danom období vývoja spoločnosti (zahŕňajúceho aj právny systém) mohla obrátiť len privilegovaná vrstva (sociálna skupina), viedla k právnym reformám akcentujúcim súdny systém, v ktorom majú subjekty právnych vzťahov v typovo rovnakých veciach prístup k rovnakému súdu, čo samozrejme nevylučuje uplatnenie konceptu špecializovaných súdov. Ich existenciu možno rozumne a dostatočne odôvodniť spoločenskou nevyhnutnosťou vyplývajúcou z prehĺbovania diferenciácie právom regulovaných spoločenských vzťahov v modernej spoločnosti a s tým spojenou potrebou kvalifikovanej aplikácie zložitej špecializovanej legislatívy.

Kreácia špecializovaných súdnych orgánov má byť však vyjadrením objektivizovaných spoločenských potrieb, a nie prostriedkom mocenských zásahov iných zložiek štátnej moci do výkonu právomoci prináležiacej moci súdnej prostredníctvom vytvárania prvkov „alternatívneho súdneho systému“. Predpokladom zachovania nezávislosti justície je totiž zachovanie „jedného súdnictva“ v štáte.

V tomto kontexte sa ústavný súd stotožňuje s argumentom navrhovateľa, že mimoriadny súd je kompatibilný s princípom právneho štátu v demokratických štátnych režimoch len výnimočne, a to na dosiahnutie mimoriadne závažného cieľa, ktorý nie je možné dosiahnuť iným spôsobom.

Hlavným dôvodom na zriadenie Špeciálneho súdu v Slovenskej republike bola ochrana pred korupciou a organizovaným zločinom. Podľa dôvodovej správy k návrhu zákona č. 485/2003 Z. z.: *„Účelom navrhovanej právnej úpravy je vytvoriť špecializované orgány na odhaľovanie, vyšetrovanie a trestné stíhanie korupcie a organizovaného zločinu... Suvedeným súvisí zároveň aj vytvorenie Špeciálneho súdu, ktorý bude uskutočňovať v týchto veciach súdne konanie. Tieto orgány budú mať miestnu pôsobnosť pre celé územie Slovenskej republiky. Cieľom je... lepšia špecializácia a zároveň ochrana a v prípade korupčných trestných činov prelomenie niektorých miestnych väzieb, ktoré*

môžu ovplyvniť odhaľovanie, vyšetrovanie a prípadne aj samotné súdne konanie v týchto prípadoch.“

Národná rada pri schvaľovaní návrhu zákona o Špeciálnom súde konkludentným spôsobom konštatovala existenciu naliehavého spoločenského záujmu stotožniac ho so záujmom na boji proti korupcii a organizovanému zločinu. Zákonom priznaná pôsobnosť Špeciálneho súdu vo vzťahu k držiteľom verejnej moci pritom z hľadiska jej celého rozsahu prekračuje zákonodarcom deklarovaný cieľ, pretože nesúvisí výlučne s korupciou alebo s organizovaným zločinom. Siahajú za ich hranice. Osoby zaradené do taxatívneho výpočtu § 14 ods. 1 Trestného poriadku podliehajú rozhodovacej právomoci Špeciálneho súdu za každý trestný čin, ktorého sa môžu dopustiť v súvislosti so svojou právomocou, a to aj ak by ich trestný čin súvisiaci so zverenou právomocou vyšiel najavo až po skončení funkcie (t. j. po zániku statusu, ktorý by mohol byť považovaný za indikátor rizika korupčného vplyvu vo vzťahu k rozhodovaniu súdu).

Podľa názoru národnej rady nie je „*osobitná osobná kompetencia*“ Špeciálneho súdu „... *ničím, čo by ho činilo súdom mimoriadnym a odlišným od všeobecných súdov...*“, pretože sa obdobne ako „*osobitná vecná kompetencia... v totožnej podobe len s iným obsahom týkajú aj iných súdov...*“.

Podľa názoru ústavného súdu je personálna pôsobnosť, ktorú zákon zveril Špeciálnemu súde, špecifická práve svojím obsahom, pretože na rozdiel od iných súdov s obdobným typom zúženej pôsobnosti je personálna pôsobnosť Špeciálneho súdu vymedzená spôsobom, ktorý z ústavnoprávneho a mocenskopolitického hľadiska nemožno považovať za indiferentný. Špeciálnemu súde bola zverená trestná právomoc nad ústavnými činiteľmi a vyššími štátnymi funkcionármi. Táto „mimoriadna“ črta, pokiaľ ide o postavenie Špeciálneho súdu, musí byť spolu s ďalšími podstatnými znakmi týkajúcimi sa jeho organizácie a činnosti vzatá do úvahy pri posúdení povahy tohto súdneho orgánu a pri následnom posúdení ústavnej konformnosti jeho postavenia založeného napadnutými právnymi predpismi.

Špecifickou črtou Špeciálneho súdu je taktiež osobitný právny režim obsadzovania miest sudcov tohto súdu. Táto osobitosť sa spája so splnením zákonom ustanovenej podmienky, podľa ktorej sudcom na Špeciálnom súde môže byť len ten sudca, ktorý dostane osvedčenie o bezpečnostnej previerke na stupeň utajenia „Prísne tajné“.

Podľa § 12 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. na Špeciálny súd možno dočasne prideliť len sudcu, ktorý je podľa osvedčenia Národného bezpečnostného úradu podľa osobitného zákona oprávnený oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami stupňa utajenia Prísne tajné; táto podmienka sa vzťahuje rovnako na sudcu preloženého na Špeciálny súd, ako aj na sudcu, ktorý rozhoduje o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu Špeciálneho súdu.

Podľa § 14 ods. 2 druhej vety zákona č. 385/2000 Z. z. na Špeciálny súd možno preložiť len sudcu, ktorý dovŕšil vek aspoň 35 rokov a spĺňa podmienku podľa § 12 ods. 2.

Podľa § 150a ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. ak sudca pridelený alebo preložený na Špeciálny súd prestane spĺňať podmienku oprávnenosti oboznamovania sa s utajovanými skutočnosťami stupňa utajenia Prísne tajné, dokončí konanie vo veciach, v ktorých už konal na hlavnom pojednávaní, ak prejednávaná vec neobsahuje utajovanú skutočnosť, s ktorou nie je oprávnený sa oboznamovať; rovnako sa postupuje v prípade sudcu, ktorý rozhoduje o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu Špeciálneho súdu.

Podľa § 150a ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z. sudcu Špeciálneho súdu uvedeného v odseku 2 preloží s jeho súhlasom súdna rada na súd, na ktorom vykonával funkciu sudcu pred jeho preložením na Špeciálny súd. Ak bol sudca pridelený na Špeciálny súd dňom vymenovania..., súdna rada ho s jeho súhlasom preloží na súd určený podľa odseku 1. Ak sudca nedá súhlas na preloženie, výkon funkcie sudcu sa prerušuje. Po prerušení sa sudca ujme výkonu funkcie sudcu na súde, na ktorom vykonával funkciu sudcu pred svojím preložením na Špeciálny súd...

V právnom štáte majú kompetencie, práva, povinnosti a zákonom upravené postupy orgánov štátu, ako aj právnických a fyzických osôb vytvárať nevyhnutné predpoklady naústavnú rovnováhu. Jej súčasťou je i systém del'by moci na zákonodarnú, výkonnú a súdnu, ktoré sú v parlamentnej demokracii autonómne a vzájomne prepojené len väzbami ústavnej kontroly a spolupráce. Z princípu ústavnej rovnováhy vyplýva, že ani zákonodarca nemôže jednotlivými zložkami moci v štáte disponovať voľne (PL. ÚS 25/00).

Rozdelenie štátnej moci na zákonodarnú, výkonnú a súdnu je základom nezávislosti súdnej moci. Nezávislosť na iných zložkách štátnej moci predstavuje súčasne určujúcu črtu súdnej moci, ktorou je podmienený riadny výkon jej funkcií. Predpokladá však existenciu ústavných a iných záruk, ktoré chránia súdy a sudcov pred tlakmi a ovplyvňovaním inými zložkami štátnej moci, ale aj pred ovplyvňovaním „zvnútra“ samej súdnej sústavy (PL. ÚS 52/99).

Národný bezpečnostný úrad, ktorý rozhoduje o oprávnení sudcov Špeciálneho súdu oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami stupňa utajenia Prísne tajné, je zriadený zákonom č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Z pôsobnosti, ktorú mu zákon priznal (§ 70), možno vyvodiť, že ide o orgán patriaci z pohľadu del'by moci na zákonodarnú, výkonnú a súdnu medzi orgány výkonnej moci.

Národný bezpečnostný úrad vydáva osvedčenia, ktoré majú časovo obmedzenú platnosť.

Podľa § 28 ods. 1 zákona č. 215/2004 Z. z. „platnosť osvedčenia pre utajované skutočnosti stupňa utajenia Prísne tajné je päť rokov, pre utajované skutočnosti stupňa utajenia Tajné je sedem rokov a pre utajované skutočnosti stupňa utajenia Dôverné je desať rokov.

Podľa § 29 prvej vety zákona č. 215/2004 Z. z. úrad je na základe zistenia nových skutočností povinný počas platnosti osvedčenia preveriť, či osoba spĺňa predpoklady

na vznik oprávnenia podľa § 10 ods. 1 a v prípade zistenia, že nespĺňa tieto predpoklady, zrušiť platnosť osvedčenia.

Pre posúdenie súladu právneho režimu nastoleného zákonom č. 458/2003 Z. z. s ústavou, má relevanciu nielen citovaná úprava § 28 a § 29 zákona č. 215/2004 Z. z., ale aj ustanovenie § 81 ods. 1 uvedeného zákona, v ktorom sa uvádza: Na rozhodovanie podľa tohto zákona sa okrem § 55 ods. 6, § 65 ods. 4, § 79 až § 80 nevzťahujú všeobecne záväzné právne predpisy o správnom konaní. V dôsledku toho konanie o udelení osvedčenia o bezpečnostnej previerke, ale aj konanie o preverení, či osoba spĺňa predpoklady na vznik oprávnenia, ktoré sa môže skončiť zrušením platnosti osvedčenia, a napokon aj konanie o udelení nového osvedčenia o bezpečnostnej previerke po uplynutí lehoty určenej § 28 ods. 1 zákona č. 215/2004 Z. z. nepodlieha úprave zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (Správny poriadok) v znení neskorších predpisov. To má za následok, že konanie a rozhodovanie o otázke kľúčového významu pre splnenie zákonom ustanovenej podmienky s povahou *conditio sine que non* pre zaradenie a zotrvanie konkrétnej osoby (sudcu) na mieste sudcu na Špeciálnom súde sa vykonáva podľa právnej úpravy, ktorá nie je zlučiteľná s požiadavkou právnej istoty, hoci táto je nevyhnutným atribútom právneho štátu. S uplatňovaním tohto princípu sa spája nielen požiadavka všeobecnej platnosti, trvácnosti, stability, racionality, spravodlivého obsahu právnych noriem a ich dostupnosti občanom, ale aj požiadavka predvídateľnosti konania orgánov verejnej moci (PL. ÚS 15/98).

Podľa § 10 zákona č. 215/2004 Z. z. oprávnenie na oboznamovanie sa s utajovanými skutočnosťami pre stupne utajenia „Prísne tajné, Tajné, Dôverné alebo Vyhradené“ môže vzniknúť, ak tento zákon neustanovuje inak, iba navrhovanej osobe, ktorá... d) súhlasí, aby bola oprávnená oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami a s vykonaním bezpečnostnej previerky.

Podľa § 16 uvedeného zákona materiálom na bezpečnostnú previerku sú aj...

b) informácie o bezpečnostnej spoľahlivosti navrhovanej osoby z evidencií Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby a Vojenského spravodajstva,

c) informácie o bezpečnostnej spoľahlivosti navrhovanej osoby vyžiadané od ďalších štátnych orgánov a iných právnických osôb, týkajúce sa navrhovanej osoby,

d) informácie o bezpečnostnej spoľahlivosti navrhovanej osoby z previerok vykonaných v mieste bydliska Policajným zborom, Slovenskou informačnou službou alebo Vojským spravodajstvom,

e) informácie vyžiadané od obce, v ktorej má navrhovaná osoba trvalý pobyt alebo prechodný pobyt,

f) informácie z previerok vykonaných Policajným zborom, Slovenskou informačnou službou alebo Vojským spravodajstvom o bezpečnosti prostredia, v ktorom navrhovaná osoba žije a pohybuje sa, a o možnosti výskytu bezpečnostných rizík.

Podľa § 14 ods. 2 zákona 215/2004 Z. z. sa za bezpečnostné riziko (dôvod na odopretie oprávnenia oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami) považuje:

a) činnosť proti záujmom Slovenskej republiky v oblasti obrany štátu, bezpečnosti štátu, medzinárodných stykov, ekonomických záujmov štátu, činnosti štátneho orgánu alebo proti záujmom, ktoré sa Slovenská republika zaviazala chrániť podľa medzinárodných zmlúv,

b) úmyselné porušenie právnych predpisov, v dôsledku ktorého by mohlo nastať ohrozenie záujmov Slovenskej republiky,

c) zistenie, že osoba

1. je alebo bola spoločníkom špiónov, teroristov, sabotérov alebo iných osôb v minulosti odôvodnene podozrievaných z takých aktivít,

2. je alebo bola členom alebo podporovateľom akejkoľvek organizácie, ktorá sa násilnými, podvratnými alebo inými nezákonnými prostriedkami usiluje odstrániť demokratický spoločenský poriadok,

3. je pod preukázateľným nátlakom v dôsledku finančnej situácie,

4. je preukázateľne závislá od konzumácie alkoholických nápojov alebo od iných návykových látok,

5. je alebo bola zainteresovaná na akejkoľvek forme sexuálneho konania, ktoré vedie k vydieraniu alebo k nátlaku,

6. preukázala svojím konaním alebo vyjadrením nečestnosť, nedôveryhodnosť vo vzťahu k ochrane utajovaných skutočností,

7. vážne alebo opakovane porušila bezpečnostné predpisy tým, že sa snažila

neoprávnene prenikať do zabezpečených komunikačných alebo informačných systémov,

8. trpí alebo trpela akoukoľvek chorobou alebo mentálnym alebo emočným stavom, ktorý môže spôsobiť výrazné poruchy v jej úsudku a správaní,

9. je pod preukázateľným nátlakom príbuzných alebo blízkych priateľov, ktorí sú zneužiteľní cudzou spravodajskou a informačnou službou, teroristickou skupinou, nelegálnou organizáciou, rizikovou skupinou alebo obdobným jednotlivcom,

10. prijíma neoprávnené platby, dary alebo iné výhody alebo zneužíva postavenie a funkciu na získavanie neoprávnených požitkov,

11. disponuje s majetkom, ktorého hodnota je neprimeraná priznaným príjmom a ktorého legálnosť pôvodu nie je schopná alebo ochotná preukázať,

12. absolvovala štúdium, kurz alebo školenie bezpečnostného charakteru na Vysokej škole Felixa Edmundoviča Dzeržinského KGB Zväzu sovietskych socialistických republík.

Právna úprava zavedená zákonom č. 485/2003 Z. z. v spojení s právnou úpravou zákona č. 215/2004 Z. z. umožňuje špecializovanému bezpečnostnému orgánu výkonnej moci účinne zasiahnuť do právneho statusu sudcu Špeciálneho súdu a spochybníť jeho legitimitu postupom, v rámci ktorého dochádza k zhromažďovaniu osobných údajov o osobe sudcu vrátane osobných údajov osobitnej kategórie (zdravotný stav, sexuálna orientácia a intímny život, finančná a majetková situácia, názory a osobné presvedčenie, rodinné a spoločenské vzťahy), pričom k zhromažďovaniu uvedených údajov môže dochádzať aj utajovaným spôsobom s následným vyhodnotením tzv. bezpečnostného rizika v rámci značne širokej správnej úvahy Národného bezpečnostného úradu. Dôvodom na konštatovanie bezpečnostného rizika môžu byť pritom aj skutočnosti týkajúce sa ochorenia alebo „emočného stavu“ prekonaného sudcom v minulosti alebo správania sa „tretích osôb“ v okolí sudcu (rodinných príslušníkov, známych).

Národná rada v tejto súvislosti uviedla, že právnou istotu týkajúcu sa postavenia sudcov Špeciálneho súdu a taktiež rovnováhu vzájomného vzťahu súdnej, výkonnej a zákonodarnej moci v danej sfére nastoľuje systém opravných prostriedkov zahŕňajúci okrem iného plnú jurisdikciu najvyššieho súdu na preskúmanie rozhodnutí Národného bezpečnostného úradu prostredníctvom právomoci preskúmať rozhodnutia výboru

Národnej rady Slovenskej republiky na preskúmanie niektorých rozhodnutí Národného bezpečnostného úradu (ďalej len „osobitný výbor národnej rady“). Preskúmanie rozhodnutí o bezpečnostnej previerke sudcov Špeciálneho súdu je viacinstančné, pričom v konečnej inštancii prináleží orgánu súdnej moci.

Podľa názoru ústavného súdu právna úprava podmieňujúca výkon funkcie sudcu Špeciálneho súdu bezpečnostnou previerkou realizovanou v právnom režime zákona č. 215/2004 Z. z. vytvára stav, keď sa sudcom Špeciálneho súdu môže stať iba osoba, o ktorej Národný bezpečnostný úrad získava informácie špecifickej osobnej povahy, a to aj utajeným spôsobom, pričom takto získané informácie môže vyhodnocovať v rámci veľmi širokej správnej úvahy a prakticky v ktoromkoľvek momente môže spochybníť legitimitu a legalitu výkonu funkcie sudcu Špeciálneho súdu konkrétnou osobou bez možnosti kontroly a účinného zásahu Súdnej rady ako ústavného orgánu súdnej moci, ktorému ústava zveruje pôsobnosť v oblasti zabezpečenia nezávislosti súdnictva a jeho oddelenia od iných orgánov štátu vrátane rozhodnutí týkajúcich sa výberu, kariérneho postupu a „služobného“ pomeru sudcov. Uvedená právna úprava zároveň nezaistuje sudcom Špeciálneho súdu dostatočne účinné prostriedky nápravy, ako to namietala národná rada, pretože osobitný výbor národnej rady [zriadený a pôsobiaci na základe ústavného zákona č. 254/2006 Z. z. o zriadení a činnosti výboru Národnej rady Slovenskej republiky na preskúmanie rozhodnutí Národného bezpečnostného úradu (ďalej len „ústavný zákon č. 254/2006 Z. z.“)] a ani najvyšší súd v súvislosti s preskúmaním rozhodnutí osobitného výboru národnej rady nemôžu svojím rozhodnutím zmeniť a nahradiť prvostupňové rozhodnutie Národného bezpečnostného úradu. Majú iba kasačnú právomoc, v rámci ktorej môžu preskúmané rozhodnutie zrušiť a vec opakovane vracať na nové konanie a rozhodnutie Národného bezpečnostného úradu. Jurisdikcia osobitného výboru národnej rady a najvyššieho súdu je teda úplná, iba pokiaľ ide o rozsah prieskumnej právomoci (možnosti skúmať zistenie a posúdenie skutkového stavu, ako aj posúdenie právnych otázok), nie je však úplná, pokiaľ ide o rozsah rozhodovacej právomoci týchto orgánov. S podaním opravného prostriedku proti rozhodnutiu Národného bezpečnostného úradu, ako aj proti rozhodnutiu osobitného výboru národnej rady pritom nie je spojený odkladný účinok vo vzťahu k právnomu postaveniu sudcu Špeciálneho súdu. Pokiaľ ide o postavenie osobitného výboru národnej

rady, ústavný súd navyše konštatuje, že národná rada nereagovala ústavným spôsobom na výsledok konania ústavného súdu vo veci vedenej pod sp. zn. PL. ÚS 6/04, keď nerešpektovala závery a právny názor ústavného súdu vyjadrený v náleze z 19. októbra 2005 v uvedenej veci (uverejnenom v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 638/2005 Z. z.), čím porušila princípy právneho štátu (m. m. PL. ÚS 12/97).

Za týchto okolností nemožno systém opravných prostriedkov podľa zákona č. 215/2004 Z. z. a ústavného zákona č. 254/2006 Z. z. považovať za dostatočne účinný a spôsobilý zaistiť stabilitu a nezávislosť statusu sudcov Špeciálneho súdu. Právne garancie ochrany osôb, ktorých úlohou je vykonávať súdnictvo, sú pritom inherentnou súčasťou právnych záruk ochrany súdnych orgánov pred možnými vonkajšími zásahmi alebo nátlakom, ktorý by bol spôsobilý ohroziť nezávislosť a nestrannosť súdneho rozhodovania (pozri napr. už spomínaný rozsudok Európskeho súdneho dvora z 19. septembra 2006, Wilson, C-506/04, Zb. 2006 s. I-8613, bod 51).

Právna úprava § 12 ods. 2, § 14 ods. 2 a § 150a zákona č. 385/2000 Z. z. podriaďujúca výkon funkcie sudcu Špeciálneho súdu bezpečnostnej previerke realizovanej v právnom režime zákona č. 215/2004 Z. z. tak neustanovuje primerané a spoľahlivé záruky vylučujúce možnosť ovplyvňovania výkonu právomoci tohto súdu na presadzovanie prípadných nezákonných, nelegitímnych či politických záujmov. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že Slovensko už má zlú historickú skúsenosť so zneužitím súdnictva na vykonštruované, politicky motivované súdne procesy z 50. rokov 20. storočia.

Zaradenie sudcu na Špeciálny súd zákonom ustanoveným spôsobom (preloženie alebo dočasné pridelenie) je v zmysle označenej právnej úpravy podmienené rozhodnutím orgánu výkonnej moci - Národného bezpečnostného úradu. Tento orgán je oprávnený zasahovať do činnosti Špeciálneho súdu výkonom svojej právomoci aj tým, že môže

- zrušiť platnosť osvedčenia o bezpečnostnej previerke počas trvania platnosti osvedčenia,

- neudelit' nové osvedčenie o bezpečnostnej previerke po uplynutí zákonom určenej lehoty pre platnosť osvedčenia.

Ustanovením podmienky platného osvedčenia o bezpečnostnej previerke podľa zákona č. 215/2004 Z. z., ako *conditio sine qua non* vo vzťahu k ustanoveniu a výkonu sudcovskej funkcie na mieste sudcu na Špeciálnom súde, zákonodarca narušil deľbu moci. V rámci ústavnej koncepcie systému vzájomných brzd a protiváh jednotlivých zložiek štátnej moci je síce legitímne priznať výkonnej moci určitú mieru ingerencie v rámci kreovania a niektorých aspektov fungovania moci súdnej, právomoci priznané výkonnej moci však nemôžu byť konštituované takým spôsobom, aby v konečnom dôsledku umožňovali prakticky kedykoľvek a náhle „odvolať sudcu“ alebo zasiahnuť do zloženia senátu prerokúvajúceho konkrétnu vec. Flexibilita postupu Národného bezpečnostného úradu podľa zákona č. 215/2004 Z. z. a rozsah správnej úvahy, ktorú mu tento zákon priznáva v súvislosti s posudzovaním a vyhodnocovaním bezpečnostného rizika, v porovnaní s podstatne menej účinným systémom opravných prostriedkov vo vzťahu k rozhodnutiam tohto orgánu takýto stav vytvárajú. Výkonnej moci tak zákonodarca priznal neprimerane silné postavenie, ktoré nie je v súlade so systémom brzd a protiváh ako ťažiskovým prvkom demokratickej formy vlády. Ide o narušenie ústavného princípu deľby moci spôsobom, ktorý odporuje zásadám implikovaným v koncepcii demokratického štátu tak, ako ju zaručuje čl. 1 ods. 1 ústavy.

Navrhovateľ namietal, že podmienenie výkonu funkcie sudcu na mieste sudcu Špeciálneho súdu rozhodnutím Národného bezpečnostného úradu o udelení osvedčenia podľa § 12 ods. 2, § 14 ods. 2 a § 150a zákona č. 358/2000 Z. z. nerešpektuje deľbu moci v demokratickom štáte aj tým, že obmedzuje právomoc súdnej rady podľa čl. 141a ods. 4 písm. b) ústavy. Podľa tohto ustanovenia do pôsobnosti Súdnej rady Slovenskej republiky patrí rozhodovať o pridelení a preložení sudcov.

Súdna rada je ústavný orgán zriadený čl. 141a ústavy v rámci druhého oddielu jej siedmej hlavy. Týmto zaradením v systematike ústavy je bez pochybností vyjadrená príslušnosť súdnej rady k súdnej moci. Pôsobnosť súdnej rady podľa čl. 141a ods. 4 ústavy slúži na vytvorenie mechanizmu zaručujúceho nezávislosť súdnej moci od moci výkonnej. Národná rada poprela účel tejto právnej úpravy, keď rozhodovanie súdnej rady podmienila rozhodnutím výkonnej moci zastúpenej Národným bezpečnostným úradom. Pri rozhodovaní

o dočasnom pridelení alebo preložení sudcu na Špeciálny súd má súdna rada povinnosť zaradiť na miesto sudcu Špeciálneho súdu iba toho sudcu, ktorého za spôsobilého pre výkon funkcie na tomto súde uzná Národný bezpečnostný úrad. Právna úprava pritom neposkytuje súdnej rade žiadny účinný prostriedok kontroly záverov Národného bezpečnostného úradu vo vzťahu k jednotlivým preverovaným osobám kandidátov na miesto sudcu Špeciálneho súdu. Schválením takéhoto právneho mechanizmu nerešpektovala národná rada zásady materiálneho právneho štátu chránené čl. 1 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 141a ods. 4 písm. b) ústavy.

V konaniach o súlade právnych predpisov s ústavou a s kvalifikovanými medzinárodnými zmluvami (čl. 125 ústavy) má posudzovanie súladu napadnutého právneho predpisu s čl. 1 ods. 1 ústavy spravidla subsidiárny (podporný, doplňujúci) význam. V prípadoch vyslovenia nesúladu napadnutého právneho predpisu s ústavným poriadkom máva prioritu zistenie, že zákon, prípadne iný preskúmaný všeobecne záväzný právny predpis nie je v súlade aj s ďalšími ústavnými normami alebo s dohodnutými medzinárodnými zmluvami. Uvedené však nevylučuje taký stav, keď porušenie zásad materiálneho právneho štátu je natoľko intenzívne, že samo osebe musí mať za následok rozhodnutie o nesúlade zákona s ústavou. Vytvorenie orgánu štátu, ktorý sa svojou podstatou vymyká z rámca štandardnej organizácie verejnej moci v štáte, bez existencie závažného dôvodu opodstatňujúceho zriadenie takého orgánu štátu samo osebe vážne ohrozuje podstatu materiálneho právneho štátu. Z toho dôvodu je vytvorenie takého orgánu nezlučiteľné s ochranou, ktorú zaručuje čl. 1 ods. 1 ústavy v rozsahu princípov a zásad právneho štátu (obdobne napr. PL. ÚS 6/04).

V nadväznosti na dosiaľ uvedené skutočnosti možno konštatovať, že Špeciálny súd je súdnym orgánom, ktorý má znaky typické pre súd so špecializovanou súdnou agendou (legálny právny základ; stály charakter; osobitná vecná pôsobnosť podľa § 14 ods. 2 Trestného poriadku, v rámci ktorej sú vymedzené osobitné kategórie trestných činov patriace do jeho pôsobnosti; procesný postup podľa všeobecných procesných pravidiel - zákon č. 301/2005 Z. z.; rozhodovanie v prvej inštancii, pričom proti jeho rozhodnutiam sú prípustné opravné prostriedky, o ktorých rozhoduje najvyšší súd), ale aj niektoré znaky

mimoriadneho súdneho orgánu (špecifická personálna pôsobnosť vo vzťahu k ústavným činiteľom a vyšším štátnym funkcionárom nad rámec trestných činov spojených s korupciou a organizovaným zločinom podľa § 14 ods. 1 a 3 Trestného poriadku v spojení so špecifickým právnym režimom výberu sudcov a výkonu ich funkcie na tomto súde, podmieneným dohľadom bezpečnostného orgánu výkonnej moci a s tým spojenými nedostatočnými právnymi garanciami pred zasahovaním do výkonu ich právomoci). Takto kreovaný „hybridný“ charakter Špeciálneho súdu, ktorý vznikol spojením označených dvoch mimoriadnych znakov v jednom orgáne súdneho typu (popri ostatných znakoch typických pre štandardné špecializované súdy), spôsobuje jeho nejednoznačné zaradenie do systému súdov Slovenskej republiky, a nie je v súlade s čl. 1 ods. 1 ústavy, pretože:

- porušuje princíp právnej istoty implikovaný v koncepcii materiálneho právneho štátu, keď právne postavenie sudcov na Špeciálnom súde spochybňuje možnosťou Národného bezpečnostného úradu kedykoľvek zrušiť sudcovi osvedčenie o bezpečnostnej previerke, a tým spôsobiť zánik jeho pôsobenia na Špeciálnom súde v konaní bez jednoznačných a vopred predvídateľných pravidiel,
- kreuje Špeciálny súd spôsobom, ktorý narúša del'bu moci medzi súdnou mocou a výkonnou mocou v prospech moci výkonnej, čím porušuje aj zásady demokratického štátu, osobitne garancie sudcovskej nezávislosti, pričom takto kreovanému súdnemu orgánu zveruje prakticky výlučnú trestnú jurisdikciu nad ústavnými činiteľmi a niektorými vyššími štátnymi funkcionármi v súvislosti s výkonom ich právomoci.

V danom prípade ide o tak závažné porušenie princípov demokratického právneho štátu, že si vyžiadalo osobitné posúdenie napadnutých právnych predpisov s čl. 1 ods. 1 ústavy a viedlo ústavný súd k záveru o nesúlade čl. I § 1 zákona č. 458/2003 Z. z., § 14 ods. 1 a 3 Trestného poriadku, ako aj o nesúlade § 12 ods. 2, o nesúlade slovného spojenia „a spĺňa podmienku podľa § 12 ods. 2“ v § 14 a o nesúlade § 150a zákona č. 385/2000 Z. z. s označeným ustanovením ústavy.

2. K súladu napadnutých právnych predpisov s čl. 141 ods. 1 a 2, čl. 144 ods. 1, čl. 145 ods. 2 a čl. 148 ods. 1 a 2 ústavy

Podľa čl. 143 ods. 1 ústavy sústavu súdov v Slovenskej republike tvoria najvyšší súd a ostatné súdy. Podrobnejšiu úpravu sústavy súdov, ich pôsobnosť, organizáciu a konanie pred nimi má ustanoviť zákon (čl. 143 ods. 2 ústavy).

Termín „zákon“ nemusí označovať výlučne jeden všeobecne záväzný právny predpis so silou zákona, ale môže zahŕňať neurčitý počet všeobecne záväzných právnych predpisov s definovaným stupňom právnej sily (obdobne napr. II. ÚS 28/96). Formálnu podmienku čl. 143 ods. 2 ústavy možno splniť úpravou sústavy súdov, ich pôsobnosti, organizácie a konania pred nimi v jednom zákone, ako aj v sérii zákonov. Materiálne naplnenie tohto ústavného zmocnenia však predpokladá súlad obsahu takejto právnej úpravy s ústavnou úpravou postavenia súdnej moci. Národná rada pri uplatňovaní svojej zákonodarnej právomoci v súvislosti s reguláciou organizácie a činnosti súdnej moci nemôže kreovať orgány štátu, ktoré sa formálne radia do sústavy súdov, ale vybočujú z rámcov, ktoré štruktúru, vlastnosti a funkčné pôsobenie súdnej moci ústavne vymedzujú.

Podľa čl. 141 ods. 1 ústavy v Slovenskej republike vykonávajú súdnictvo nezávislé a nestranné súdy. Podľa čl. 144 ods. 1 ústavy sú sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom.

Ústava definuje dva podstatné atribúty súdnictva v Slovenskej republike – nezávislosť a nestrannosť. Nezávislosť súdnej moci a sudcu znamená, že iné orgány verejnej moci nemajú nijaké oprávnenie vydávať príkazy, ktoré by mohli ovplyvniť výsledok rozhodovacej činnosti súdu alebo sudcu. Nezávislosť má zásadný význam pre súdnictvo aj pre sudcov. Účelom nezávislosti súdov je zabezpečiť im také postavenie, ktoré zodpovedá ich úlohe v právnom štáte, a to tak vo vzťahu k ďalším orgánom štátu (v horizontálnej úrovni vzťahov), ako aj vo vzťahu k subjektom podliehajúcim ich jurisdikcii. Všeobecne možno pojem nezávislosť súdov charakterizovať tak, že zahŕňa rozhodovanie bez akýchkoľvek právnych a faktických vplyvov na výkon ich právomoci, a taktiež vylúčenie ich podriadenosti pri výkone právomoci komukoľvek inému.

Nezávislosť súdnictva a nezávislosť súdov sú preto späté s plnením tých úloh, ktoré im v právnom štáte zveruje ústava. V tomto smere ako nezávislosť súdov, tak ani nezávislosť sudcov nemôže byť nikdy nezávislosťou absolútnou a „samouúčelnou“, keďže sa poskytuje funkčne pre potreby riadneho výkonu súdnictva. V dôsledku toho ju nemožno považovať ani za akúsi „výsadu“ súdnej moci, ale (a naopak) za nevyhnutný predpoklad naplnenia jej zodpovednosti za nestranné a spravodlivé súdne rozhodnutia. Túto skutočnosť napokon potvrdzuje čl. 141 ods. 1 ústavy, v ktorom sa uvádza, že nezávislé a nestranné súdy „vykonávajú súdnictvo“, a čl. 144 ods. 1 ústavy uvádza, že sudcovia sú nezávislí „pri rozhodovaní“, resp. čl. 135 ods. 4 ústavy ustanovuje, že sudcovia ústavného súdu sa zaväzujú „rozhodovať“ nezávisle a nestranne“ (PL. ÚS 52/99).

Nezávislosť súdnej moci je pojem s dvojitým významom: označuje nezávislosť súdov (inštitucionálna nezávislosť) a nezávislosť sudcov (individuálna nezávislosť). Inštitucionálnu nezávislosť súdnej moci nemožno stotožňovať s individuálnou nezávislosťou sudcov. Právne záruky inštitucionálnej nezávislosti, ako aj individuálnej nezávislosti by mali byť v spravodlivej rovnováhe s verejným záujmom na tom, aby súdy a sudcovia plnili svoje poslanie rozhodovať spory nestranne v súlade s platným právnym poriadkom a s plným rešpektom k právam, ktoré sa priznávajú účastníkom súdnych konaní.

Ústavné zásady nezávislosti súdov a sudcov však nemožno ani oddeľovať, keďže nezávislosť súdnej moci treba považovať za základný predpoklad nezávislosti sudcov samých. Nezávislé súdnictvo naopak nemôže existovať bez nezávislých sudcov. V tomto kontexte možno sudcovskú nezávislosť označiť za pojmový znak súdnej moci (PL. ÚS 52/99).

Zákonná úprava postavenia Špeciálneho súdu nezaručuje inštitucionálnu nezávislosť tohto orgánu ani individuálnu nezávislosť jeho sudcov. Výkonná moc prostredníctvom Národného bezpečnostného úradu má možnosť zasahovať do obsadzovania inštitúcie Špeciálneho súdu udelením osvedčenia o bezpečnostnej previerke stupňa „Prísne tajné“ alebo rozhodnutím o zániku platnosti tohto osvedčenia, prípadne neudelením nového osvedčenia po uplynutí doby platnosti, čo je v rozpore s čl. 141 ods. 1 ústavy.

Časovo neobmedzené funkčné obdobie je prostriedkom garancie individuálnej nezávislosti sudcu. Udelením osvedčenia o bezpečnostnej previerke na zákonom ustanovený čas, po uplynutí ktorého sa začína nové udeľovanie tohto osvedčenia, sa výkon sudcovskej funkcie na mieste sudcu na Špeciálnom súde stáva dočasným. Časovo limitované pôsobenie sudcu na Špeciálnom súde (aj keď nie de iure, ale de facto) prostredníctvom zákonom ustanovenej doby platnosti bezpečnostnej previerky spojenej s periodickým opakovaním preskúmania bezpečnostnej spoľahlivosti sudcu Špeciálneho súdu sa spája so skutočnosťou, že túto bezpečnostnú previerku vykonáva orgán výkonnej moci, pričom pri preskúmaní bezpečnostnej spoľahlivosti sudcu nie je viazaný procesným zákonným postupom spĺňajúcim požiadavky spravodlivého procesu (získava alebo využíva údaje získané aj utajovaným spôsobom a z rôznych zdrojov) a pri svojom rozhodovaní vo veci nemusí vychádzať výlučne z jednoznačne preukázaných záverov (podstatou bezpečnostnej previerky je preventívne eliminovať potenciálnu hrozbu – bezpečnostné riziko). Záruky nezávislosti sudcov Špeciálneho súdu podliehajúcej takejto výraznej „dohľadovej“ právomoci orgánu výkonnej moci s reálnou možnosťou kedykoľvek spochybníť legalitu aj legitimitu výkonu funkcie sudcu Špeciálneho súdu sú značne spochybnené. Právne postavenie sudcov na Špeciálnom súde preto nie je spôsobilé zaručiť sudcovi individuálnu nezávislosť, tak ako to predpokladá čl. 144 ods. 1 ústavy.

Navrhovateľ namietol taktiež porušenie čl. 141 ods. 2 ústavy, podľa ktorého sa súdnictvo vykonáva na všetkých stupňoch oddelene od iných štátnych orgánov. Ako už bolo uvedené, pôsobenie sudcov Špeciálneho súdu vo funkcii, ale aj ich rozhodovacia činnosť počas pôsobenia na mieste sudcu Špeciálneho súdu nie je oslobodená od zásahov Národného bezpečnostného úradu. Potenciálny vplyv orgánu výkonnej moci na činnosť Špeciálneho súdu je natoľko intenzívny, že jej nemožno priznať povahu výkonu súdnictva oddeleného od iných štátnych orgánov, čo je v rozpore s čl. 141 ods. 2 ústavy.

Pokiaľ národná rada namieta, že v posudzovanej veci nemožno vopred predpokladať možnosť ovplyvňovania súdnej moci mocou výkonnou a je potrebné striktne vychádzať z predpokladu ústavného a zákonného výkonu právomoci Národným bezpečnostným úradom (*„... inak je totiž v nesúlade s ústavou takmer každá právomoc ktoréhokoľvek*

orgánu verejnej moci...“), ústavný súd konštatuje, že výklad a praktická aplikácia práva orgánmi verejnej moci (vrátane ústavného súdu) musí reagovať na reálne existujúce spoločenské vzťahy vrátane objektívne možných alternatív ich vývoja. Iba takýto prístup je v súlade so zmyslom a poslaním – sociálnou funkciou práva. Ústavnoprávne garancie týkajúce sa inštitucionálnej nezávislosti súdnej moci, ako aj statusu individuálnych nositeľov tejto moci – sudcov poskytuje ústava prostredníctvom ústavných princípov nezávislosti súdov (čl. 141 ods. 1 ústavy), nezávislosti sudcov (čl. 144 ods. 1 ústavy) a oddeleného výkonu súdnictva od iných orgánov verejnej moci (čl. 141 ods. 2 ústavy) aj v situácii, keď prirodzene deklaruje (predpokladá) a vyžaduje striktné legálny výkon verejnej moci zo strany všetkých štátnych orgánov (čl. 2 ods. 2 ústavy).

Akceptácia argumentu národnej rady by vo svojich dôsledkoch viedla k popretiu účelnosti a zmyslu princípov zaručených v ustanoveniach čl. 141 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 144 ods. 1 ústavy, ako aj k popretiu účelnosti a zmyslu samotného princípu del'by moci, ktorý je fundamentálnym základom moderného konštitucionalizmu, a paradoxne (per argumentum ad absurdum) by spochybnila samotnú legitímnosť cieľa, ktorý zákonodarca zriadením Špeciálneho súdu a zavedením inštitútu bezpečnostnej previerky jeho sudcov sledoval. Ak by totiž úvaha o možnosti excesu Národného bezpečnostného úradu ako bezpečnostného orgánu výkonnej moci v súvislosti s výkonom jeho právomoci nebola legitímna, tým skôr by nebolo možné považovať za legitímnu úvahu o možných excesoch súdov a sudcov pri výkone ich právomoci. V dôsledku toho by nebol legitímny ani na tejto úvahe založený cieľ spomenutých legislatívnych opatrení spočívajúci v úsilí eliminovať možnosť vydierania, nátlaku alebo korupčného ovplyvňovania sudcov ako zdroja ich možných excesov pri výkone sudcovskej právomoci.

Navrhovateľ namietol aj porušenie blanketového zmocnenia udeleného národnej rade druhou vetou čl. 145 ods. 2 ústavy, podľa ktorého zákon ustanoví:

- a) ďalšie predpoklady na vymenovanie za sudcu,
- b) ďalšie predpoklady na funkčný postup sudcu,
- c) rozsah imunity sudcov.

Hoci to navrhovateľ neuviedol výslovne, z jeho argumentácie možno vyvodit', že v okolnostiach prípadu vidí porušenie druhej vety čl. 145 ods. 2 ústavy v tom, že v prípade sudcov Špeciálneho súdu národná rada ustanovila aj také podmienky výkonu sudcovskej funkcie na mieste sudcu Špeciálneho súdu, ktoré nemožno zaradiť ani do jednej z troch skupín podmienok prenechaných na úpravu zákonom.

Ústavný súd konštatuje, že účelom ústavného zmocnenia zákonodarcu na ďalšiu zákonnú úpravu nie je taxatívne uzatvorené vymedzenie predmetu právnej úpravy nadväzujúcej na ústavu. Účelom zmocnení, ktoré ústava udeľuje zákonodarcovi na úpravu zákonom, je určiť minimálny štandard úpravy vzťahov, ktorých právnou reguláciu ústava zakladá. V prípade zákonnej úpravy postavenia sudcov pri výkone súdnej moci pokladá napríklad ústavný súd za nezlučiteľnú so zásadami materiálneho právneho štátu takú právnou úpravu, ktorá by opomenula definovať práva a povinnosti sudcov, a to aj napriek tomu, že druhom oddiele siedmej hlavy ústava nepochybne výslovne zákonodarcu, aby vymedzil práva a určil povinnosti späté s výkonom funkcie sudcu. Nezávislosť súdov ani nezávislosť sudcov nemožno interpretovať bezmedzne ako právne postavenie, s účelom ktorého je nezlučiteľné ustanovenie akejkoľvek zákonnej povinnosti adresovanej sudcovi, o priznaní práv ani nehovoriac. Z toho dôvodu ústavný súd neakceptoval navrhovateľovu argumentáciu, že zákonná úprava prekračujúca z hľadiska rozsahu predmetu právnej úpravy okruh otázok taxatívne uvedených v čl. 145 ods. 2 ústavy (napr. stanovenie podmienky veku sudcu 35 rokov na preloženie na Špeciálny súd) je v rozpore s ústavou, a preto v tejto časti návrhu navrhovateľa nevyhovet.

Pokiaľ ide o zákonnú podmienku veku 35 rokov, ale aj podmienku „kladného výsledku bezpečnostnej previerky“, ústavný súd sa navyše stotožňuje s argumentáciou národnej rady v tom zmysle, že ide o podmienku preloženia (dočasného pridelenia) sudcu na Špeciálny súd (konkrétny súdny orgán), a nie o ústavne stanovenú podmienku nadobudnutia alebo trvania sudcovskej funkcie ako takej (čl. 145 ods. 2 ústavy).

3. K námietke o porušení zásady rovnakého zaobchádzania a nesúladu právnej úpravy odmeňovania sudcov Špeciálneho súdu

Navrhovateľ namietol, že sudcovia Špeciálneho súdu a sudcovia všeobecných súdov nemajú rovnaké postavenie v zmysle čl. 12 ods. 2 ústavy. Toto tvrdenie vyvodil z právneho názoru ústavného súdu, podľa ktorého „*Skutočnosť, či niekto je, alebo nie je duchovným v ktorejkoľvek cirkvi, je jeho iným postavením*“ (III. ÚS 64/00). V dôsledku použitia tejto analógie navrhovateľ namietol pozitívnu aj negatívnu diskrimináciu sudcov na Špeciálnom súde voči sudcom všeobecných súdov, lebo „*Sudcovia Špeciálneho súdu sú z dôvodu svojho iného postavenia v porovnaní so sudcami všeobecného súdu tak znevýhodňovaní ako aj zvýhodňovaní, pričom obsahom súdnictva, ktoré vykonávajú, je rozhodovanie o vine a treste v trestnom konaní rovnako platnom pre činnosť sudov Špeciálneho súdu, ako aj pre sudcov všeobecných súdov.*“.

Zákaz diskriminácie ustanovený čl. 12 ústavy je ústavnou zásadou, ktorá vzhľadom na svoju podstatu a účel presahuje medze základných práv a slobôd a má relevanciu aj pre výklad a uplatnenie tých noriem ústavy, ktoré sa nevzťahujú na základné práva a slobody. V materiálnom právnom štáte zákaz diskriminácie predstavuje príkaz, ktorý ústavodarca adresoval štátu ako jeho pozitívny záväzok.

Právne postavenie sudcov, ich práva a povinnosti týkajúce sa výkonu sudcovskej funkcie nemožno zaradiť do systému základných práv a slobôd. Základné práva a slobody sa zaručujú každému, teda aj sudcom, ale v príčinnej súvislosti k výkonu funkcie sudcov majú pasívnu podobu – sudca pri výkone funkcie má ústavnú povinnosť dodržiavať základné práva a slobody priznané účastníkom súdnych konaní a ďalším osobám dotknutým uplatňovaním rozhodovacej právomoci súdov. A predsa, aj právne postavenie sudcov podlieha zásade zákazu diskriminácie, a to preto, lebo štát je povinný rešpektovať ústavnú zásadu rovnakého zaobchádzania aj mimo vzťahov, ktorých predmetom sú základné práva a slobody (čl. 12 ods. 1 prvá veta ústavy).

Národná rada uplatnila svoju všeobecnú zákonodarnú právomoc [čl. 86 písm. a) ústavy] spôsobom konformným s čl. 145 ods. 2 ústavy, keď sudcom na Špeciálnom súde ustanovila práva a povinnosti. Túto právomoc však bola povinná uplatniť v súlade so všetkými normami ústavy a relevantných medzinárodných dohôd.

Národná rada priznala sudcom na Špeciálnom súde funkčný príplatok v sume dvojnásobku priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok [ďalej len „priemerná nominálna mesačná mzda“ (čl. VI bodom 12 zákona č. 458/2003 Z. z., ktorým sa doplnilo znenie § 69 zákona č. 385/2000 Z. z.)], ktorý neskôr zvýšila na šesťnásobok priemernej nominálnej mesačnej mzdy [zákonom č. 122/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov; ďalej len „zákon č. 122/2005 Z. z.“].

Európsky súd pre ľudské práva k problematike diskriminácie uviedol: „Rozdielne zaobchádzanie s osobami v analogickom alebo relevantne podobnom postavení je diskriminačné, ak nemá objektívne a rozumné odôvodnenie, t. j. ak nesleduje legitímny cieľ alebo ak neexistuje vzťah rozumnej proporcionality medzi použitými prostriedkami a zámerom, ktorý sa má uskutočniť.“ (Case of Evans v. the United Kingdom, sťažnosť č. 6339/05, § 73)

Priznanie funkčného príplatku sudcom na Špeciálnom súde bolo odôvodnené úvahou o inej (podstatne vyššej) miere ich ohrozenia v porovnaní so sudcami všeobecných súdov bez ohľadu na skutočnosť, že agendu zverenú do pôsobnosti Špeciálneho súdu pôvodne vykonávali práve sudcovia všeobecných súdov, a to bez priznania takéhoto finančného ohodnotenia, pričom zákonodarca na eliminovanie vyššej miery ohrozenia sudcov Špeciálneho súdu prijal aj ďalšie opatrenia v podobe obligatórneho zabezpečovania ochrany ich osôb, ich rodinných príslušníkov, ako aj ich obydlí. Vyššiu mieru náročnosti výkonu sudcovskej funkcie na mieste sudcu na Špeciálnom súde navyše zohľadňuje už úprava základného platu sudcov na tomto súde (§ 66 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z.) v sume zodpovedajúcej 1,3 násobku platu poslanca národnej rady bez ohľadu na dĺžku praxe, t. j. v sume identickej so základným platom sudcu najvyššieho súdu, ako na to vo svojom stanovisku poukázal aj generálny prokurátor. Napokon, do času rozhodovania ústavného súdu sa predpoklad národnej rady o podstatne vyššej miere ohrozenia sudcov na Špeciálnom súde nepotvrdil praktickou skúsenosťou. Sudcovia na Špeciálnom súde neboli vystavení násiliu alebo hrozbe násilia zo strany subjektov podliehajúcich ich rozhodovacej právomoci

s väčšou intenzitou ani častejšie, ako sudcovia uplatňujúci súdnu moc na ostatných súdoch Slovenskej republiky. Napriek skutočnému stavu ich ohrozenia národná rada priznala sudcom na Špeciálnom súde funkčný príplatok v sume podstatne vyššej v porovnaní so sumami funkčných príplatkov priznávaných v iných prípadoch a následne ho v krátkom čase (v rozpätí 18 mesiacov) prudko zvýšila z dvojnásobku sumy zodpovedajúcej priemernej nominálnej mesačnej mzde na šesťnásobok tejto sumy.

Takýto prístup zákonodarcu s prihliadnutím na všetky okolnosti späté so zriadením Špeciálneho súdu a jeho postavením - predovšetkým s ohľadom na jeho osobitné črty týkajúce sa osobnej pôsobnosti tohto súdneho orgánu voči držiteľom verejnej moci a bezpečnostných previerok jeho sudcov, indikuje nebezpečenstvo ohrozenia neustrannosti sudcov na Špeciálnom súde „skrytou (systémovou) korupciou“ realizovanou štátom. Priznanie funkčného príplatku vo výške šesťnásobku priemernej nominálnej mesačnej mzdy sudcom na Špeciálnom súde a nepriznanie porovnateľného funkčného príplatku ostatným sudcom na všeobecných súdoch môže mať totiž racionálny základ a väzbu na legitímny cieľ v podobe úsilia o zohľadnenie zvýšených nárokov na výkon funkcie (napr. v dôsledku vyššej miery rizika spojeného s rozhodovaním trestných vecí týkajúcich sa závažnej organizovanej trestnej činnosti), no zjavne mu chýba vzťah rozumnej proporcionality medzi použitými prostriedkami a sledovaným zámerom.

Taká zásadná disbalancia v odmeňovaní sudcov Špeciálneho súdu, ako aj sudcov najvyššieho súdu rozhodujúcich o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Špeciálneho súdu v porovnaní s odmeňovaním sudcov „ostatných súdov“ porušuje princíp proporcionality limitujúci zásahy zákonodarcu do materiálneho zabezpečenia sudcov, a to tak z hľadiska rešpektovania zásady rovnakého zaobchádzania aplikovateľnej na sudcov v súvislosti s výkonom ich funkcie (čl. 12 ods. 1 ústavy), na čo zhodne poukázali stanoviská generálneho prokurátora, súdnej rady a najvyššieho súdu, ako aj z hľadiska rešpektovania požiadavky zachovania jednotnej sústavy všeobecného súdnictva v štáte v zmysle čl. 143 ods. 1 ústavy, ktorý umožňuje zriaďovanie špecializovaných súdov, no vylučuje kreovanie alternatívnych prvkov súdnej sústavy, ktoré svojím postavením a väzbami na iné zložky štátnej moci vybočujú z rámcov ústavne vymedzujúcich postavenie, štruktúru, vlastnosti

a funkčné pôsobenie súdnej moci (predovšetkým prostredníctvom princípov nezávislosti súdov, nezávislosti sudcov a oddeleného výkonu súdnictva od iných orgánov verejnej moci).

Legislatívna úprava obsiahnutá v § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. narúša systémové a koncepčné riešenie statusových otázok sudcov. Mzdová či platová diferenciácia v rámci výkonu určitého povolania je síce prirodzenou súčasťou života spoločnosti, preto nemožno rozumne a napokon ani legitímne očakávať jej elimináciu práve pri výkone sudcovského povolania. Rozdiely v odmeňovaní sudcov však musia, rovnako ako aj v iných oblastiach výkonu verejných funkcií a zabezpečovania štátnych záležitostí, vychádzať z kritérií, ktoré majú objektivizovaný základ a vo vzťahu k celkovému systému odmeňovania platnému pre danú sféru rešpektujú kritériá racionálnosti a primeranosti. Ústavný princíp nezávislosti sudcov zaručený prostredníctvom čl. 144 ods. 1 ústavy totiž limituje zásahy zákonodarcu do ich materiálneho zabezpečenia princípom proporcionality, ktorého zmyslom je garantovať úpravu materiálnych (najmä platových) pomerov sudcov spôsobom eliminujúcim potenciálne tlaky smerujúce k ovplyvneniu ich rozhodnutí a všeobecne k ovplyvňovaniu ich chovania pri hľadaní práva (m. m. PL. ÚS 12/05).

Zákonodarcom zvolený rozsah platového zvýhodnenia sudcov Špeciálneho súdu, ako aj sudcov najvyššieho súdu rozhodujúcich o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Špeciálneho súdu v porovnaní s odmeňovaním sudcov „ostatných súdov“ by bolo možné považovať za zlučiteľný s uvedeným princípom proporcionality iba v prípade, ak by ho bolo možné odôvodniť okolnosťami mimoriadnej povahy. Žiadne konkrétne dôvody mimoriadneho charakteru však ústavnému súdu v priebehu konania zo strany národnej rady v tomto smere uvedené neboli a nevyplývajú ani z relevantných dokumentov týkajúcich sa legislatívneho procesu (dôvodová správa a záznam z rozpravy národnej rady v súvislosti s prerokúvaním a schválením zákona č. 122/2005 Z. z.). Zo záznamu z rozpravy národnej rady zo 17. marca 2005 v súvislosti s prerokúvaním a schválením zákona č. 122/2005 Z. z. (parlamentná tlač č. 999) vyplýva, že súčasná suma funkčného príplatku napokon priznaná sudcom Špeciálneho súdu bola odôvodnená takto: „*Navrhuje sa v § 69 ods. 2 zvýšiť funkčný príplatok sudcom pôsobiacim na Špeciálnom súde a sudcom Najvyššieho súdu, ktorí*

rozhodujú o opravných prostriedkoch voči rozhodnutiam Špeciálneho súdu, a to z dvojnásobku na šesťnásobok priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve SR. Uvedené je odôvodnené veľkým rizikom vykonávania úkonov a rozhodovania vo veciach v právomoci Špeciálneho súdu. Ide o najťažšie a najväčšie trestné kauzy. V súčasnosti upravené platové zvýhodnenie oproti iným sudcom (dvojnásobok priemernej nominálnej mesačnej mzdy...) sa ukázalo ako nedostatočným a o pôsobenie na Špeciálnom súde je minimálny záujem.“ Citovaný výrok spolu s absenciou konkretizácie dôvodov týkajúcich sa vyššieho ohrozenia sudcov Špeciálneho súdu naznačujú, že zvýšenie príplatku malo skôr charakter „hmotného stimulu“ v súvislosti s ťažkosťami týkajúcimi sa personálneho obsadenia tohto súdu, ako charakter skutočnej kompenzácie zvýšeného rizika jeho sudcov.

Naopak, ani pri zriadení Špeciálneho súdu, ani neskôr pri následných novelizáciách právnej úpravy, ktorá sa ho týka (spravidla z dôvodu oddiaľovania začatia jeho činnosti z dôvodu problémov s jeho organizačno-technickým zabezpečením a personálnym obsadením) nebolo nikdy preukázané alebo konštatované „nezvládnutie“ súdnej agendy zverenej do pôsobnosti Špeciálneho súdu všeobecnými súdmi, ktoré ju do zriadenia Špeciálneho súdu zabezpečovali a aj v súčasnom období rozhodujú niektoré najzávažnejšie kauzy.

S prihliadnutím na všetky dosiaľ uvedené okolnosti dospel ústavný súd k záveru o nesúlade § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. s čl. 12 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 144 ods. 1 ústavy. Z hľadiska dodržiavania kautel vyplývajúcich z ústavného princípu rovnosti zahŕňajúceho požiadavku vylúčenia svojvôle pri odlišovaní právneho statusu subjektov práv je posudzovaná právna úprava vo vzťahu k ostatným sudcom diskriminačná.

Ústavný súd sa nestotožnil s argumentáciou národnej rady, podľa ktorej *„... vyslovenie nesúlady § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. s ústavou by bolo v bezprostrednom a neprekonateľnom rozpore prinajmenšom s nedávnym rozhodnutím ústavného súdu vo veci sp. zn. PL. ÚS 12/05 a v ňom citovanou judikatúrou. Pokiaľ totiž odporuje princípom právneho štátu opakované pozastavenie nárastu odmeny sudcov*

(a národná rada je presvedčená, že skutočne odporuje), a minori ad maius im nepochybne odporuje aj odňatie takmer 60 percent tejto odmeny.“

Právny názor vyslovený ústavným súdom v rozhodnutí sp. zn. PL. ÚS 12/05 nevyklučuje posúdenie ústavnosti právnej úpravy obsiahnutej v ustanovení § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. Z hľadiska porovnania podstatných okolností týkajúcich sa veci prerokovanej ústavným súdom pod sp. zn. PL. ÚS 12/05 a relevantných okolností tohto prípadu nejde o analogickú situáciu.

Vo veci sp. zn. PL. ÚS 12/05 posudzoval ústavný súd súlad právnej úpravy týkajúcej sa odmeňovania sudcov v situácii, keď národná rada založila ustanovením § 77 zákona č. 385/2000 Z. z. legitímnu nádej sudcov týkajúcu sa vzniku určitých platových nárokov a následne do nej opakovane zasahovala legislatívnymi opatreniami ad hoc povahy, pričom nikdy nedošlo k spochybneniu ústavnosti právneho základu takto zmarených legitímnych očakávaní dotknutej skupiny osôb (žiadnym spôsobom nebol spochybnený súlad ustanovenia § 77 zákona č. 385/2000 Z. z. s ústavným poriadkom Slovenskej republiky).

V prípade vyslovenia nesúladu ustanovenia napadnutého právneho predpisu s ústavou alebo s medzinárodnou zmluvou ústavným súdom v konaní podľa čl. 125 ústavy nemôže protiústavné ustanovenie (v danom prípade § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z.) od momentu vyvrátenia prezumpcie jeho ústavnosti pro futuro zakladať legitimitu nároku, ktorý v ňom bol inkorporovaný.

Na rozdiel od rešpektovania nárokov, ktoré vznikli na základe takého ustanovenia právneho predpisu do okamihu vyslovenia jeho nesúladu s ústavou, uplatnením zásady ochrany práv nadobudnutých v dobrej viere, pripustenie vzniku legitímneho očakávania alebo legitímnej nádeje adresáta právnej normy po kvalifikovanom vyslovení jej rozporu s ústavným poriadkom by bolo v priamom rozpore s podstatou princípu právneho štátu, pretože by vo svojich dôsledkoch umožňovalo obchádzanie práva a znemožňovalo by účinnú ochranu ústavnosti. Rešpektovanie zásady proporcionality pri uplatňovaní ústavných princípov v rámci aplikácie práva vyžaduje, aby bol princíp právnej istoty

(zahŕňajúci koncept ochrany legitímnej nádeje) uplatňovaný spôsobom zodpovedajúcim jeho účelu a obsahu, teda tak, aby nespochybňoval, ale posilňoval stabilitu a rešpektovanie právneho poriadku.

4. K súladu napadnutých právnych predpisov s čl. 148 ods. 1 a 2 ústavy

Navrhovateľ napokon namietol aj nesúlad zákona č. 458/2003 Z. z. a označených súvisiacich právnych predpisov s čl. 148 ods. 1 a 2 ústavy, podľa ktorého:

(1) Sudcu možno preložiť na iný súd len s jeho súhlasom alebo na základe rozhodnutia disciplinárneho senátu.

(2) Dôvody prerušenia výkonu sudcovskej funkcie a podmienky na dočasné pozastavenie výkonu funkcie sudcu alebo na dočasné pridelenie sudcu ustanoví zákon.

V čl. 148 ods. 1 ústava ustanovila podmienky, ktoré predstavujú ústavne dovolený dôvod preloženia sudcu na iný súd. Dôvody prerušenia výkonu sudcovskej funkcie a podmienky na dočasné pozastavenie výkonu funkcie sudcu upravené čl. 148 ods. 2 ústavy predstavujú osobitný, od čl. 148 ods. 1 ústavy oddelený, spôsob zásahu do právneho postavenia sudcu. Zákon č. 458/2003 Z. z. tieto navzájom nezávislé formy zásahu do právneho postavenia sudcov zmiešal, ustanovil ďalšie podmienky a ďalší spôsob preloženia sudcu Špeciálneho súdu na iný súd.

Ak Národný bezpečnostný úrad sudcovi na Špeciálnom súde zruší platnosť osvedčenia o bezpečnostnej previerke alebo ak Národný bezpečnostný úrad sudcovi na Špeciálnom súde po uplynutí doby platnosti osvedčenia nevydá nové osvedčenie a sudca neudelí súhlas na svoje preloženie na súd rozdielny od Špeciálneho súdu, ex lege sa mu prerušuje výkon funkcie sudcu bez nároku na plat (čl. VI bod 18 zákona č. 458/2003 Z. z., ktorým sa doplnil zákon č. 385/2000 Z. z. o ustanovenie § 150a). Zákon tak vytvára na sudcu neprípustný nátlak, aby udelil súhlas so svojím preložením na iný súd. Účel úpravy čl. 148 ods. 1 ústavy týkajúcej sa preloženia sudcu na iný súd výlučne s jeho súhlasom sa však spája s dobrovoľnosťou správania sudcu. Táto dobrovoľnosť v už naznačenom kontexte predstavuje významnú súčasť ústavných záruk individuálnej nezávislosti sudcu.

Napadnutá právna úprava však ustanovuje právny režim, ktorého účinkom je zbavenie sudcu výsady dobrovoľnosti udelenia súhlasu s preložením na iný súd, čo má za následok, že § 150a ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z. nie je v súlade s čl. 148 ods. 1 a 2 ústavy.

5. K súladu napadnutých právnych predpisov s čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1, čl. 12 ods. 1 ústavy a s čl. 6 ods. 1 dohovoru

Navrhovateľ namietol, že právna úprava upravujúca postavenie Špeciálneho súdu a jeho sudcov nie je v súlade s označenými základnými právami a že nie je ani v súlade s ľudskými právami podliehajúcimi ochrane dohovorom.

Námietky navrhovateľa v tejto časti smerujú k porušeniu základných, resp. ľudských práv zaručených účastníkom konania pred Špeciálnym súdom, ako aj základných, resp. ľudských práv priznaných sudcom na Špeciálnom súde.

Pokiaľ ide o právne postavenie sudcov na Špeciálnom súde, ústavný súd odkazuje na svoj už uvedený výklad o vzťahu základných práv a slobôd k obsahu a účelu výkonu funkcie sudcu. Na základe tohto názoru ústavný súd konštatuje, že námietky nesúlady zákona č. 458/2003 Z. z. a súvisiacich navrhovateľom napadnutých právnych predpisov so základnými právami a slobodami sudcov na Špeciálnom súde sú neopodstatnené pre absenciu vzájomnej príčinnej súvislosti. Keďže k porušeniu základných práv a slobôd namietnutou právnou úpravou nemohlo dôjsť, ústavný súd návrhu v tejto časti nevyhovel.

Vo vzťahu k ochrane základných práv a slobôd účastníkov konania pred Špeciálnym súdom ústavný súd nemohol vyhovieť návrhu v rozsahu námietky o nesúlade zákona č. 458/2003 Z. z. a súvisiacich navrhovateľom napadnutých právnych predpisov so základným právom na zákonného sudcu, resp. základným právom na súdnu ochranu (právo na spravodlivý proces).

Zrušením platnosti osvedčenia o bezpečnostnej previerke ani nevydaním nového osvedčenia po uplynutí zákonom určenej lehoty, ktoré navrhovateľ označil za zásah

do práva sudcu na Špeciálnom súde „byť zákonným sudcom“, nemôže dôjsť k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. Subjektom tohto základného práva nie je sudca konajúci vo veci (II. ÚS 43/97). Nesúlady navrhovateľom napadnutých právnych predpisov s inými normami ústavy zároveň nemá automaticky za následok aj porušenie základného práva účastníka konania na zákonného sudcu. Výmenou sudcu zákonom ustanoveným postupom a po splnení podmienok ustanovených zákonom nemôže dôjsť k porušeniu základného práva na zákonného sudcu. Z tohto dôvodu ústavný súd návrhu v tejto časti nevyhovel.

6. K súladu napadnutých právnych predpisov s čl. 11 ods. 1 Dohovoru OSN proti korupcii

Podľa čl. 11 ods. 1 Dohovoru OSN proti korupcii uverejneného oznámením Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 434/2006 Z. z. so zreteľom na nezávislosť súdnictva a jeho kľúčovú úlohu v boji proti korupcii každý štát, zmluvná strana, prijme v súlade so základnými zásadami svojho právneho poriadku a bez toho, aby sa to dotklo sudcovskej nezávislosti, opatrenia na posilnenie integrity a na zabránenie možnostiam korupcie u sudcov. Tieto opatrenia môžu zahŕňať aj pravidlá týkajúce sa správania sudcov.

Slovenská republika namiesto splnenia záväzku voči OSN, ktorý prijala prístupom k Dohovoru OSN proti korupcii, túto medzinárodnú zmluvu porušila, lebo opatrenia zavedené v Slovenskej republike prostredníctvom zákona č. 458/2003 Z. z. a súvisiacich navrhovateľom napadnutých právnych predpisov neboli prijaté v súlade so základnými zásadami právneho poriadku Slovenskej republiky. Slovenská republika porušila podmienku čl. 11 ods. 1 Dohovoru OSN proti korupcii, keď zákonom č. 458/2003 Z. z. zaviedla opatrenia, ktoré sa negatívne dotkli sudcovskej nezávislosti.

7. K námietke nesúlady zákona č. 458/2003 Z. z. a súvisiacich navrhovateľom napadnutých právnych predpisov upravujúcich zriadenie a postavenie Úradu špeciálnej prokuratúry

Navrhovateľ podaním z 25. januára 2009 doručeným ústavnému súdu 24. februára 2009 a následne na verejnom zasadnutí pléna rozšíril argumentáciu obsiahnutú v návrhu o námietku nesúladu zákona č. 458/2003 Z. z. a súvisiacich ním napadnutých právnych predpisov upravujúcich zriadenie a postavenie Úradu špeciálnej prokuratúry (predovšetkým ustanovení § 55b až § 55l zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov; ďalej len „zákon č. 153/2001 Z. z.“) s ústavným poriadkom Slovenskej republiky.

Podľa jeho názoru bol ustanoveniami § 55b až § 55l zákona č. 153/2001 Z. z. inkorporovanými zákonom č. 458/2003 Z. z. porušený „... ústavný princíp deklarovaný v... ustanovení čl. 150 Ústavy SR...“, pretože generálnemu prokurátorovi obmedzili právomoc ukladať tzv. „negatívne“ záväzné pokyny týkajúce sa postupu v trestných veciach patriacich do pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry, vykonať jednotlivé úkony v takýchto veciach za špeciálneho prokurátora alebo prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry, prípadne rozhodnúť, že tieto úkony vykoná iný podriadený prokurátor. Podľa navrhovateľa tak Úrad špeciálnej prokuratúry vykonáva svoju činnosť samostatne a autonómne bez možnosti ingerencie generálneho prokurátora, čím bol narušený základný princíp prokuratúry, princíp nadriadenosti a podriadenosti, ktorým bol zaistený dozor nad zachovávaním zákonnosti samotným orgánom ochrany zákonnosti.

Podľa čl. 149 ústavy prokuratúra Slovenskej republiky chráni práva a zákonom chránené záujmy fyzických a právnických osôb a štátu.

Podľa čl. 150 ústavy na čele prokuratúry je generálny prokurátor, ktorého vymenúva a odvoláva prezident Slovenskej republiky na návrh Národnej rady Slovenskej republiky.

Podľa čl. 151 ústavy podrobnosti o vymenúvaní a odvolávaní, právach a povinnostiach prokurátorov a organizácii prokuratúry ustanoví zákon.

Podľa § 2 zákona č. 153/2001 Z. z. prokuratúra je samostatná hierarchicky usporiadaná jednotná sústava štátnych orgánov na čele s generálnym prokurátorom, v ktorej pôsobia prokurátori vo vzťahoch podriadenosti a nadriadenosti.

Podľa § 4 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. pôsobnosť prokuratúry vykonávajú prokurátori

a) trestným stíhaním osôb podozrivých zo spáchania trestných činov a dozorom nad zachovávaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania v rozsahu podľa osobitného zákona a v prípravnom konaní,

b) dozorom nad zachovávaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená na základe rozhodnutia súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu,

c) uplatňovaním svojich oprávnení v konaní pred súdmi,

d) zastupovaním štátu v konaní pred súdmi, ak tak ustanovuje osobitný zákon,

e) dozorom nad zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy v rozsahu ustanovenom týmto zákonom,

f) podieľaním sa na príprave a realizácii preventívnych opatrení zameraných na predchádzanie porušovaniu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov,

g) podieľaním sa na odstraňovaní príčin a podmienok trestnej činnosti, na prevencii a na potláčaní kriminality,

h) podieľaním sa na tvorbe právnych predpisov,

i) plnením ďalších úloh, ak tak ustanovuje osobitný zákon alebo medzinárodná zmluva vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom.

Podľa § 10 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. generálny prokurátor riadi a kontroluje činnosť všetkých prokuratúr vrátane vojenských prokuratúr. Na plnenie úloh vydáva služobné predpisy, príkazy a pokyny, ktoré sú záväzné pre všetkých prokurátorov, právnych čakatel'ov prokuratúry a ostatných zamestnancov.

Podľa § 10 ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. v záujme jednotného uplatňovania zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov vydáva generálny prokurátor stanoviská, ktoré sú záväzné pre všetkých prokurátorov.

Podľa § 10 ods. 3 zákona č. 153/2001 Z. z. generálny prokurátor vydáva tiež právne a organizačné akty.

Podľa § 38 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. prokuratúru tvoria tieto štátne orgány:

- a) Generálna prokuratúra Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“), ktorej osobitnou súčasťou s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky je Úrad špeciálnej prokuratúry (§ 55b až § 55l),
- b) krajské prokuratúry,
- c) vyššia vojenská prokuratúra,
- d) okresné prokuratúry,
- e) vojenské obvodné prokuratúry.

Podľa § 53 ods. 1 písm. a) zákona č. 153/2001 Z. z. bezprostredne nadriadeným prokurátorom je

- a) generálny prokurátor, ak ide o námestníka generálneho prokurátora, špeciálneho prokurátora, krajského prokurátora alebo vyššieho vojenského prokurátora...

Podľa § 55b ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. úrad špeciálnej prokuratúry vykonáva dozor nad zachovávaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní, trestne stíha osoby podozrivé zo spáchania trestných činov a uplatňuje oprávnenia prokurátora v konaní pred súdom, a to vo veciach, ktoré patria do právomoci Špeciálneho súdu.

Podľa § 55d ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. na čele Úradu špeciálnej prokuratúry je špeciálny prokurátor, prostredníctvom ktorého generálny prokurátor riadi činnosť Úradu špeciálnej prokuratúry.

Podľa § 55d ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. špeciálny prokurátor zodpovedá za výkon svojej funkcie generálnemu prokurátorovi. Vo veciach patriacich do právomoci Úradu špeciálnej prokuratúry (§ 55b) generálny prokurátor nie je oprávnený

a) uložiť špeciálnemu prokurátorovi ani prokurátorovi Úradu špeciálnej prokuratúry pokyn, aby sa nezačalo trestné stíhanie, nevznieslo obvinenie, nepodal návrh na vzatie obvineného do väzby, vec postúpila na prejednanie inému orgánu, zastavilo trestné stíhanie, nepodala obžaloba alebo riadny alebo mimoriadny opravný prostriedok v neprospech obvineného,

b) vykonať úkony za špeciálneho prokurátora alebo prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry alebo rozhodnúť, že ich vykoná iný podriadený prokurátor.

Podľa § 55e ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. počet osôb určených na plnenie úloh Úradu špeciálnej prokuratúry v členení podľa funkcií určuje vláda Slovenskej republiky na návrh generálneho prokurátora.

Podľa § 55f ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. prokurátorom Úradu špeciálnej prokuratúry môže byť iba prokurátor generálnej prokuratúry, ktorého vymenúva do tejto funkcie generálny prokurátor podľa osobitného zákona.

Podľa § 24a ods. 1 zákona č. 154/2001 Z. z. špeciálneho prokurátora volí do funkcie Národná rada Slovenskej republiky na návrh generálneho prokurátora na základe výberového konania. Funkčné obdobie špeciálneho prokurátora je päť rokov. Za špeciálneho prokurátora môže byť zvolený iba prokurátor generálnej prokuratúry.

Z citovaných ustanovení relevantnej právnej úpravy vyplýva, že ústava definuje prokuratúru Slovenskej republiky (ďalej len „prokuratúra“) ako orgán ochrany práv a zákonom chránených záujmov fyzických a právnických osôb a štátu (čl. 149 ústavy), neupravuje však jej organizáciu, štruktúru a činnosť. Na úpravu týchto otázok zmocňuje čl. 151 ústavy zákonodarcu.

Princípy determinujúce organizačnú štruktúru prokuratúry a funkčné vzťahy pri výkone jej pôsobnosti sú princípmi zákonnými, nie princípmi ústavnými. Z tejto skutočnosti vyplýva oveľa širšia miera regulatívnej voľnosti zákonodarcu pri úprave postavenia, činnosti a organizácie prokuratúry, než je to v prípadoch týkajúcich sa postavenia, činnosti a organizácie súdov. Zákonodarca, ktorý princípy organizácie a funkčných vzťahov pri výkone pôsobnosti prokuratúry konštituuje, môže taktiež tieto princípy modifikovať a meniť, prirodzene s ohľadom na rešpektovanie iných ustanovení ústavy vrátane jej čl. 149 a čl. 150.

Podľa názoru ústavného súdu sa zriadenie Úradu špeciálnej prokuratúry a vymedzenie jeho postavenia a pôsobnosti nedostáva do rozporu s ústavne definovaným poslaním prokuratúry ako orgánu ochrany práv a zákonom chránených záujmov fyzických a právnických osôb a štátu ani do rozporu s ústavne definovaným postavením generálneho prokurátora, ktorý je v zmysle čl. 150 ústavy „na čele prokuratúry“.

Úradu špeciálnej prokuratúry je zverená pôsobnosť v súvislosti s trestným stíhaním (okrem iného páchatel'ov trestných činov uvedených v § 14 ods. 2 Trestného poriadku, t. j. trestných činov spojených s korupciou a organizovaným zločinom), ktoré sa realizuje podľa osobitných procesných predpisov. Právomoc generálneho prokurátora je vo vzťahu k činnosti Úradu špeciálnej prokuratúry obmedzená len čiastočne, pokiaľ ide o oprávnenie ukladať tzv. „negatívne“ záväzné pokyny týkajúce sa postupu v trestných veciach patriacich do pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry alebo oprávnenie „odňať vec“ prokurátorovi Úradu špeciálnej prokuratúry alebo tomuto úradu ako takému (§ 55d ods. 1 a 2 zákona č. 153/2001 Z. z.). Ochrana práv účastníkov trestného konania je pritom zabezpečovaná predovšetkým súhrnom procesných práv priznaných im osobitným právnym predpisom (Trestným poriadkom) vrátane systému opravných prostriedkov poskytujúcich im možnosť obrátiť sa v súvislosti s ochranou svojich práv v konečnom dôsledku na nezávislý súdny orgán, či už na sudcu pre prípravné konanie (v zákonom vymedzených prípadoch), alebo na súd konajúci o podanej obžalobe (prípadne o podanom opravnom prostriedku v štádiu súdneho konania), ktorý je oprávnený (a povinný zároveň) prihliadať aj na prípadnú nezákonnosť postupu prípravného konania z hľadiska rešpektovania práva na obhajobu.

Zriadenie a postavenie Úradu špeciálnej prokuratúry v systéme orgánov prokuratúry, ako aj vymedzenie postavenia špeciálneho prokurátora vo vzťahu k postaveniu a oprávneniam generálneho prokurátora má racionálny základ v úsilí zabezpečiť účinné právne prostriedky pre odhaľovanie a trestnoprávny postih najzávažnejších foriem trestnej činnosti a nedostáva sa do konfliktu s princípom ochrany základných práv a slobôd ani inými princípmi materiálneho právneho štátu či zásadami právneho poriadku Slovenskej republiky. Ústavný súd v tejto súvislosti pripomína, že sám navrhovateľ vo svojom návrhu poukázal na medzinárodnoprávne záväzky Slovenskej republiky poskytnúť osobám a orgánom špecializujúcim sa na boj s korupciou potrebnú mieru nezávislosti na náležitý a účinný výkon kompetencií, vylučujúcu akúkoľvek formu potenciálneho ovplyvňovania.

Postavenie Úradu špeciálnej prokuratúry a osobitne špeciálneho prokurátora v zmysle navrhovateľom napadnutej právnej úpravy nie je natoľko autonómne, aby predstavovalo popretie riadiacej a kontrolnej právomoci generálneho prokurátora v zmysle § 10 zákona č. 153/2001 Z. z. Generálny prokurátor je nadriadeným prokurátorom špeciálnemu prokurátorovi a riadi prostredníctvom neho činnosť Úradu špeciálnej prokuratúry [§ 53 ods. 1 písm. a), § 55d ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z.]. Špeciálny prokurátor zodpovedá za výkon funkcie generálnemu prokurátorovi (§ 55d ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z.), pričom generálny prokurátor má zásadný vplyv pri stanovení počtu a vymenovaní prokurátorov Úradu špeciálnej prokuratúry a pri voľbe špeciálneho prokurátora národnou radou (§ 55e ods. 2, § 55f ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. a § 24a ods. 1 zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry v znení neskorších predpisov).

Z uvedených dôvodov považoval ústavný súd návrh v tejto časti za neopodstatnený a nevyhovел mu s výnimkou vyslovenia nesúladu ustanovenia § 46 ods. 2, ako aj slovného spojenia „a to vo veciach, ktoré patria do právomoci Špeciálneho súdu“ v ustanovení § 55b ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z., ktorý však ústavný súd vyslovil z dôvodov uvedených ďalej (v bode 8 ods. 3 tejto časti nálezu).

8. Zistenia o nesúlade navrhovateľom napadnutých právnych predpisov s ústavným poriadkom Slovenskej republiky sa dotýkajú predovšetkým ustanovenia čl. I § 1 zákona č. 458/2003 Z. z. Prostredníctvom nasledujúcich ustanovení zákona č. 458/2003 Z. z. sa zriadenie Špeciálneho súdu premietlo do úpravy ďalších navrhovateľom napadnutých zákonov.

Niektoré ustanovenia týchto predpisov, konkrétne § 14 ods. 1 a 3 zákona č. 301/2005 Z. z.; § 12 ods. 2, slovné spojenie „a spĺňa podmienku podľa § 12 ods. 2“ v § 14, § 69 ods. 2 a § 150a zákona č. 385/2000 Z. z. sa z dôvodov uvedených v odôvodnení tohto rozhodnutia taktiež dostávajú do rozporu s ústavou a s kvalifikovanými medzinárodnými zmluvami v rozsahu vymedzenom vo výrokovvej časti tohto nálezu.

Ďalšie navrhovateľom napadnuté ustanovenia právnych predpisov nadväzujúcich na právnu úpravu čl. I § 1 zákona č. 458/2003 Z. z., ktoré predstavujú premietnutie existencie Špeciálneho súdu do právneho poriadku Slovenskej republiky, prestanú byť dňom právoplatnosti tohto rozhodnutia samy osebe uplatniteľné. Zachovanie účinnosti takých ustanovení zákona, ktoré po rozhodnutí ústavného súdu o nesúlade iných ustanovení zákona nie sú samy osebe uplatniteľné, nie je v súlade s požiadavkou prehľadnosti právneho poriadku, ktorá je nevyhnutnou vlastnosťou právneho poriadku v materiálnom právnom štáte. Ústavný súd preto vo vzťahu k týmto ustanoveniam rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto rozhodnutia.

Zvyšné ustanovenia zákona č. 458/2003 Z. z. (neuvedené v bode 1 výrokovvej časti tohto nálezu) buď nevyvolávajú priamy právny účinok (keďže predstavujú novelizáciu právnych predpisov súvisiacich s právnou úpravou čl. I § 1 zákona č. 458/2003 Z. z.), alebo ich ústavnosť nie je spochybniteľná (napr. ustanovenia upravujúce postavenie špeciálnej prokuratúry či ustanovenie ustanovujúce deň nadobudnutia účinnosti zákona č. 458/2003 Z. z.). Vo vzťahu k týmto ustanoveniam zákona č. 458/2003 Z. z. preto ústavný súd návrhu navrhovateľa nevyhovel.

9. Dňom vyhlásenia tohto nálezu v Zbierke zákonov Slovenskej republiky strácajú účinnosť ustanovenia právnych predpisov uvedené v bode 1 jeho výrokovej časti vyslovujúcej ich nesúlad s ústavou a s označenými medzinárodnými zmluvami (čl. 125 ods. 3 ústavy, § 41a ods. 1 zákona o ústavnom súde).

Rozhodnutie ústavného súdu má vo vzťahu k preskúmaným právnym predpisom účinky ex nunc.

Nadväzujúce právne konzekvencie rozhodnutia ústavného súdu podľa čl. 125 ods. 3 ústavy vo vzťahu k existujúcim individuálnym právnym aktom upravuje ustanovenie § 41b zákona o ústavnom súde.

Podľa § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde ak súd v trestnom konaní vydal na základe právneho predpisu, ktorý neskôr stratil účinnosť v zmysle čl. 125 ústavy, rozsudok, ktorý nadobudol právoplatnosť, ale nebol vykonaný, strata účinnosti takého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého ustanovenia je dôvodom obnovy konania podľa ustanovení Trestného poriadku.

Za výnimku zo zásady, podľa ktorej výklad zákonov prislúcha predovšetkým všeobecným súdom, treba považovať výklad ustanovení zákona o ústavnom súde. V danom prípade ide najmä o výklad tých ustanovení zákona o ústavnom súde, z ktorých možno vyvodiť právne účinky jeho nálezov vydaných v konaní o súlade právnych predpisov na konania pred súdmi a inými orgánmi verejnej moci v individuálnych veciach. Konkrétne ide najmä o ustanovenia § 41a a § 41b v spojení s § 41 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Pre označené ustanovenia zákona o ústavnom súde je charakteristické vzájomné pôsobenie princípu ochrany a zachovania ústavnosti na jednej strane a princípu právnej istoty na strane druhej. Oba princípy sú neoddeliteľnou súčasťou princípu právneho štátu vyjadreného v čl. 1 ods. 1 prvej vete ústavy. Princíp ochrany a zachovania ústavnosti sa realizuje v danom prípade samotným rozhodovaním ústavného súdu v konaní o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ústavy a jeho následnými právnymi účinkami

na rozhodnutia, resp. rozhodovanie súdov a iných orgánov verejnej moci v individuálnych veciach. Princíp právnej istoty sa prejavuje v dvoch smeroch: jednak je založený na prezumpcii ústavnosti právnych predpisov (až do opačného rozhodnutia ústavného súdu) a jednak na zachovaní právoplatnosti rozhodnutí súdov a iných orgánov verejnej moci vychádzajúcich z prezumpcie ústavnosti. Podľa názoru ústavného súdu pri kolízii spomínaných princípov treba dať prednosť jednoznačne princípu zachovania a ochrany ústavnosti, a to za súčasného spolupôsobenia brzd vyplývajúcich z uplatnenia princípu právnej istoty (II. ÚS 72/06, IV. ÚS 29/06, mutatis mutandis I. ÚS 51/06).

Opierajúc sa aj o uvedené východiská zákonodarca pri prijímaní zákona o ústavnom súde rozlíšil vplyv účinkov nálezov ústavného súdu vydaných v konaní o súlade právnych predpisov na konania pred súdmi a inými orgánmi verejnej moci v individuálnych veciach na tie, ktoré boli v čase uverejnenia nálezu ústavného súdu v Zbierke zákonov Slovenskej republiky už právoplatne skončené (§ 41b zákona o ústavnom súde), a tie, ktoré ešte v čase uverejnenia nálezu ústavného súdu v Zbierke zákonov Slovenskej republiky neboli právoplatne skončené (§ 41a zákona o ústavnom súde). V oboch prípadoch ale zákonodarca umožnil v záujme uplatnenia princípu ochrany a zachovania ústavnosti do miery zlučiteľnej s princípom právnej istoty konvalidovať nepriaznivé účinky rozhodnutí súdov alebo iných orgánov verejnej moci v individuálnych veciach, ktoré vyplývajú, resp. by vyplývali z aplikácie ustanovení právnych predpisov, ktoré v konaní o súlade právnych predpisov označil ústavný súd za nesúladne s ústavou (II. ÚS 355/06, II. ÚS 356/06).

Z dôvodu prevencie prípadných sporov týkajúcich sa výkladu § 41b zákona o ústavnom súde považuje ústavný súd za dôležité vysloviť, že v rámci aplikácie označeného ustanovenia zákona o ústavnom súde vyžaduje ústavný poriadok Slovenskej republiky rešpektovanie princípu proporcionality nastoľujúcej spravodlivú rovnováhu medzi priznaním práva na obnovu konania v zmysle § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde na jednej strane a ochranou princípu právnej istoty zahŕňajúceho požiadavku stability demokratického ústavného systému, jeho inštitúcií a ich rozhodnutí, ako aj ochranu práv a oprávnených záujmov tretích osôb na strane druhej.

Ustanovenie § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde je aplikovateľné iba na prípady, keď bol právoplatný, ale ešte nevykonaný rozsudok v trestnom konaní, vydaný na základe bezprostrednej aplikácie právneho predpisu, ktorý stratil účinnosť podľa čl. 125 ods. 3 ústavy. Ide o taký právny predpis, ktorý vytvára priamy hmotnoprávny základ súdneho rozhodnutia (trestného rozsudku). V niektorých prípadoch nemožno vylúčiť ani dopad neústavnosti procesných ustanovení právnych predpisov na aplikovateľnosť § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde vo vzťahu k takýmto rozsudkom. V takýchto prípadoch je však nevyhnutnou podmienkou existencia priamej príčinnej súvislosti medzi neústavnosťou aplikovanej procesnej normy a zásahom do základných práv účastníka konania spôsobilého premietnuť sa do konečného súdneho rozhodnutia (trestného rozsudku).

Vzhľadom na okolnosti daného prípadu, keď zásadné dôvody rozhodnutia ústavného súdu o nesúlade navrhovateľom napadnutých právnych predpisov s ústavou a s označenými medzinárodnými zmluvami sa týkajú kolízie inštitucionálneho vymedzenia a postavenia Špeciálneho súdu v systéme súdov Slovenskej republiky a úpravy postavenia jeho sudcov s ústavnými princípmi, nie je daná priama príčinná súvislosť medzi povahou ústavným súdom zisteného nesúladu napadnutých právnych predpisov v rámci abstraktnej ochrany ústavnosti a obsahom rozhodnutí vydaných Špeciálnym súdom v individuálnych prípadoch. Právne predpisy, ktorých nesúlad ústavný súd vyslovil v bode 1 výroku tohto nálezu, nepredstavujú hmotnoprávny základ rozsudkov Špeciálneho súdu v jednotlivých trestných veciach v zmysle § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde.

Rozhodnutia Špeciálneho súdu vydané v trestnom konaní nie sú týmto rozhodnutím ústavného súdu dotknuté.

Rovnako nie sú dotknuté platové nároky sudcov Špeciálneho súdu, ktoré vznikli na základe ustanovenia § 69 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z., do dňa uverejnenia tohto nálezu v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa k rozhodnutiu pripájajú odlišné stanoviská sudcov Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Jána Lubyho, Lajosa Mészárosa, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. mája 2009